

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1908. Andra Kammaren. N:o 68.

Lördagen den 23 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och tjänstgjorde därvid i anseende till förfall för sekreteraren undertecknad enligt herr talmannens förordnande vid protokollet.

§ 2.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning statsutskottets utlåtande n:o 11 angående regleringen af utgifterna under riksstatsens tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 41—47.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 48, angående lektorn N. A. Johansons pension.

Uti en till Riksdagen den 3 april innevarande år afåten proposition n:o 172 hade Kungl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden samma dag, föreslagit Riksdagen medgifva, att lektorn vid högre realläroverket i Göteborg Nils Abraham Johanson finge, utan hinder af gällande bestämmelser i afseende å rätt till pension, från och med månaden näst efter den, hvarunder han afginge från sin tjänst, åtnjuta hel pension till belopp af 4,000 kronor årligen, att utgå enligt bestämmelserna i lagen angående civila tjänst innehafvares rätt till pension den 11 oktober 1907.

*Ang. lektorn
N. A. Johansons
pension.*

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Reservation hade emellertid afgifvits af herrar *A. G. L. Billing, I. Wijk, greve A. F. C. Wachtmeister, H. R. Törneblad, E. A. Andra Kammarens Prot. 1908. N:o 68.*

Ang. lektorn N. A. Johanssons pension. *(Forts.)* *G. A. Wijkander, Hammarlund och Starbäck*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte vinna Riksdagens bifall.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Hammar-skjöld: Herr talman, mina herrar! Det kan visserligen sägas vara litet ledsamt att, efter det för en så kort tid sedan som under förra året en pensionslag antagits, nu komma och sätta i fråga ett undantag från densamma; och jag skulle heller icke hafva gjort det, om jag icke tyckte, att verkligt talande billighetsskäl för ett sådant undantag föreläge.

Lektor Nils Abraham Johanson, om hvilken det här är fråga, är nu så gammal, att han icke får tjäna kvar längre, enligt den nya pensionslagen. Men han har för närvarande icke mer än 26 tjänstår, och kan således icke erhålla mer än $\frac{26}{35}$ utaf vanlig, full lektorspension, det vill här säga 2,980 kronor. Lektor Johanson kom sent in i statens tjänst, och det är därför han har så få tjänstår. Men förut hade han ägnat sig åt flickskoleverksamheten. I 16 år har han varit föreståndare för en af de förnämsta flickskolorna i Göteborg, och enligt allas intyg har han särdeles kraftigt bidragit till att flickskoleväsendet — särskildt i Göteborg — nått den höga ståndpunkt, som det nu intager. När han lämnade denna verksamhet, blef han genast rektor vid högre allmänna realläroverket i Göteborg, ett af de största och förnämsta läroverken i vårt land. Där kvarstod han såsom rektor uti icke mindre än 22 års tid, och enligt det intyg, som lämnats af öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk, hvilken ju härvidlag får anses vara den mest omdömesgilla myndigheten, har han skött sin rektorsbefattning på ett ovanligt förtjänstfullt sätt. Nu har det satts i fråga, att han borde få en högre pension än den afkortade, hvartill han redan är lagligen berättigad. Om han stått kvar såsom rektor och förvärfvat nödigt antal tjänsteår, så hade han blifvit berättigad till en årlig pension af 4,500 kronor. Så högt pensionsbelopp har Kungl. Maj:t emellertid icke velat ifrågasätta för honom, utan endast att han skulle komma att erhålla vanlig lektorspension af 4,000 kronor, på grund af sina stora förtjänster. Enligt hvad öfverstyrelsen uppgifver, lär det icke gärna vara tänkbart att, om denna begäran beviljas, detta skall kunna komma att framdeles åberopas såsom ett prejudikat och därmed föranleda onödiga utgifter för statsverket, utan fallet lär vara tämligen enastående. Det synes mig därför, som om kammaren icke skulle behöfva hysa några farhågor för farliga konsekvenser, om den härvidlag ville låta billighetsskäl tala. Jag medgifver gärna, att någon laglig rätt till högre pension än det förut omnämnda beloppet 2,980 kronor har han icke, men det synes mig,

som sagdt, som skulle de föreliggande billighetsskälerna vara ganska talande.

Till de skäl, som finnas angifna i propositionen och som jag nu omnämnt, skulle jag kunna lägga ännu ett, som är af mera enskild natur och därför icke upptagits af Kungl. Maj:t, men som i mina ögon ganska betydligt ökar skälerna för bifall. Lektor Johanson hade en son, som antog namnet Tiselius och såsom sådan var känd såsom en framstående matematiker. För några år sedan användes denne ganska mycket för beräkningar rörande försäkringsförhållanden, emedan han just på det området hade en särskildt framstående och erkänd förmåga. Han dog af bröstsjukdom för två år sedan, efterlämnande änka och två små barn i alldeles utblottade omständigheter. Nu har därför den gamle lektor Johanson att försörja, förutom sin egen familj, äfven sonens änka och båda små barn, och det kunna herrarna nog förstå, att det icke blir så godt för honom nu på gamla dagar — han har fyllt 68 år, eller kanske är det 69, jag minnes inte riktigt hvilket — kunna underhålla två familjer. Jag vågar därför till kammaren, som, så länge jag varit medlem af densamma, så ofta visat sig villig att behjorta verkligt talande billighetsskäl, hemställa, att den härvidlag icke håller strängt på pensionslagens föreskrifter, utan låter medkänslan tala och beviljar den pension, som Kungl. Maj:t här föreslagit, såsom en gård af erkännande åt en man, hvilken, om han icke ägnat hela sin verksamhet direkt åt staten, dock medelbart såsom föreståndare för ett stort flickläroverk — och såsom en *utmärkt* sådan föreståndare — har inlagt stora förtjänster om det allmänna.

Jag vågar därför vädja till kammaren att bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Riksdagen har ju i följel antagit en lag angående civila tjänsteinnehafvares rätt till pension, och en af de förmåner, som genom denna lag bereddes, var den, att en statstjänsteman kunde under vissa förutsättningar erhålla afkortad pension, något som förut icke varit bestämdt i någon lag. Åtskilliga statstjänare, som tillträdtt sina befattningar så sent, att de icke kunde uppnå den förut i lagen föreskrifna pensionsåldern, och således eljest skulle gått alldeles miste om pension, kunna numera, enligt den nya pensionslagens bestämmelser, erhålla afkortad pension, nämligen när de hafva tio tjänstår och fyllt för full pension erforderligt antal lefnadsår. Här af blir en följd, att framställningar till Riksdagen om pension för sådana personer, som icke kunnat ernå rätt till pension, hädanefter blifva obehöfliga i de fall, då dessa personer åtminstone förvärfvat rätt till sådan afkortad pension. Och här gäller det en person, som *har* rätt till afkortad pension. Men nu vill man icke låta den nya lagen verka. Om vi skulle bifalla Kungl. Maj:ts proposition, så skulle detta naturligtvis skapa ett prejudikat, som omöjligen kan undgå att hafva sina verk-

*Ang. lektorn
N. A. Johanson
sons pension.
(Forts.)*

*Ang. lektorn
N. A. Johanssons
pension.
(Forts.).*

ningar och påföljder. Det är i alla fall att märka här, att ifrågasvarande person har rätt till en afkortad pension af närmare 3,000 kronor, och tjänar han kvar endast ett år till, d. v. s. under 1909, så får han öfver 3,000 kronor i pension. Då kan man väl icke säga, att bestämmelserna om afkortad pension träffar denne man för hårdt.

Nu kan man säga, att denne man i alla fall gagnat det allmänna under så lång tid, som pensionslagen uppställer såsom villkor för full pension, fastän denna tid icke tillbragts direkt i statens tjänst. Ja, visserligen, men detta kan man säga om nästan alla, som träda in sent i statens tjänst. I följd kom en kunglig proposition därom, att sådana personer som denne man skulle i och för statspension få tillgodoräkna sig högst 10 af sina verksamhetsår såsom tjänstår i statens tjänst; men detta afslogs af Riksdagen. Bifalla vi det nu föreliggande pensionsförslaget, så blir följden den, att pensionslagens bestämmelser om afkortad pension blifva obehöfliga eller icke blifva tillämplade beträffande personer, som borde därpå träffas. Ty då göres för hvarje fall en framställning till Riksdagen, och så får denna fylla i hvad som erfordras, utöfver den afkortade pensionen, till erhållande af full pension.

Naturligtvis har därför utskottet icke kunnat ställa sig på annan basis än den, att hålla i helgd de lagar, som Riksdagen skrivit, åtminstone ett år, om det icke kan gå för sig längre, hvilket man möjligen kan draga i tvifvelsmål på grund af den nu förda debatten.

Det är onekligt, att denne man är framstående på sitt område, då man icke kunnat uppvisa annat än de vackraste betyg öfver hans verksamhet, och det har utskottet aldrig tviflat på. Men det är ju klart, att det heller icke går att komma med dåliga betyg i ett sådant fall, ty då är det alldeles gifvet, att framställningen blir afslagen.

Man har sagt, att, om han stannat kvar, han skulle fått så och så mycket i pension. Men icke är väl detta något skäl. Det gäller ju på hvilket område som helst, att om en person har en sådan befattning, som berättigar honom till exempelvis 8,000 kronor i pension, och han lämnar den för ett annat uppdrag, han går miste om de 8,000 kronor, men att han skulle fått dem, om han stannat kvar.

Jag kan sålunda icke finna annat än att utskottet har starka skäl för sin hemställan, och jag ber därför att få yrka bifall till densamma.

Herr Starbäck: Herr talman! Det kan icke falla mig in att på något sätt söka häfda en motsatt uppfattning gent emot utskottet med afseende på den formellt riktiga synpunkt, som det anlagt på denna fråga. Det är alldeles gifvet, att, om utskottet vill vidhålla hvad Riksdagen beslöt i och med pensionslagens antagande

förra året och om Riksdagen vill följa samma uppfattning, både utskottet och Riksdagen stå på en formellt fullkomligt oomkullrunklig grund. Men det är väl ändå icke på det sättet, att vi skola stifta lagar, från hvilka absolut intet undantag kan ges. Skulle den slumpen, att detta undantagsfall kommer året efter det lagen antagits, betyda så mycket, vore det mycket olyckligt för den man, som just nu kommit med sin ansökan.

Det förefaller mig, som om min ärade statsutskottskamrat skulle velat säga, att, om det här inträffar 15 eller kanske 20 år efter det lagen antagits, då kan det gå an, men att man året efter dess antagande ändå icke kan vara med om ett undantag från densamma.

Jag medgifver emellertid, att hans resonneming har ett starkare stöd däri, att det här skulle skapas ett precedensfall, som sedermera blefve användt ständigt och jämt och hvarigenom Riksdagen skulle blifva tvungen att bifalla andra liknande pensioner, därför att den bifallit denna. Jag tror dock icke, att det är på det sättet, och jag skall be att få visa hvarför. Såsom herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet framhållit, är det en sällsynt vacker meritlista, som vi här ha framför oss, och det har också min ärade vän på västgötabanken medgifvit. Och det har han alldeles rätt uti, att det naturligtvis icke duger att komma med dåliga betyg för en person, för hvilken man ifrågasätter ett sådant undantag som detta. Det är så långt ifrån, att jag påstår något dylikt, att jag tvärtom anser, att man bör komma med riktigt fina betyg — det skall vara såsom det heter, när det gäller studentexamen, en laudaturskarl, det är fråga om — och jag tror, att jag här inför Andra Kammaren skulle kunna bevisa, att denne man, som debatten rör sig om, verkligen är en laudaturskarl. För honom skulle då möjligen ett undantag kunna göras. Jag skall icke trötta kammaren med att uppräknat allt, som finnes i handlingarna, hvilket ju herrarna haft tillfälle att se, men jag vill i alla fall omnämna ännu en gång, att han varit rektor vid högre realläroverket i Göteborg i 22 år och därefter i 4 år tjänstgjort som lektor vid samma läroverk med oförminskad arbetskraft och sålunda i 26 år tillhört statens läroverk. Därtill kommer 15½ års tjänstgöring som rektor vid ett högre kvinnligt läroverk i Göteborg, med hvilket rektorat var förknippadt grundläggandet af detta läroverk under synnerligen ansträngande och kräfvande former, då läroverket icke blott skulle utvecklas från en lycklig grund, utan äfven åtskilliga byggnadsföretag voro därmed förbundna, hvilket äfven, om jag icke minns orätt, var händelsen med realläroverket i Göteborg under hans rektorat.

Det är en principfråga det här gäller, och för den principfrågan skulle jag vilja hemställa till kammaren att här göra ett undantag. Såvidt jag kan erinra mig, har här i Andra Kammaren icke blott under 1904 års debatt om läroverksreformen utan äfven vid mångfaldiga andra tillfällen framhållits, af hvilken ofantligt stor betydelse det är att ha våra privata läroverk och att till dessa

*Ang. lektorn
N. A. Johanssons pension.
(Forts.).*

Ang. lektorn
N. A. Johans
pension.
(Forts.)

kunna eröfras krafter från lärarekåren af särskildt betydande art, därför att dessa privata läroverk, vare sig de äro manliga eller kvinnliga, ha förmåga till initiativ utanför det program, som fastställts af de lagstiftande myndigheterna. Och man har ju förut haft den uppfattningen, att, för att man skulle få dit dugande lärare, dessa skulle äga att räkna tjänstår för pension. Nu är detta icke längre möjligt i och med läroverksreformen af år 1904. Men skälen för att man bör söka få dugande krafter till dessa läroverk stå enligt min mening fullkomligt oförminskade kvar. Skulle det vara på det sättet, att Riksdagen icke vill göra ett undantag för denne man, som i 26 år arbetat på ett sätt, som blifvit utomordentligt väl vitsordadt icke blott af offentliga myndigheter utan äfven af lärjungar och andra, som känna till hans verksamhet, och dessutom ägnat kanske sina bästa krafter åt att ordna ett betydande privat läroverk i Göteborg, skulle, som sagdt, Riksdagen icke vilja göra ett undantag för honom, frågar jag er, mina herrar, hur det skall vara tänkbart att till dessa privata läroanstalter få någon som helst dugande kraft. — Det är den stora principiella innebörden i denna pensionsfråga.

Slutligen vill jag framhålla, att, när denne man, efter hvad jag kan förstå ganska lojalt gick in på den nya staten, han icke hade reda på, att den här pensionslagen skulle komma att bli stadfäst af Riksdagen år 1907, på hvilken lag man nu replierar.

Jag tror sålunda, herr talman, att först och främst med tanke på den sällsynt vackra meritlista, som här blifvit företedd, och det dugande arbete denne man nedlagt i de privata undervisningsanstalternas tjänst, det verkligen föreligger ett undantagsfall och icke ett precedensfall, som kan ha farliga konsekvenser. Jag vågar därför på det varmaste anbefalla bifall till den reservation, som är fogad till denna punkt, eller med andra ord hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition må vinna Riksdagens bifall.

Häruti instämde herrar *Beckman* i Linköping, *Kronlund*, *Petrén*, *Karlsson* i Göteborg, *Berg* i Göteborg, *Kjellberg* och *Canell*.

Herr vice talmannen: Herr talman, jag kan nog förstå, hvilken utgång frågan skall få i denna kammare, men jag kan icke undertrycka den reflexion, som jag gör, när jag tänker på det förestående beslut, som kammaren kan komma att fatta.

Det är dock icke längre sedan än vid sistlidne riksdag, som en ny pensionslag antogs, i hvilken alla föreskrifter äro införda, som skola vara gällande för pensions erhållande här i landet för ämbets- och tjänstemän. Nu är man färdig, redan året därpå, att annullera dessa så nyligen utaf Riksdagen godkända bestämmelser rörande erhållande af pension. Det är det första steget, som nu tages, och sedan går det naturligtvis lätt att fortsätta i den riktningen.

Jag hemställer då till kammaren, hvad gagnar det till att skriva några pensionslagar?

Ang. lektorn
N. A. Johans-
sons pension.
(Forts.)

Herr Kjellén: Herr talman! Jag förstår alltför väl och tror att man kan vara statsutskottet tacksam därför, att det i sådana fall som detta uppehåller hvad man skulle kunna kalla den stränga rätten. Men Riksdagen har i så fall »benädningsrätt», när det föreligger »förmildrande omständigheter». Riksdagen behöfver icke hålla sig så strängt till de formella bestämmelserna. Och jag skulle då verkligen vilja lifligt instämma med de personer, som anse, att här föreligger alldeles särskilda omständigheter, som göra, att det icke kan befaras, att det beslut, som här kan fattas, gynnsamt för personen i fråga, skall kunna blifva ett prejudikat för framtiden. Redan öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk har framhållit, att detta är ett fall af »enastående beskaffenhet». Och likaså har föredragande departementschefen framhållit »särskilda förhållanden».

Hvad är det nu, som brister, för att denna person skulle uppfylla den stränga rättens fordringar? Jo, det är 9 års tjänstgöring, skillnaden mellan 26 och 35 tjänsteår. Hvad har han då å andra sidan i ersättning för det? Jo först 15 å 16 års utomordentligt väl vitsordad tjänstgöring vid ett annat läroverk. I det fallet vill jag dock hålla med statsutskottets talesmän, att vore detta det enda, som kunde anföras till hans förmån vid bedömandet af denna fråga, skulle icke heller jag vilja tala för det högre beloppet. Ty jag är känslig för de skäl, som framhållits af statsutskottet — att man icke bör alltför snart rubba en nyss antagen lag. Men det är icke blott dessa tjänsteår, som han har till att styrka sin sak, utan dessutom har han under sina 26 års tjänstgöring varit *rektor under 22 år*, och detta vid det tillfälle då hans läroverk öfvergått till högre läroverk. Då skötte han hela omorganisationen, var på samma gång ordförande, sekreterare och kassaförvaltare i den byggnadskommitté som uppförde det nya stora läroverkshuset; och sedermera har under hans ledning detta läroverk blifvit ett af rikets allra förnämsta. Nu vågar jag hemställa, om icke detta är ett plus till hans förmån, som kan mer än uppväga detta minus af nio års tjänstgöring. Och, mina herrar, är det icke ändå alldeles obilligt, att den gamle rektor skulle få sitta med 2,980 kronor i pension, medan hans egna lektorer, som kanske endast nödortftligen, kanske halfsofvande vid pulpeten, trälät ut sina 35 tjänsteår, skola få 4,000 kronor i pension, ja till och med adjunkterna skulle få 3,400 kronor i pension? Vi hafva alldeles nyss, i punkt 42, gifvit en rektor i Trelleborg 3,500 kronor i pension, och detta icke heller på grund af den stränga rätten utau af billighetsskäl. Utan att i ringaste mån vilja underskatta staden Trelleborg, vågar jag dock tro, att den nu ifrågasvarande personen, såsom chef för ett stort läroverk i Göteborg, och detta till och med under särskildt pressande omständigheter, inlagt

Ang. lektorn
N. A. Johans
sons pension.
(Forts.)

så stora extra förtjänster, att det verkligen här föreligger skäl att taga afsteg från den stränga rätten.

Jag vågar därför, herr talman, instämma med dem, som betrakta detta som ett undantagsfall, och jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Med herr Kjellén förenade sig herrar *Ekman* i Göteborg, *Wijk* och *Röing*.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Att sammanblanda rektorn i Trelleborg med denna fråga trodde jag knappast, att en professor skulle göra sig skyldig till. Ty denna rektorsplats är indragen och tjänsteinnehafvaren måste därför sättas på indragningsstat. Men han får dock icke, såsom en annan person, som vi här talat om, alla sina löneinkomster. Han får vara belåten endast med pension såsom en lektor. Så ställer det sig med den frågan,

Nu säges det sedan, att man icke skall ställa sig så strängt på den stränga rättens sida. Ja, det är alldeles märkvärdigt. Pensionslagen godtogs i fjol och har gällt endast från den 1 januari i år. Skall den räknas för att icke alls hafva milda och goda bestämmelser för dem, den gäller? Förut fanns icke den så kallade afkortade pensionen. Nu få då dock enligt denna lag statstjänarne pensionsrätt, sedan de tjänat i 10 år. Och om de blifva sjuka efter 10 år och styrka, att deras sjukdom varat under några år, få de 75 procent af sin lön i pension. Det är alltså milda bestämmelser i stället för stränga i den nya pensionslagen.

Herr Starbäck antydde, att denne man, hvarom nu är fråga, icke visste, huruvida han skulle komma under den nya pensionslagen, då han ingick på den nya staten. Men då ber jag herr Starbäck, att herr Starbäck ändå vill erinra sig, att lärarekåren vid de allmänna läroverken fick sin lönereglering 1903, och att det var *då*, som man första gången började göra afdrag för pensionsafgifter, i afvaktan på den lag, som då förelåg i tryck från en kommitté. Det är alltså naturligt, att icke kunde det råda någon okunnighet i detta afseende hos nu ifrågavarande person i detta fall. Men det är ju också naturligt, att enhvar tjänsteinnehafvare räknar som så, att han får betydligt högre lön å den nya lönestaten, än han skulle få, om han står kvar på den gamla staten. Under sådana förhållanden är det också klart, att han ingår på den nya staten och skaffar sig den högre lönen. Om det sedan fattas något i pensionsrätten, så är det, tänker han, endast att ingå med en hemställan till Riksdagen: Riksdagen håller icke så noga på bestämmelserna — och så får han afven pension. Så resonnera de. Och för resten, om kammaren nu beslutar i enlighet med den kungl. propositionen, är det alldeles naturligt, att statstjänarne draga sig från statstjänsten och till det privata arbetet. Ty de tänka: vi kunna tjäna i tio å femton år i privat tjänst och sedan gå vi tillbaka till statstjänsten,

så få vi i alla fall full pension. Om det är hälsosamt för det hela, vet jag icke.

Nu kan det sägas här, att det är fråga om en skolman. Ja, jag ber att få säga, att jag sätter öfriga statstjänare lika högt som skolmännen. De arbeta på sitt håll med samma trohet, nit och skicklighet, som skolmän göra. Men skolmännen säga, att de icke velat träffas af pensionslagens bestämmelser om afkortad pension.

Det är naturligt att, om vi nu taga det steg, som man här vill, får man icke opponera sig sedermera vid hvarje framställning, som kommer i samma riktning, utan dessa framställningar skola tillstyrkas med samma lätthet som här. Blott isen är bruten, så blir lagen utan värde.

Herr Larsson i Lund: Herr talman! Då jag icke kunnat underkänna de skäl, på hvilka utskottet stödt sitt afslagsyrkande, har jag icke heller funnit mig böra anmäla reservation mot utskottets hemställan, ehuru jag, redan då ärendet behandlades i utskottet, helst skulle hafva önskat, att utskottet kunnat komma till ett annat resultat än det nu föreliggande.

Jag vill därför nu begagna tillfället att meddela, att, ehuru jag genom att icke reservera mig mot statsutskottets hemställan gifvit mitt erkännande åt de skäl, på hvilka denna hemställan är grundad, jag dock, efter de upplysningar, som här framkommit, och icke minst på grund af de skäl af mera enskild natur, som herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet framhållit och hvilka verkligen synas mig göra Kungl. Maj:ts framställning synnerligen behjärtansvärd, kommer att gifva min röst för bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gaf nu propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag därå och bifall i stället till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och fann herr talmannen den sistnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å statsutskottets hemställan i 48:de punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 11, bifaller Kungl. Maj:ts framställning i ämnet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Ang. lektorn
N. A. Johans-
sons pension.
(Forts.)

Omröstningen utvisade 87 ja men 101 nej, och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

*Ang. pension
åt geologen
L. E. Sved-
mark.*

Punkten 49, angående pension åt geologen L. E. Svedmark.

Kungl. Maj:t hade under tionde hufvudtiteln föreslagit Riksdagen medgifva, att geologen vid Sveriges geologiska undersökning Lennart Eugène Svedmark måtte från och med månaden näst efter den, hvarunder han afginge från sin befattning vid undersökningen, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 3,600 kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte medgifva, att geologen vid Sveriges geologiska undersökning Lennart Eugène Svedmark finge från och med månaden näst efter den, hvarunder han afginge från sin befattning vid undersökningen, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension af 3,000 kronor.

Vid denna punkt hade reservation afgifvits af herrar *Hammarlund*, *Starbäck* och *Larsson* i Lund, hvilka föreslagit, att Kungl. Maj:ts framställning måtte oförändrad af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af punkten lämnades ordet till

Herr Starbäck, som yttrade: Herr talman! Jag börjar på att känna det nästan angeläget att be kammaren om ursäkt, för att jag tager kammarens tid så mycket i anspråk och försöker att beveka kammaren att taga statskassan i anspråk litet mer, än hvad utskottet föreslagit. Men jag kan icke hjälpa det.

Här skall jag nu be att få endast i korthet hänvisa till det betänkande, som föreligger, och hvilket jag förmodar, att herrarne studerat i denna punkt, liksom i andra punkter, åtminstone där reservation föreligger — man kan inte begära så mycket i denna Riksdagens sena timme.

Hvad som särskildt är kännetecknande för statsgeologen Svedmark, liksom äfven för den, som det är fråga om i nästa punkt, är nu, bortsedt från den insats af utomordentligt godt arbete, som de gjort, att deras lönestat är på extra stat, det vill säga att de till följd däraf icke hafva rättighet till någon pension alls, utan frågan därom i hvarje särskildt fall måste underställas Riksdagens pröfning.

Nu har statsutskottet här föreslagit en pension på 3,000 kronor. Men Riksdagen har flerfaldiga gånger förklarad, att statsgeologerna äro att likställas med lektorerna vid rikets högre allmänna läroverk. Och sedan en af mig vid 1906 års riksdag väckt motion af Riksdagen förkastats, fingo de vid föregående års riksdag ett särskildt extra tillägg, för att de i någon mån skulle blifva likställda med

dessa lektorer. Hvad som är af vikt att härvidlag fästa sig vid är, att vid bestämmandet af detta extra tillägg afdrogs en summa, som skulle motsvara den pensionsavgift, hvilken de skulle komma att erlägga vid eventuell lönerereglering. Denna lönerereglering är för närvarande föremål för löneregeringskommitténs utredning. Det är således frågan om: skall Riksdagen genom att här, på grund af Kungl. Maj:ts framställning, tvinga dessa geologer, hvilka icke äro arbetsföra, att kvarsitta, till dess de dels få sin lönerereglering och dels blifva pensionsmässiga enligt lagen, för att utaf dem utpressa den sista möjligheten till arbete, som naturligtvis blir sämre, än om det skulle utföras af en ny kraft, eller gifva dem en högre pension än den, som nu föreslagits af utskottet? Det är i själfva verket frågan. Och jag kan således, från denna rent statsutskottsliga synpunkt, icke förstå annat, än att det är både rimligare och äfven, enligt min mening, billigare, att staten gifver dem den pension, som Kungl. Maj:t föreslagit, och får in friska och nya dugande krafter i stället för dessa, som äro uttjänta, än att staten säger: vi gifva icke mer; de få sitta kvar och göra arbetet så godt de kunna.

Jag ber, herr talman, att på de nu i största korthet anförda grunderna få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Såsom herrarne finna af det nu föreliggande utskottsbetänkandet, har jag icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet, men jag tror likväl, att jag kan sätta mig in i de synpunkter, som för statsutskottet härvidlag varit bestämmande. Enligt hvad af betänkandet framgår, har Kungl. Maj:t här stödt sig på det fall, då pension beviljades åt aktuarien Stolpe. Han fick vid sitt afskedstagande 3,600 kronor. Man får likväl komma ihåg, att Stolpe då var betydligt äldre än den person, Svedmark, hvarom här är fråga; han var nämligen öfver 65 år gammal och hade äfven tjänstgjort betydligt längre än sistnämnda person, hvarför han var fullkomligt berättigad till en så hög pension. Om dessa båda haft laglig pensionsrätt, så skulle Svedmark ännu icke vara berättigad till pension, hvilket däremot hade varit fallet med Stolpe, och därför ansåg man sig också böra gifva honom den pension, som Kungl. Maj:t begärde. Nu har utskottet vanligen brukat se till, om de personer, det i dylika fall gäller, fullgjort allt hvad som erfordras för erhållande af högsta pension, såsom i afseende å tjänstår och lefnadsår, och utskottet har då funnit, att Svedmark icke fyller dessa fordringar, och därför har också utskottet ställt sig på den ståndpunkt, som det i detta fall intagit. Jag kan emellertid mycket väl fatta, att det är många omständigheter, som tala för, att Svedmark bör få pension, såsom den sjukdom han råkat i, men jag nödgas emellertid hålla på den ståndpunkt, som utskottet här gjort gällande, och ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang. pension
åt geologen
L. E. Sved-
mark.*

(Forts.)

Ang. pension
 åt geologen
 L. E. Sved-
 mark.
 (Forts.)

Herr Hammarlund: Herr talman! Den föregående ärade talar-
 ren framhöll, att doktor Svedmark icke har rätt till pension. Nej,
 formellt har han det icke. Men Riksdagen har genom sina före-
 gående beslut erkänt, att dessa tjänstemän skola i alla afseenden
 likställas med lektorer vid rikets allmänna läroverk. Jag vill
 erinra därom, att senast i fjol förelåg förslag till löne reglering för
 dem, och då var det föreslaget, att deras begynnelselönen skulle sättas
 lika som lektoreernas, det vill säga 4,000 kronor. Men på stats-
 utskottets hemställan beslöt Riksdagen att göra afdrag på detta
 lönebelopp, ett afdrag såsom ersättning för pensionering. När
 Riksdagen gjorde ett sådant afdrag, så har Riksdagen ju också
 därmed erkänt, att Riksdagen skall pensionera dessa tjänstemän.
 Om Riksdagen därför vill öfva rättvisa mot dessa två tjänstemän,
 som anse att de böra afgå från sin tjänst, på grund af sjuklighet,
 bör Riksdagen bevilja dem pension till det belopp, som Kungl.
 Maj:t har föreslagit, nämligen 3,600 kronor.

Hvad särskildt doktor Holst angår, så skulle jag vilja fram-
 hålla, att om han likställes med lektor, så skulle han, om han nu
 afgår vid tidigare år på grund af sjukdom, få en pension utgörande
 $\frac{31}{35}$ af 4,000 kr., eller 3,543 kr., d. v. s. i rundt tal 3,600 kronor.
 Jag hemställer då, om det är Riksdagen värdigt, särskildt med
 hänsyn till det beslut, som vi fattade vid fjolårets riksdag, att nu
 göra någon afprutning på dessa 3,600 kronor.

Om vi inte bevilja detta, hvad blir då följden? Ja, icke lida
 de ifrågavarande tjänstemännen någonting därpå, men det är Sveriges
 geologiska undersökning, som blir lidande, då den icke får de
 krafter till sitt förfogande, som den behöfver. Dessa tjänstemän
 komma då säkerligen att stanna kvar och göra hvad de kunna, men
 då det är styrkt här, att de icke äro fullt tjänstbara, så har under-
 sökningen inte de arbetskrafter till sitt förfogande, som kunde
 vara önskligt.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till reservationen,
 hvilket är detsamma som Kungl. Maj:ts proposition.

Häruti instämde herrar *Branting, Nyström, Palme, Lovén,*
Wallis, Kjellén och *Kjellberg*.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Alfred
 Petersson: Herr talman, mina herrar! Jag skall verkligen all-
 varligt be kammaren att i detta fall bevilja den af Kungl. Maj:t
 föreslagna pensionen, som reservanterna också här förorda. Jag
 gör det ur en kloketssynpunkt, ur ren arbetsgifvarsynpunkt, såsom
 den där talar å statens vägnar och i statens intresse. Det har
 redan blifvit framhållet, och jag ber att ännu en gång få betona
 det, att syftet med dessa propositioner gifvetvis är att bereda dessa
 tjänstemän, som till följd af sjukdom blifvit invalider, möjlighet
 att afgå från de tjänster, som de icke nu tillfyllestgörande kunna

sköta, och på det sättet bereda möjlighet att på deras platser sätta fullgoda arbetskrafter. Jag tror, att hvilken arbetsgifvare som helst skulle handla ungefär på det sättet.

Denne doktor Svedmark, hvarom nu är fråga, har haft en ögonsjukdom, grå starr — som handlingarna upplysa — sedan fem år tillbaka, och synförmågan har allt mer och mer minskats, så att alla de noggrannare arbeten, som varit honom ålagda, icke kunnat på ett tillfyllestgörande sätt af honom fullgöras; och därför är anledningen till denna ansökning, såsom han själf säger, hans afsikt att, i hvad på honom berodde, icke förhindra, att hans befattning måtte kunna handhafvas af en fullt arbetsför man. Det har sagts af ett par föregående talare, tror jag, att om Svedmark icke kan få denna pension af 3,600 kronor, så är det all anledning att tro, att han sitter kvar och behåller sin lön, 5,400 kronor. Jag kan icke påstå det bestämdt, men jag har all anledning att tro, att så blir förhållandet, och jag har så mycket mer anledning att tro det, som jag vet, att denna person icke är i den ställning, att han kan undvara den högre inkomst han möjligen kan få genom att sitta kvar vid sin befattning. Han har nämligen tre barn, som ännu äro — kan man säga — oförsörjda.

Jag ber att i detta sammanhang för herrarne också få nämna, att under de sista trettio åren har det vid Sveriges geologiska undersökning funnits tre personer, som under längre tid suttit kvar å sina befattningar med ständig tjänstledighet, därför att de icke kunnat sköta sina tjänster. De ha begärt ledighet och fått sådan och suttit kvar, en 3 år, en annan $2\frac{1}{2}$ år o. s. v. Två af dem ha under större delen af tiden fått afstå $\frac{1}{4}$ af lönen. Skulle nu Svedmark sitta kvar med tjänstledighet och afstå $\frac{1}{4}$ af de inkomster, som han haft, eller 5,400 kr., så förstå herrarne, att hans inkomster bli betydligt större än om han får en pension å 3,000 kr. Äfven om han skulle afstå $\frac{1}{3}$ af sina löneinkomster, så skulle de återstående två tredjedelarne bli 3,600 kr., som Kungl. Maj:t här föreslagit.

Den ärade ledamot af statsutskottet, som här har yrkat bifall till statsutskottets hemställan, erkände också, att det kunde anföras mycket goda skäl för Kungl. Maj:ts förslag, och sådana finnas äfven efter mitt förmenande. Den ärade talaren gjorde en jämförelse mellan detta fall och då geologen Stolpe fick pension samt erkände, att denna senare fått 3,600 kr., men han sade, att detta hade berott därpå, att Stolpe var så gammal, medan däremot Svedmark icke fullt uppnått 65 år. Ja, mina herrar, det är verkligen så, att Stolpe fick 3,600 kronor i pension. Detta var år 1900, och han hade då uppnått de 65 åren och litet till. Men, mina herrar, det förhållande, att Svedmark ännu icke uppnått 65 år, uppväges icke det vid en jämförelse med fallet år 1900 däraf att vi nu stå på en helt annan nivå i afseende å löner och pensioner åt våra tjänstemän, detta såsom en följd af de nya lönereglerna? Om

*Ang. pension
dt geologen
L. E. Sved-
mark.
(Forts.)*

*Ang. pension
åt geologen
L. E. Sved-
mark.
(Forts.)*

man gör denna jämförelse, kan jag icke finna annat än att den med logisk konsekvens leder därtill, att Svedmark här bör ha den föreslagna pensionen 3,600 kronor.

Jag ber verkligen herrarne att härvidlag votera, om så skulle behövas, för detta högre belopp, så att den geologiska undersökningen må få dugliga krafter i stället för dessa gamla invalider.

Herr Persson i Stallerhult: Herr Hammarlund påstod, att statsutskottet här icke handlat rättvist. Jag undrar likväl, om man kan begagna ett så starkt uttryck om, hvad utskottet här föreslagit.

Herr Hammarlund påstod vidare, att de personer, hvarom här är fråga, skola jämsställas med lektorerna. Men det är att märka, att de ännu icke äro jämsställda med lektorerna; de ha nämligen icke någon pensionsrätt. Hvad särskildt den person beträffar, hvarom det i denna punkt är fråga, fick han under fjolåret ett lönetillägg, så att han nu har en aflöning af 5,400 kr., men man kan likväl räkna med en aflöning af 5,500 kr., ty de 100 kronorna afdrogos för viss orsaks skull. Då nu mannen i fråga endast har 31 tjänst-år och 62 lefnadsår, så skulle han ju enligt pensionslagen få så mycket, som af utskottet nu föreslagits. Man har alltså här räknat med pensionslagen. Jag kan sålunda icke finna annat, än att här handlats fullt rättvist.

Herr Starbäck: Det förefaller mig likväl, herr talman, som om det här vore så, att statsutskottet visserligen har formellt rätt, men som om det redan vid föregående riksdag blifvit alldeles klargjordt, att i och med detsamma man vid en tillfällig löneroglering gjorde afdrag för pensioner, sådana som de borde vara, om tjänsterna varit ordinarie, har väl Riksdagen därmed sagt, att innehafvarne af ifrågavarande befattningar äro att likställa med dem, hvilka ha samma löneförmåner, som de själfva eu gång skola få. Riksdagen har här sagt, att man skall vid denna tillfälliga löneroglering afdraga den summa, som en gång kommer att behövas för dessa tjänsteinnehafvares pensionering, och då förstår jag icke, att det resonemang, som här förts af statsutskottet, kan vara mera än formellt riktigt. De nu ifrågavarande personerna äro likställda med lektorerna vid de högre elementarläroverken — det har sagts och erkänts i ord och handling, att de borde vara det — och då hemställer jag: är det Riksdagen värdigt — för att använda ett gammalt uttryck — att hålla på denna formalitet och icke här bevilja en väl förtjänt pension till det högre beloppet?

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning. Herr talmannen förklarade sig finna den senare propositionen hafva

fertalets röster för sig, men då votering begärdes, uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren med afslag å statsutskottets hemställan i 49:de punkten af utskottets förevarande utlåtande n: 11 bifaller Kungl. Maj:ts framställning i ämnet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utföll med 92 ja men 103 nej, hvadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkten 50.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 51, angående pensioner åt kartograförmannen F. G. Bergman och kvinnliga ritaren H. M. C. Karlholm.

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen medgifva, att kartograförmannen Frans Gustaf Bergman och kvinnliga ritaren vid rikets allmänna kartverk Hedvig Maria Carolina Karlholm måtte från och med månaden näst efter den, hvarunder de afginge från sina befattningar vid kartverket, å rikets allmänna indragningsstat under deras återstående lifstid uppbära årliga pensioner, Bergman till belopp af 2,670 kronor och Karlholm till belopp af 1,000 kronor.

Angående pensioner åt kartograförmannen F. G. Bergman och kvinnliga ritaren H. M. C. Karlholm.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft en inom Andra Kammarerna af herr *G. N. T. af Callerholm* väckt motion, n:o 172, däri föreslagits, att Hedvig Maria Carolina Karlholm måtte beviljas pension å allmänna indragningsstaten till förhöjdt belopp, motsvarande till henne nu utgående fast årsarfvode från kartverket 1,500 kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med afslag å herr af Callerholms ofvannämnda motion i hvad den skiljde sig från nämnda framställning, måtte besluta,

a) att kartograförmannen Frans Gustaf Bergman måtte från och med månaden näst efter den, hvarunder han afginge från sin

*Angående
pensioner åt
kartograf-
förmannen
F. G. Berg-
man och kvinn-
liga ritaren
H. M. C. Karl-
holm.
(Forts.)*

befattning vid kartverket, å rikets allmänna indragningsstat under sin återstående liftid uppbära en årlig pension af 2,670 kronor; samt
b) att kvinnliga ritaren vid rikets allmänna kartverk Hedvig Maria Carolina Karlholm måtte från och med månaden näst efter den, hvarunder hon afginge från sin befattning vid kartverket, å allmänna indragningsstaten under sin återstående liftid uppbära en årlig pension af 1,000 kronor.

Reservation hade beträffande mom. b) afgifvits af herrar *Hammarlund, Starbäck, Wiklund*, och *Larsson* i Lund, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Hedvig Maria Carolina Karlholm måtte från och med månaden näst efter den, hvarunder hon afginge från sin befattning vid kartverket, å allmänna indragningsstaten under sin återstående liftid uppbära en årlig pension af 1,200 kronor.

Mom. a).

Utskottets hemställan bifölls.

Efter föredragning af *mom. b)*, anförde:

Herr af Callerholm: Herr talman! I likhet med en föregående talare under aftonens lopp får jag be kammaren om öfverseende, för att jag tager mig friheten taga dess uppmärksamhet i anspråk en stund, men då jag såsom motionär i den föreliggande frågan icke kunnat känna mig tillfredsställd med det beslut, hvartill utskottet kommit, ber jag att i någon mån få framlägga skälen för min motion och hvarför jag här icke kan instämma med statsutskottet i dess hemställan.

Man kan ju säga, att det här gäller en mycket liten fråga; det gäller ju endast en af de allra första kvinnliga arbetarna i svenska statens tjänst, som efter 70 lefnads- och uppnådda 42 tjänst-år nu vädjar till Riksdagens nåderätt eller nådemakt för att i någon mån sorgfritt kunna få tillbringa sina återstående lefnadsdagar. Fröken Karlholm, hvars pension det nu gäller, inträdde 1866 i ekonomiska kartverkets tjänst med en årslön af 500 kronor, hvilken ökades så småningom, så att hon efter 23 tjänsteår lyckades komma upp till ett belopp af 1,200 kronor årligen. Några år därefter, år 1904, hade hon hunnit upp till en lön af 1,400 kronor och 1907, sista året af hennes verksamhet i kartverkets tjänst, nådde hon upp till 1,500 kronor.

Hon kallas för ritare, och då är frågan den hvad hon i sådan egenskap utträttat. Jo, hennes arbetsförteckning ter sig sålunda: arealuträkningar, tabellariska förvandlingar, »kontroll och redaktionsarbeten», alla slag af korrekturläsning (kartor och beskrifningar), siffergranskning, katalogisering, renskrifning, textning,

transportering, kopiering, kalkering, ritning äfven af så kallade renovationer, färgläggning, komplettering af stomkartblad, sammansättning af kartor och restaurering af gamla kartor, färgläggning och textning å kartor, afsedda att exponeras på världs- och inhemska utställningar, m. fl. inom verket förekommande arbeten. Det är således, som kammaren torde finna, ett vida mera kvalificeradt arbete än det, som man fordrar af en vanlig ritare. Dessutom har hon med den vanliga brist på förtänksamhet, som utmärkt kvinnan synnerligast förr i världen, på öfvertid uträttat ofantligt mycket arbete i kartverkets tjänst utan att tillgodoräkna sig någon ersättning därför. En manlig tjänsteman vid kartverket, som pensionerades i fjol, var nog försiktig att tillgodoräkna sig ersättning för sitt eftermiddagsarbete. Detta renderade honom också, att denna ersättning räknades med i det pensionsunderlag, efter hvilket hans pension nu utgår. För egentligen icke mera arbete än hvad den person, som det här gäller, uträttat i kartverkets tjänst, fick han förhållandevis mycket högre pension just därför, att hans öfvertidsarbete betalats af verket.

Utom detta arbete i kartverkets tjänst har fröken Karlholm, som man torde finna af den kungl. propositionen, med intyg om utmärkt skicklighet och noggrannhet utfört arbete vid generallandmåterikontoret och Sveriges geologiska undersökning, bland annat för sistnämnda institutions deltagande i fyra världsutställningar. De kartor, hvarmed Sveriges geologiska undersökning briljerat vid fyra olika världsutställningar och som där väckt berättigadt uppeende, ha dock i väsentlig mån fröken Karlholms skicklighet att tacka för sin tillkomst.

Hennes belöning för detta har hittills varit några medaljer. Vore det icke Sveriges Riksdag värdigt att som en belöning gifva henne en något så när sorgfri existens under hennes ålderdomsdagar? Hon har i sin ansökan begärt att få behålla hela sin lön från kartverket, 1,500 kronor. Chefen för kartverket har förklarar, att enligt den grundsats, som förut varit tillämpad, ville han tillstyrka 80 procent af lönen eller 1,200 kronor. Däremot har statskontoret erinrat, att denna grundsats, 80 procent af lönen, på senare tiden blifvit frånträdd, och att man icke har beviljat mer än två tredjedelar af lönen. Det skulle här bli 1,000 kronor, hvilket belopp statskontoret för sin del tillstyrkt. Föredragande departementschefen yttrar därom, att »hvad särskildt beträffar fröken Karlholm, har hon i ovanligt lång tid tjänstgjort vid kartverket mot jämförelsevis obetydligt arfvode och såväl därvid som vid utförandet af andra arbeten för statens räkning erhållit utmärkta vitsord».

Jag tycker, att man däri kan förmärka en underström af önskan att värdesätta fröken Karlholms arbete i statens tjänst så högt som möjligt, men det är å andra sidan mycket beklagligt, att departementschefen då måst följa de principer, som uttalats af de närmast underordnade myndigheterna. Jag hyser dock den förhoppningen,

Angående pensioner åt kartograf-förmannen F. G. Bergman och kvinnliga ritaren H. M. C. Karlholm.
(Forts.)

Angående
pensioner åt
kartograf-
förmannen
F. G. Berg-
man och kvinn-
liga ritaren
H. M. C. Karl-
holm.
(Forts.)

att han icke skall motsätta sig, om Andra Kammaren ville besluta en förhöjning af beloppet.

Från statsutskottets beslut att tillstyrka en pension af 1,000 kronor äro fyra medlemmar af skiljaktig mening, och de föreslå ett belopp af 1,200 kronor. Vid sådant förhållande kan det icke falla mig in att vidhålla det förslag jag framburit i min motion om en pension på 1,500 kronor, utan jag ansluter mig till reservanternas hemställan. Härför talar ytterligare, att Riksdagen i fjol anslag ett belopp af 1,000 kronor att från och med i år komma de vid ekonomiska kartverket tjänstgörande till del, och af detta belopp skulle enligt förelagda intyg fröken Karlholm erhållit 200 kronor. Hade hon sålunda icke förr än nästa år sökt pension, skulle hon haft att beräkna pension efter 1,700 kronor i stället för efter 1,500, och alltså hade hon efter den beräkningen varit berättigad till ett pensionsbelopp af 1,133 kronor eller ytterst obetydligt mindre än hvad reservanterna föreslagit.

Vid sidan af sin egentliga verksamhet har hon nedlagt ett mycket förtjänstfullt arbete på andra områden såväl inom som utom landet, och då man besinnar, att, sedan pension beviljats en annan kvinnlig ritare vid kartverket, hvilket antagligen kommer att ske, någon fråga om pension åt en dylik ritare icke vidare kan komma före under de närmaste trettio åren, synas mig starka skäl tala för ett bifall till reservanternas hemställan, hvadan jag tillåter mig, herr talman, att yrka på bifall till densamma.

I detta anförande instämde herrar *Persson* i Tällberg, *Höjer*, *Kjellberg*, *Branting*, *Starbäck* och *Wiklund*.

Herr Pehrsson i Åkarp: Herr talman! I denna fråga har utskottet tillstyrkt hvad Kungl. Maj:t och statskontoret föreslagit och, såvidt jag känner, har det väl heller icke förekommit, att man från utskottets sida i en pensionsfråga gått längre än Kungl. Maj:t.

Jag vill icke bestrida, att fröken Karlholm förrättat sitt arbete med särskildt nit och särskild skicklighet. Det framgår såväl af motionen som äfven af vissa utlåtanden, som förekomma i den kungl. propositionen. Men det är väl i alla fall en omständighet, som man i regel icke kan taga hänsyn till, då det gäller att bevilja en pension. Ty då skulle man — genom att låta det nit och den skicklighet, hvarmed en pensionstagare skött sin tjänst, vara afgörande för pensionsbeloppets storlek — komma till många olika grader härvidlag, då det väl knappast är tänkbart, att alla tjänstemän, som tillhöra samma grupp, i detta afseende äro fullkomligt likställda.

Jag vill vidare fästa uppmärksamheten vid, att det är tvenne pensionstagare det här är fråga om, herr Bergman och fröken Karlholm. Och för båda äro pensionsbeloppen beräknade efter samma grund, nämligen till två tredjedelar af den lön, som de åtnjutit i

ambetsverket. Beviljar nu Riksdagen ett högre belopp för fröken Karlholm, än det Kungl. Maj:t föreslagit, göra vi egentligen orätt mot Bergman. Då borde ju också han kommit upp till en högre siffra.

Af dessa skäl anhåller jag att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Hammarlund: Herr talman! Gentemot den föregående talaren, som försvarade utskottets hemställan, vill jag framhålla särskildt två skäl, som göra, att kammaren bör bifalla reservationen.

I fjol beviljades en pension af 1,000 kronor åt en kvinnlig ritare och därför är nu föreslaget samma belopp åt fröken Karlholm. Men det är att märka, att hon under större delen af sin långa tjänstetid sysselsatts med högre kvalificeradt arbete och haft att utföra förtroendeuppdrag. Då är det väl i sin ordning, att hon får en något högre pension än den, som tilldelades en vanlig ritare i fjol.

Det andra skälet är det myckna öfvertidsarbete hon utfört och annat arbete, som hon haft för statens räkning. I fjol beviljade Riksdagen en pension åt en gravör Herlin, som hade en lön af 2,200 kronor och i inkomst för betingsarbete 2,000 kronor, hvilket gör sammanlagdt 4,200 kronor. Man beräknade pensionen till ungefär 70 procent däraf och tilldelade honom 2,800 kronor. Om man gör på samma sätt här i fråga om fröken Karlholm, får man alltså sammanräkna hennes lön, som är 1,500 kronor, och inkomster för andra arbeten åt statsinstitutioner, eller omkring 500 kronor, alltså sammanlagdt 2,000 kronor. 70 procent däraf är 1,400 kronor. Då må det väl icke vara för mycket med den pension, som reservanterna sätta i fråga, eller 1,200 kronor. Det är för öfrigt det belopp, som kartverkets chef föreslagit.

Härtill kommer utom mycket annat, att hennes verksamhet i statens tjänst varit både maktpåliggande, omfattande och af framstående beskaffenhet. Af de många fördelaktiga intyg, som gifvits henne, skall jag endast återropa tvenne, båda af chefer för Sveriges geologiska undersökning. Professor Torell säger, att hon verkställt »lavering och textning å större bergartskarter, utställda å världsexpositionen i Paris, och utfört dessa arbeten med utmärkt skicklighet, noggrannhet, stor flit och ovanlig arbetsförmåga». Och nuvarande chefen för Sveriges geologiska undersökning, professor Andersson, intygar, att hon »på från sin befattning vid Rikets allmänna kartverk lediga tid utfört kartritnings-, färgläggnings-, rubricerings- och andra textningsarbeten för såväl inhemska som för världsexpositioner i Wien, Filadelfia, Paris, Chicago, samt ook för andra ändamål», och han tillägger, att »det är ett nöje att vitsorda den framstående skicklighet och noggrannhet, hvarmed dessa mången gång maktpåliggande arbeten blifvit utförda».

Angående pensioner åt kartograf-förmannen F. G. Bergman och kvinnliga ritaren H. M. C. Karlholm.
(Forts.)

Angående
pensioner åt
kartograf-
förmannen
F. G. Berg-
man och kvinn-
liga ritaren
H. M. C. Karl-
holm.
(Forts.)

Det är, jag ber att få framhålla det, icke annat än rättvist, att Riksdagen gifver ett särskildt erkännande för en ovanligt lång och gagnande verksamhet i det allmännas tjänst, en verksamhet under många år utöfvad med högst dålig aflöning. Här gäller det en föregångerska för det kvinnliga arbetet på detta område. Åtskilliga af de kartverk, som på världsutställningar varit utställda och skaffat det svenska namnet heder och väckt uppmärksamhet, ha utförts af denna kvinna, för hvars återstående dagar Riksdagen nu skulle sörja. Låt om oss göra detta på ett Riksdagen värdigt sätt! Jag hemställer om bifall till reservationen.

Herr *Larsson* i Lund instämde häruti.

Herr *Palme*: Herr talman! Den, som i våra dagar går in på ett kontor, en bank, ett försäkringsbolag eller ett ämbetsverk, fäster sig icke så mycket vid, att där sitta många kvinnliga arbetare, hvilka utföra ett träget och troget arbete och gjort så i många år, och än mindre tänker han på, att för femtio år sedan det nästan var en styggelse att ens föreställa sig en kvinnlig arbetare inom dessa områden. Det har varit ett långvarigt och ihärdigt arbete, som har utförts af dessa kvinnor, innan de kunde få fördomarnes skrankor att ramla och innan de kunnat komma dit, hvarest man nu i detta afseende befinner sig. I främsta rummet gäller detta de kvinnor, hvilka hafva varit de ursprungliga banbryterskorna på detta område. Om man nu erkänner — och det föreställer jag mig, att vi i allmänhet erkänna — om man alltså erkänner, att det har varit till samhällets gagn, att kvinnor på detta vis hafva ryckt in på dessa arbetsfält, så måste man ock rikta ett särskildt tack till de kvinnor, som varit föregångare och banbrytare på detta område, och visa dem en särskild hedersbetygelse.

En af dessa banbrytare har varit den kvinna, hvilken det nu på hennes ålderdom gäller att pensionera. Hon har sedan 42 år ägnat sin tjänst åt rikets allmänna kartverk. Hon har därunder genom utförda kartor och andra arbeten här i Sverige och annorstädes vunnit ett tiotal pris och åtskilliga medaljer, hon har bidragit till Sveriges ära vid flere utställningar i främmande länder och det är allt skäl, synes det mig, att vi ägna henne heder och tack. Hon började sin tjänst med 300 kronor i lön om året; efter ett par år erhöll hon 360 kronor, men det dröjde 19 år, innan hon nådde upp till 1,000 kronors lön, och först efter 41 år fick hon 1,500 kronors lön. 300 kronors lön — det är hvad vi nu gifva en kontorspojke, en springpojke på våra kontor; 1,500 kronor i lön — det är hvad en ung flicka har i lön efter att hafva tjänat några år på ett kontor. Och denna gamla ärevördiga dam, nu 70-årig, har tjänat 42 år, innan hon kommit därhän! Jag föreställer mig, att Andra Kammaren skulle

hedra sig själf genom att nu hedra henne och ägna henne detta tack.

Jag ber att få yrka bifall till reservantens förslag.

Med herr Palme förenade sig herr *Wallis*.

Herr Carl Persson i Stallerhult: Det har talats så mycket om denna kvinnliga ritare vid rikets allmänna kartverk samt att det icke skulle vara nog att bevilja henne den pension, Kungl. Maj:t har föreslagit och utskottet tillstyrkt. Det förundrar mig dock, att man icke inom motionstiden upptäckt, att det finnes en annan kvinnlig ritare vid kartverket, Anna Sofia Westberg, för hvilken man endast har föreslagit 400 kronor, och denna kvinna är likväl sjuklig och eländig och ur stånd att försörja sig. I fråga om henne finnes icke någon reservation afgifven i syfte att öka hennes pension. Och henne anse herrarna kunna draga sig fram med 400 kronor! Ingen har ägnat sin uppmärksamhet härät och framhållit, att hon borde blifva bättre tillgodosedd än hvad det kungl. förslaget innebär. Här har man i stället en annan kvinnlig ritare, som man uteslutande ordar om, och för hennes skull glömmar man den, som jag nu har talat om. Låt vara det hon har 600 kr. från annat håll, så kommer hon likväl ej högre än till 1,000 kr.

Herr af Callerholm: Med anledning af den senaste talarens yttrande vill jag endast be att få erinra därom, att den person han omnämner har en pension på 600 kronor på ett annat håll, så att hvad henne angår är det faktiskt fråga om en summa på 1,000 kronor.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställdes af herr talmannen propositioner på först bifall till utskottets hemställan och sedan bifall till den vid momentet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Emellertid begärdes votering, hvarför nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande veteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i 51:a punkten mom. b af utskottets förevarande utlåtande n:o 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Angående pensioner åt kartograf-förmanen F. G. Bergman och kvinnliga ritaren H. M. C. Karlholm.
(Forts.)

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den vid momentet fogade reservationen.

Omröstningen utvisade 111 ja mot 87 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Punkten 52.

Utskottets hemställan bifölls.

*Ang. pension
åt f. landt-
bruksskole-
föreståndaren
I. Naucclér.*

Punkten 53, angående pension åt landtbruksskoleföreståndaren I. Naucclér.

Uti två särskilda, sinsemellan lika lydande motioner, nämligen motionen inom Första Kammaren n:o 33 af herr *G. A. Berg m. fl.*, och motionen inom Andra Kammaren n:o 62 af herr *C. G. Johansson* i Aflösa, hade sammanstående föreslagits, att Riksdagen ville besluta tilldela förre landtbruksskoleföreståndaren Ivan Naucclér för hans återstående lifstid ett årligt lifstidsunderstöd af 2,000 kronor att utgå från och med början af år 1908.

Utskottet hemställde, att herrar Bergs m. fl. och Johanssons i Aflösa förenämnda motioner icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Sedan utskottets hemställan föredragits yttrade:

Herr Johansson i Jönköping: Herr talman! Då jag är en bland undertecknarne af den i nu föredragna punkt afstyrkta motionen, ber jag att få yttra några ord med anledning af densamma.

Motionärerna hafva begärt en pension för förre landtbruksskoleföreståndaren Ivan Naucclér. Denne man har i icke mindre än 30 år skött antydd befattning och detta med de allra bästa vitsord, hvilka i samband med motionen hafva företetts. Att hans verksamhet har varit synnerligen framstående, framgår bl. a. däraf, att han på sin tid ensam, med särskildt tillstånd af Kungl. Maj:t, vid sin landtbruksskola upprätthöll en högre elevkurs, i följd hvaraf frukterna af hans verksamhet icke sträckt sig blott till det län, hvarest landtbruksskolan var förlagd, utan till vidt skilda delar af landet. I fråga om andra grenar af landtbruket, inom hvilka han på ett banbrytande sätt verkat, ber jag få nämna, att han var en af dem, som först ifrade för förädlandet af boskapsraserna. Hans gård var ett afvelscentrum för Ayreshirerasen, innan andra sådana afvelscentra funnos inom landet, och han upptog också den verksamhet i afseende på mossodlingen och mosskulturen, som sedan fortsattes inom Jönköpings län af de på detta område så högt förtjänta männen von Feilitzen och Robert Tolf.

Nu är denne man 83 år gammal och har på sin ålderdom råkat

i ekonomiskt betryck. Han har numera icke något annat att uppehålla sig med än det lilla han kan förtjäna med revision och räkenskapsgranskningar hos privata företag. Jag ber herrarna lägga märke till denna belägenhet; det är fråga om en man, som har bakom sig en lång verksamhet i svenska landtbrukets tjänst, och som nu vid 83 år står utblottad på andra tillgångar än dem, han genom eget arbete kan skaffa sig.

*Ang. pension
åt f. landt-
bruksskole-
föreståndaren
I. Naucclér.
(Forts.)*

Utskottet har afstyrkt motionen. Det säger dock, att det finns åtskilliga omständigheter, som tala för beviljandet af den begärda pensionen. Hvarför utskottet icke kunnat tillstyrka densamma, beror på två omständigheter. För det första säger utskottet, att mannen aldrig varit i statens tjänst, och vid sådant förhållande skulle vidare ett bifall till motionen kunna draga med sig betänkliga konsekvenser. Naturligtvis hafva dessa skäl en viss giltighet från statsutskottets synpunkt. Jag kan dock icke underlåta att påpeka, att den antydda principen icke alltid varit bestämmande för Riksdagen. Jag nämnde nyss von Feilitzen och Robert Tolf, hvilka fortsatt en del af den verksamhet, som Ivan Naucclér började. Ingen af dem hade anställning i statens tjänst, utan de verkade inom enskilda föreningar alldeles som Naucclér. Men Riksdagen ansåg deras verksamhet så förtjänstfull, att, äfven om de själfva icke fingo pension, de bortgingo nämligen midt under sin verksamhet, så beviljades dock sådan till änkorna på grund af den verksamhet, som deras män hade utöfvat, visserligen icke i statens tjänst men till landtbrukets fromma och i statsunderstödda anstalters tjänst. Jag tillåter mig äfven att erinra, hurusom Riksdagen beviljat anslag till Rösiö, hvilken icke heller står i statens tjänst, men som arbetar för jordbrukets främjande. I betraktande häraf kan jag icke finna, att något hinder föreligger för Riksdagen att bevilja pension åt denne gamle man, som verkat för samma uppgift som Feilitzen, Robert Tolf och Rösiö. Då von Feilitzen och Robert Tols efterlevande hustrur fått pension, synes mig konsekvensen snarare tala för än mot att äfven denne man, som utöfvat en allmängagnande verksamhet af samma slag, af Riksdagen tillgodoses med en liten pension i sin lefnads allra sista skede. Jag skall icke besvara kammaren med någon votering i frågan, men jag tillåter mig att å denne 83-årige mans vägnar och med åberopande af hans långa och väl vitsordade verksamhet i landtbrukets tjänst rikta en vädjan till landtbrukets utöfvare här i kammaren, om icke kammaren ville bidraga till att göra de sista dagarna i denne mans lif något ljusare än de måste bli, om han skall släpa fram dem med de mycket inskränkta tillgångar, som han vid en så framskriden ålder med eget arbete kan förskaffa sig.

Jag hemställer därför, herr talman, om afslag på utskottets hemställan och bifall till motionen.

Häruti instämde herrar *Hazén, Johansson* i Afösa, *Sjöberg, Danielsson* och *Lindgren* i Oskarshamn.

Ang. pension
åt f. landt-
bruksskole-
föreståndaren
I. Nauclér.
(Forts.)

Herr vice talmannen: Herr talman! Det är under viss tvekan som jag vågar säga ett par ord i denna fråga, därför att vid föregående punkt uttalats från ett visst håll i kammaren de orden, att det icke vore kammaren värdigt att neka sitt bifall. Emellertid håller jag före att denna fråga icke bör afgöras ensamt på grund af den känslöstämning, som synes komma att göra sig gällande.

Här kan man icke åberopa sig på, att det gäller en person, som har varit anställd i statens tjänst och därför skulle erhålla statspension. Förut har man hållit noga på, att man icke skulle bevilja pensioner till andra än dem, som nedlagdt sitt arbete och sin kraft för det allmänna. Talaren på jönköpingsbanken gjorde jämförelse mellan denne person, för hvilken pension nu ifrågasättes, och Per Jönsson Rösiö, men den jämförelsen lär väl icke vara fullt hållbar, ty såvidt jag vet har Rösiö ännu icke fått någon statspension, utan hittills blott en *gratifikation* för en gång. Jag får anhålla om bifall till utskottets afstyrkande hemställan.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen gifna propositioner å de under öfverläggningen framställda yrkandena bifölls utskottets hemställan.

Punkterna 54—59.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Ang. anslag
för tidigare
pensionering
af afskedadt
indelt man-
skap.
(Forts.)

Punkten 60, angående anslag för tidigare pensionering af afskedadt indelt manskap.

Uti förevarande hufvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit, att för tidigare pensionering af afskedadt indelt manskap, i enlighet med de af Kungl. Maj:t med 1905 års lagtima Riksdag bestämda grunder, måtte å extra stat för år 1909 anvisas ett förslagsanslag å 40,000 kronor, att tilldelas Vadstena krigsmanshuskassa.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft en inom andra Kammaren väckt motion, n:o 56, däri herr *C. F. Vahlquist* hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt vidtaga åtgärder för beredandet af underhåll på expektans från Vadstena krigsmanshuskassa åt indelt manskap efter minst 20 tjänstår.

Utskottet hemställde,

a) att Riksdagen måtte för tidigare pensionering af afskedadt indelt manskap, i enlighet med de af Kungl. Maj:t med 1905 års lagtima Riksdag bestämda grunder, å extra stat för år 1909 anvisa ett förslagsanslag å 40,000 kronor att tilldelas Vadstena krigsmanshuskassa; samt

b) att herr Vahlquists ofvanberörda motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Mom. a).

Utskottets hemställan bifölls.

Efter föredragning af *mom. b)* yttrade

Herr Vahlquist: Herr talman, mina herrar! Som herrarna af utskottets utlåtande finna, har jag i Riksdagen väckt en motion, i hvilken jag hemställt, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt vidtaga åtgärder för beredandet af underhåll på expektans från Vadstena krigsmanshuskassa åt indelt manskap efter minst 20 tjänstår.»

Utskottet har icke ansett sig kunna tillstyrka bifall till motionen, utan afstyrkt densamma på den grund att, såsom utskottet säger, »Kungl. Maj:t uppdragit åt sakkunniga personer att verkställa utredning om och uppgöra förslag till förbättrad pensionering af såväl hädanefter afgående pensionsberättigadt som ock redan pensionerad indelt manskap vid armén och flottan, och resultatet af denna utredning synes böra afvaktas, innan vidare åtgärder i det af motionären angifna syfte vidtagas».

Som kammaren finner, har således utskottet icke haft något att invända mot det berättigade i min motion. Men jag vill framhålla, att, huru än denna utredning, som utskottet påpekat, utfaller, så kommer den naturligtvis icke att afhjälpa de olägenheter, som förefinnas för dessa gamla soldater, hvilka jag och säkert många med mig, med de fordringar, som nu ställas på en man i ledet, icke kunna anse fäldugliga vid den ålder, då de uppnått 20 tjänstår. Den utredning, som utskottet framhållit, kommer icke att afhjälpa olägenheterna för dem, som i min motion afses; ty den utredningen rör en helt annan sak.

Jag vill samtidigt framhålla, att ifrån alla de regementen här i landet, vid hvilka indelta soldater ännu finnas kvar, till mig, och jag gissar också till andra af kammarens medlemmar, hafva ingått värdsamma framställningar just om, att det måtte beredas dessa soldater en sådan möjlighet, som jag i min motion föreslagit, så att de efter 20 tjänstår må vid en viss lefnadsålder kunna få något understöd på sin ålderdom från Vadstena krigsmanshuskassa.

Redan 1904 väcktes samma motion, och den blef då af utskottet afstyrkt och af Riksdagen afslagen. 1905 upptog jag den åter. Den var äfven då afstyrkt af statsutskottet. Riksdagen afslög visserligen motionen, men denna kammare biföll den.

Det skulle därför förefalla ganska märkvärdigt, om icke åtminstone Andra Kammaren skulle bifalla motionen i dag. Det skulle ju vara att fråntråda ett så nyligen som för tre år sedan fattadt beslut.

*Ang. anslag
för tidigare
pensionering
af afskedadt
indelt man-
skap.
(Forts.)*

Ang. anslag
för tidigare
pensionering
af afskedadt
indelt man-
skap.
(Forts.)

Herrarna kunna också mycket väl fatta, hvilken förstämning det ytterligare skulle väcka hos dessa gamla indelta soldater, om de icke finge se, att Andra Kammaren står kvar på sin gamla ståndpunkt, nämligen den af år 1905, och visar att kammaren vill göra något för dem.

Det kan ju icke vid denna riksdag blifva någon skrifvelse af, ty Första Kammaren har redan antagit utskottets hemställan; men jag hoppas ändå, att denna kammare måtte bifalla motionen.

Jag skulle ju kunna tillägga åtskilligt mer; men jag tror icke, att det behöfver frambållas några vidare skäl för det berättigade i min hemställan; ty det hafva nog kammarens ledamöter redan funnit såväl af min nu föreliggande motion som kanske ännu mera af de två föregående motionerna, till hvilka jag i min senaste motion hänvisat. Jag vill därför icke trötta kammaren längre, utan hoppas, att kammaren skall antaga motionen, till hvilken jag yrkar bifall.

Häruti instämde herrar *Ericsson* i Ofvanmyra, *Nordström*, *Ericsson* i Vallsta och *Thavenius*.

Vidare yttrades ej. Herr talmannen gaf nu propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande moment och dels på bifall till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen hafva flertalets röster för sig. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i 60:e punkten mom. b) af utskottets förevarande utlåtande n:o 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utvisade 76 ja men 108 nej, hvadan kammaren bifallit den i ämnet väckta motionen.

Punkterna 61 och 62.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 2.

Föredrogos hvar för sig statsutskottets utlåtanden:

n:o 161, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående gäldandet af tillfälliga kostnader för underlättande af manskapsrekryteringen vid armén;

n:o 162, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för underlättande af manskapsrekryteringen vid flottan och kustartilleriet;

n:o 163, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående löneroglering för flottans pensionskassas tjänstemän och vaktmästare; och

n:o 164, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverlättelse till fängvården af den under domänstyrelsens förvaltning bibehållna delen af Svartsjö kungsladugård jämte lägenheterna Hästbryggan och Färjestaden i Sänga socken och Stockholms län.

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 3.

*Ang. reglering
af löneförhål-
landena m. m.
vid kammarrät-
teten.*

Härnäst fanns å föredragningslistan upptaget statsutskottets utlåtande n:o 165, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående reglering af löneförhållandena m. m. vid kammarrätten.

Mom. a).

Utskottets hemställan bifölls.

Efter föredragning af *mom. b)* yttrade

Herr Widén: Herr talman! I afseende på tjänstgöringstiden skall jag be att få hemställa till kammaren om en liten ändring. Kungl. Maj:t har föreslagit, att från bestämmelsen om 6 timmars arbetstid å tjänsterummet skulle undantagas presidenten och kammarrättsråden. Härtill har utskottet sedermera lagt äfven revisionskommisarierna och advokatfiskalen. Hvad revisionskommisarierna beträffar, är detta alldeles riktigt, emedan, enligt hvad Kungl. Maj:t föreslagit och utskottet biträdt, dessa i afseende på tjänstgöringen skulle blifva likställda med kammarrättsråden. Hvad åter advokatfiskalen beträffar, är det icke riktigt att undantaga honom, och utskottet har icke heller härför angifvit några närmare skäl. Skulle man undantaga advokatfiskalen i kammarrätten, borde också advokatfiskalen i kammarkollegium undantagits, men detta har icke skett. Icke heller hafva andra fiskaler, som äro likställda med advokat-

*Ang. reglering
af löneförhål-
landena m. m.
vid kammarrät-
tten.
(Forts.)*

fiskalen i kammarrätten, t. ex. landtmäterifiskalen, blifvit undantagna från denna bestämmelse. Skulle kammarrättens advokatfiskal undantagas, komme man alltså konsekvent till rätt många undantag. Jag hemställer därför, att kammaren måtte besluta, att orden »och advokatfiskalen» skola uteslutas och att man sålunda endast gör undantag med afseende på presidenten, kammarrättsråden och revisionskommisarierna. En sådan uteslutning har förut redan beslutats i Första Kammaren, och Andra Kammaren skulle sålunda i denna del endast fatta samma beslut.

Medan jag har ordet ber jag ock att få föreslå äfven en annan ändring, dock endast beträffande utskottets motivering. Löneregeringskommittén har, som bekant, föreslagit vissa förenklingar i arbetssätt m. m., däribland äfven i afseende på en förenklad instansordning. Af de mål och ärenden, beträffande hvilka en förenklad instansordning föreslogs, voro äfven taxeringsmålen. Kammarrätten motsatte sig emellertid hvad löneregeringskommittén beträffade dessa mål föreslagit, och statsrådet, såväl som utskottet, har anslutit sig till kammarrättens mening. Jag vill icke upptaga detta spörsmål till behandling utan vill gifva utskottet rätt däruти, att det bör vara som det är, åtminstone tills vidare. Jag skall endast hemställa, att den passus i motiveringen på sid. 101, som innefattar utskottets yttrande i den delen, måtte blifva något ändrad. Utskottet skrifver:

»Utskottet, som i allo biträder hvad af departementschefen till stöd för denna hans åsikt anförts, får alltså uttala sin förväntan, att de skattskyldige allt fortfarande bibehållas vid sin rätt att genom besvär öfver ämbetsverkets beslut i mål af förevarande beskaffenhet få målet underkastadt Kungl. Maj:ts pröfning och slutliga afgörande.»

Jag vill icke föreslå någon ändring i sak af hvad utskottet hemställt, men då utskottet, såsom mig synes, en smula »saltat» sitt yttrande och antydt att löneregeringskommittén icke bort röra vid detta, hvilket klander jag tycker att löneregeringskommittén icke gjort sig förtjänt af, vågar jag hemställa, att motiveringen ändras till denna: »utskottet biträder i allo hvad af departementschefen till stöd för hans åsikt anförts.» Detta utsäger ju alldeles nog hvad man vill, helst Riksdagen själf är beslutande häruti; och det är endast den ändringen jag vill föreslå.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Hvad beträffar advokatfiskalens ställning tror jag, att herr Widéns mening är fullkomligt riktig, och jag skall därför be att få instämma med honom. Äfven beträffande motiveringen kan jag vara med om det slut, hvartill han kommit men med betonande af riktigheten af det uttalande som utskottet här gjort. Då jag tror, att man har full garanti för att dessa mål i alla fall komma att dragas under Kungl. Maj:ts pröfning och att kammarrätten sålunda icke beträffande dem kommer att blifva sista instans, kan jag gärna gå med på den ändring i motiveringen, som herr Widén förordat.

Herr Starbäck: Herr talman! Ja, herr talman, jag får verkligen säga, att jag till stor del kan instämma uti de två föregående talarne anförande. Men då jag icke kan finna annat än att utskottets motivering är ganska lämplig, tillåter jag mig helt enkelt att yrka bifall till densamma.

Ang. reglering af löneförhållandena m m. vid kammar-rätten.
(Forts.)

Herr Widén: Herr talman! Jag vill än en gång betona, att genom den af mig föreslagna ändringen i motiveringen någon ändring i sak icke skulle komma att ske. Utskottets utlåtande blir ju i alla fall fullt tydligt. Emellertid tycker jag, att det kan vara onödigt att på detta vis »salta» yttrandet mot löne regleringskommitténs förslag. Jag tycker icke att kommittén gjort sig förtjänt af ett sådant klander; och meningen är ju icke att söka åstadkomma något uttalande i sak eller nu göra opinion mot att beskattningsmålen skola få gå till Kungl. Maj:t. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag skall endast be att få biträda herr Widéns yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, förklarade herr talmannen, att han, sedan samtliga momenten i utskottets hemställan blifvit afgjorda, komme att framställa proposition å herr Widéns yrkande, såvidt det anginge motiveringen; och biföll häruppå kammaren efter af herr talmannen nu gifna propositioner utskottets hemställan i mom. b) med den af herr Widén föreslagna ändringen däri.

Mom. c) — e).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Efter af herr talmannen härefter gifna propositioner godkände kammaren utskottets motivering med den ändring däruti, som föreslagits af herr Widén.

§ 4.

Till öfverläggning förelåg vidare statsutskottets utlåtande n:o 166, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att af det för år 1909 beviljade polisanslaget använda visst belopp under år 1908.

Ang. anslaget till särskild polisstyrka på landet.

Med tillstyrkande af en till Riksdagen afåten proposition, n:o 220, hemställde utskottet, att Riksdagen måtte medgifva, att Kungl. Maj:t af det på extra stat för år 1909 beviljade förslagsanslag af 350,000 kronor till aflöning och underhåll af särskild polisstyrka på landet

Ang. anslaget
till särskild
polisstyrka
på landet.

finge redan för år 1908 använda, utöfver hvad förut åskats, ett belopp af 50,000 kronor för det med anslaget afsedda ändamål.

Efter föredragning af utskottets hemställan yttrade:

Herr Branting: Herr talman! Departementschefen motiverar den öfverflyttning, som här föreslås af en del af det för år 1909 beviljade anslaget till att kunna användas redan år 1908 på det helt visst för hela kammaren tilltalande sättet, att det sker för att i möjligaste mån undvika att för stillande af slika oroligheter använda militärmakt. Jag tror vi alla kunnat vara ense om, att ett sådant syfte är i högsta grad erkännansvärdt. Jag känner icke, huruvida motiveringen till denna proposition skrefs, innan beslut fattades från regeringens sida om att i alla fall med anledning af förhållanden där uppe i Ådalen i Norrland detachera dit militärmakt både till lands och sjöss. Men jag hoppas, att de uttalanden, som i denna motivering blifvit gjorda, äro uttryck för en allvarlig önskan hos regeringen att begränsa dylika sändningar till det minsta möjliga. Jag har ansett mig icke böra låta denna punkt passera utan att erinra om, att det icke var någon socialist utan den liberala demokratiens store statsman under sista delen af förra århundradet, Gambetta, hvilken på sin tid på ett sätt, som väckte genljud öfver hela Europa, pekade på den dubbla karaktären af sådana sändningar af gendarmer eller militärmakt till strejkdistrikt, till platser där sociala konflikter antagit en akut karaktär. De företagas alltid under förklarande, att det sker endast och allenast för ordningens upprätthållande, och jag är den siste att gentemot dem, som här eventuellt anordna något sådant, ens vilja uttala en misstanke om, att de ha andra syften därmed. Men, såsom redan då framhölls och såsom af erfarenheten alltjämt har bekräftats, förhåller det sig dock så, att med detta slags sändningar alltid följer ett intryck af att staten i dessa sociala konflikter *tar parti* för den ena sidan och mot den andra. Uppkomsten af en sådan stämning hos vissa, vida lager af befolkningen är någonting, som man bör försöka att undvika, och därför är det dubbelt angeläget, att man noga tänker sig för, innan man vidtager sådana ovanliga åtgärder, som med detta anslag möjligen afses.

Det är så mycket mera skäl, efter min uppfattning, att göra denna lilla erinran vid detta tillfälle, som vi väl omöjligen kunna sluta ögonen för, att från en viss del af pressen pågått ett systematiskt upphetsningsarbete, hvarvid man sökt genom förvrängda och färgade notiser, genom utstofferade meddelanden, där man gjort ofantligt mycket af snart sagdt ingenting, ingifva landet en föreställning om, att verkligen allvarliga oroligheter varit nära att utbryta, fast det sedan befunnits, att så alls icke varit förhållandet. Jag för min del har icke kunnat annat än med fägnad konstatera, huru genom de samvetsgranna undersökningar, som från myndig-

heters sida företagits, dessa rövvarhistorier reducerats till sina rätta dimensioner, och jag vill därför också uttala den förhoppningen, att den atmosfär af nervositet, som man försöker skapa på sina håll genom sådana sensationsbedrifter i en viss del af pressen, icke måtte komma att sträcka sig upp till regeringskretsarne, utan att dessa alltid måtte noga se till, att det är faktiska upplysningar från deras ämbetsmän och tjänstemän, som ligga till grund för de åtgärder, de eventuellt kunna finna sig befogade att i ändamål af ordningens upprätthållande vidtaga.

Jag har, herr talman, intet yrkande, men har ansett mig böra säga dessa ord.

*Ang. anslaget
till särskild
polisstyrka
på landet.
(Forts.)*

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet greve Hamilton: Jag är den siste talaren förbunden för att han genom sitt anförande bragt på tal den fråga, som han berörde. Den har på sista tiden dagligen och mycket flitigt ventilerats i en del af pressen, och det kan därför vara skäl att den något kommer till tals äfven i kam-maren.

Jag vill då försäkra den ärade talaren, att de åtgärder, som af regeringen och myndigheterna vidtagits, ingalunda framkallats af tidningsnotiser, utan att de föranledts af de förhållanden, som regeringen vid en noggrann undersökning af sakläget funnit föreligga. Jag ber till att börja med få erinra herrarne om, att i den trakt, om hvilken nu är fråga, icke finnes på nära håll tillgång till militär, annat än skolor, som man icke gärna tillkallar. Om några svårare oroligheter skulle uppkomma, skulle det således taga tämligen lång tid att få dit militär. Jag ber likaledes att få säga, att de rapporter, som inkommit till mig, bestyrka hvad som för öfrigt till fyllest framgått icke minst af den socialdemokratiska pressen, att där uppe rådt och fortfarande råder en otrolig bitterhet i sinnena och en jäsning, som, äfven om den visade sig på något annat ställe i riket än där, skulle kunna göra en rätt orolig och betänksam till sinnes. Och jag ber att få erinra, att detta förekommer på en ort, där i följd under liknande förhållanden excesser begingos, under hvilka det till och med hände, att en oförvitlig tjänsteman i utöfningen af sitt kall blef af en folkhop öfverfallen och lemlästad för lifvet. Och denna gärning — jag menar icke själfva öfverfallet, utan det upplopp, under hvilket det skedde, — har icke blott försvarats, utan jag skulle kunna våga säga rent af glorifierats. Jag tror under sådana förhållanden, att när något dylikt förekommer, som har passerat där uppe under stufverikonflikten, det ovillkorligen är regeringens plikt att se till, att den är beredd att kunna förekomma, att sådana excesser som i Sandö begås en gång till.

Det har sagts, att åtgärder af detta slag skulle verka utmanande och irriterande på befolkningen. Ja, är det så, att befolkningen i den där orten, där Sandöexcesserna begingos, finner något utmanande och irriterande i att se myndigheterna göra sig beredda

*Ang. anslaget
till särskild
polisstyrka
på landet.
(Forts.)*

att förekomma dylikt, så är detta enligt min tanke en dubbel anledning för myndigheterna att vara på sin vakt.

Jag har framhållit och jag upprepar det, att enligt min mening det är synnerligen önskvärdt att icke vid sådana tillfällen använda militär. Särskildt bör den, om det kan undgås, icke begagnas till polisbevakning. Men den organisation, hvilken jag hoppats att härtill kunna använda, blir icke färdig förr än nästa år. Jag har visserligen skaffat några poliser från Stockholm — jag har nämligen tagit för gifvet, att Riksdagen skulle bifalla detta anslagskraf — men det har jag gjort så att säga i förskott. Först nästa år är den organisation i ordning, på hvilken man skall lita. Jag håller fullkomligt med herr Branting däruti, att man, om man kan, bör undvika att till sådana trakter, som äro hemsökta af strejker, skicka militär. Men i vårt vidsträckta land kan man bli tvungen att hålla sådan i beredskap, om man fruktar, att oroligheter kunna utbryta, i hvilka den måste användas.

Jag kan icke underlåta att vid detta tillfälle behandla frågan litet vidsträcktare och med hänsyn äfven till andra förhållanden än de i Ådalen. Under det senaste årtiondet har arbetarörelsen allt mer och mer gripit omkring sig i vårt land, och man kan väl säga, att dess ledare ha gått från den ena segern till den andra. Jag hade tänkt mig, att dessa segrande krigarskaror under sina framgångar skulle, liksom andra härförare nu för tiden, själfva pålägga sig moderation, själfva förstå, att äfven på det sociala området kriget bör föras med civiliserade medel, lära sig inse, att det finnes vissa folkrättsliga regler, som böra iakttagas äfven i den sociala kulturkampen. Jag måste bekänna, att, med bortseende från alla öfverdrifter, ty sådana ha förekommit i skildringar, det medger jag, äfven om jag blott håller mig till den socialdemokratiska pressens egna beskrifningar på hur det gått till, det för mig ser ut nästan som om med framgångarne snarare följt öfvermod, där man vill framställa användandet af metoder, som vi andra medborgare förkasta såsom ohyfsade och råa, såsom något fullt tillåtligt och lämpligt. Regeringen lägger sig icke i tvisterna mellan arbetare och arbetsgifvare i vidare mån, än att den erbjuder sin medling, där så kan ske. Men regeringen håller obönhörligen på hvad herr Branting berörde, nämligen upprätthållandet af den allmänna ordningen, och jag tycker, att det just skulle vara ett program, som det socialdemokratiska partiet skulle hafva heder af att acceptera, att den sociala striden skall föras med hyfsade och med lagliga medel. Detta tycker jag, att vi alla skulle kunna vara ense om. Om detta sker, har regeringen icke skäl att ingripa. Men är det så, att det icke sker — och man måste ju efter hvad som passerat vara beredd på att motsatsen i högsta grad kan ske — då är det ovillkorligen regeringens plikt att vidtaga sådana åtgärder, att laglösheten blir dämpad och straffad. Detta kommer jag att göra i hvad på mig ankommer, oafsedt hvad som säges och hvad som

tyckes. Men förvisso skulle det vara mig kärt, om jag visste, att jag där hade Andra Kammaren med mig, och förvisso skulle det vara mig en glädje att höra, att äfven det socialdemokratiska partiet ansåge det vara rätt att upprätthålla den allmänna ordningen.

Ang. anslaget till särskild polisstyrka på landet.
(Forts.)

Herr Branting: Jag ber att med anledning af herr civilministerns anförande få konstatera, att han här ånyo upprepat, att man bör undvika att sända militär. Han har också fastslagit, att regeringen ej vill lägga sig i tvisterna mellan arbetsgifvare och arbetare annat än för att erbjuda sin medling. Det är ett godt program, bägge delarne, och jag ber att få för min del gifva detsamma min fulla tillslutning.

Han riktade också en vädjan till det socialdemokratiska partiet, huruvida icke jämväl vi ansåge att dessa strider, som äro oundvikliga i de intressekonflikter, som föreligga, böra föras med hyfsade medel. Jag tror mig kunna vädja till denna kammare och till landet, huruvida det icke verkligen är vår mening, att man skall försöka att föra dessa strider, så långt som möjligt är, med användande visserligen af medel, som omständigheterna fordra, *men* inom gränserna för humanitet och hyfsad krigföring. I detta afseende komma vi ju om några minuter in på en diskussion, till hvilken dessa ord måhända kunna betraktas som ett preludium. Där komma nog våra meningar att gå i sär, i all synnerhet om de vägar, hvilka man bör följa, när man försöker att arbeta för att göra den kamp, som pågår inom samhället, sådan, att några berättigade invändningar från den allmänna moralens synpunkt icke kunna däremot riktas. Men jag ber att få med bestämdhet uttala såsom min mening, att det *icke* är det socialdemokratiska partiets önskan, att de strider, som äro oundvikliga, skola föras med förgiftade vapen, vare sig från den ena sidan eller från den andra.

Herr Lindqvist: Herr civilministern riktade en maning till ledarne för den svenska arbetarrörelsen att visa moderation i sitt framträdande. Jag kunde för min del icke uppfatta detta annat än som en anmärkning mot ledarne för denna rörelse för det, som har inträffat under de senaste åren. Jag blef mycket obehagligt berörd af denna anmärkning, särskildt därför att jag har mig bekant, att herr civilministern från sin tidigare verksamhet mycket väl känner till och genom sitt personliga deltagande i medling i en mängd arbetstvister må nogsamt äga vetskap om att den moderation, som han i detta afseende har kraft, ingalunda fattas. Men då han samtidigt och i samma andedrag ställde en uppmaning till det socialdemokratiska partiet eller till den svenska arbetarrörelsen att föra striden med hyfsade medel, ber jag för min del, särskildt med anledning af det mummel, som hördes, då herr Branting nyss fällde några ord, att få fråga: Hvilka medel skulle man, mina herrar, i detta afseende använda, för att ledamöterna af denna kammare och

*Ang. anslaget
till särskild
polisstyrka
på landet.
(Forts.)*

öfverhufvud taget medborgarne i detta land skulle anse dem vara hyfsade i en strid mellan arbetsgifvare och arbetare, i en sådan kamp mellan dessa parter, som af förhållandena framtvings? Endast det sakförhållandet, att arbetet inställts — en åtgärd som naturligtvis är en fullt laglig sådan och som, därom är jag öfvertygad, herr civilministern icke ett ögonblick skall vilja förneka arbetarna här i landet att begagna sig utaf — betraktas naturligtvis af massan utaf dem, som träffas af obehaget utaf denna arbetsinställelse, så, som innebure det användande af ett icke hyfsadt medel i denna kamp. Därför är naturligtvis svårt att gifva andra och större löften än dem, som vi gifva och som ligga såsom resultat af den gångna tidens verksamhet. Jag hade för min del hoppats och trott, att herr civilministern med den kändedom han, såsom jag vet, har af de svenska arbetarne, skulle hafva gifvit oss ett annat, något vackrare betyg än vi här fått.

Jag har med dessa ord endast velat uttrycka min ledsnad öfver att betyget blifvit sådant som det blifvit.

Herr Hildebrand: Ett upprop till sjöfolket, som i dessa dagar utfärdats af styrelsen för svenska sjömans- och eldareförbundet, utgör en den bästa illustration till den moderation, som enligt den senaste talaren skulle utmärka det socialdemokratiska arbetarepartiets taktik. I detta upprop, som jag antager att kammarens ledamöter läst i de dagliga tidningarne och som öfverallt i pressen, utom i den socialdemokratiska, mötts med ett enigt ogillande, uppmanas sjömän och eldare till hvad som kallas för sabotage. Det står i detta upprop till dessa män, som stå under sjölagen: »Om ni fyller en kolkorg eller lägger en planka pr timme, så har ni i realiteten gjort en obstruktion af likaså stor betydelse och verkan som om ni hade nedlagt arbetet och ställt er solidariska med de kämpande arbetarne.»

Det har, ej minst i den liberala pressen — jag tror det var i dag på morgonen här i Stockholm — alldeles bestämdt påpekats, att, om dessa sjömän och eldare skulle lyda den från sjömans- och eldareförbundet utsända maningen, de skulle drabbas af straff enligt sjölagen. Här föreligger alltså från en förbundsstyrelse en uppmaning till dessa arbetare att blifva lagöfverträdare.

Herr Lindley: Herr talman! I den allmänna tidningspressen och äfven här i kammaren af den senaste talaren har gjorts ett fasligt rabalder af ett cirkulär, som skulle hafva utsändts af sjömans- och eldareförbundet i vårt land. Man har hänsynslöst sökt utnyttja detta cirkulär såsom varande något alldeles förskräckligt. Man har också använt olika tillvägagångssätt i utnyttjandet af detta cirkulär. Den 13 maj hade det blifvit intaget i, jag tror det var Nya Dagligt Allehanda. Stockholms Dagblad tog icke in det då, utan sparade det till dagen innan nästa fråga, den så kallade Hilde-

brandska lagen, skulle komma före. Då tänkte man utnyttja cirkuläret, därför att tidpunkten därtill kunde vara mera lämplig.

När Nya Dagligt Allehanda utnyttjade detta cirkulär, tog tidningen in just det, som den siste ärade talaren uppläst, men utlämnade det, som är mycket viktigt och mycket betecknande. Jag skall nu be att få fortsätta, där herr Hildebrand slutade. Det står nämligen: »Kan en dylik taktik moraliskt försvaras? Ja förvisso. Taga redarne så liten hänsyn till sjöfolkets önskningsar, att man med sjölagens hjälp drifver en sjöman eller eldare att mot sin vilja utföra det, som af alla rättskaffens arbetare anses vara det mest förnedrande af allt, nämligen strejkbryteri-arbete, då ha redarne förverkat rätten att framstå såsom de, hvilka äga rätt att uttala en förkastelsesdom öfver af arbetarne vidtagna försvarsåtgärder.»

Det föreligger här en stor skillnad, må jag säga. När arbetarne göra ett sådant uttalande, granska de frågan från moralisk synpunkt. De fråga sig: Är det rättvist att göra så eller är det orättvist? Men har man någonsin hört, att arbetsgifvarne resonnera på samma sätt? Är det någonsin så, att arbetsgifvarne fråga sig själfva, om det är rätt eller orätt?

Man torde också i samband med detta böra ihågkomma, att det som vi erkänna vara en rättvis sak, strejkrätten, frantagits sjöfolket. Abraham Lincoln sade en gång: Gud vare tack och lof, att vi hafva ett sådant system i vårt land, att strejker äro möjliga, ty huru starkt trycket än månne vara, finnes alltid en gräns, där det måste stanna, hvarvid motstånd måste göras. Men för sjöfolket har man borttagit strejkrätten. Sjöfolket kan icke komma ifrån fartyget, hvarpå inmönstring skett. Sjöfolket är piskadt att i öfverensstämmelse med sjölagen utföra det arbete, som ålägges.

Man säger, att detta är bra. Ja, det finnes en hel massa folk, som tycker, att det skulle vara bra, att hvarje arbetare vore piskad att på grund af lagen utföra allt arbete, ty då sluppe man alla strejker och annat krångel. Det är ju emellertid eu mycket konstig logik, om man här står och utdömer allt tvång, men ändå förfasar sig öfver att sjölagen helt enkelt tvingar sjöfolket att utföra sådant arbete.

Jag skulle här kunna framdraga dussintals bevis på att man icke är så hänsynsfull. Jag har här i min hand ett bevis, som i någon mån skall kunna reducera värdet af den anklagelse, man riktat mot sjöfolket. Jag har här ett cirkulär, som är utsändt af arbetsgifvarne. Det afser samma strid och utsändes långt innan sjöfolket skickade ut sitt cirkulär. Jag skall icke andraga hela detta långa cirkulär, endast läsa upp den sista delen. Där står:

»För att på bästa sätt värna om arbetsgifvarnes intressen har Svenska arbetsgifvareföreningen och Sveriges redareförening träffat skriftlig öfverenskommelse om gemensamt effektivt uppträdande i händelse någon stufvare, tillhörande Svenska arbetsgifvareföreningen, skulle vara af transportarbetarne angripen, hvarjämte Redareförening-

*Ang. anslaget
till särskild
polisstyrka
på landet.
(Forts.)*

*Ang. anslaget
till särskild
poliestycka
på landet.
(Forts.)*

gen träffat särskild uppgörelse med Norrlands stufvareförbund, innebärande, bland annat, att Sveriges rederier i händelse af konflikt i Norrlands hamnar endast komma att lämna arbete åt stufvare, tillhörande Norrlands stufvareförbund, en förpliktelse som torde komma att gälla äfven för en stor del utländska rederier.

Svenska transportarbetareförbundet har å sin sida nyligen lyckats få till stånd en konkurrent till Norrlands stufvareförbund, som erhållit det afsiktligt i någon mån vilseledande namnet Nordiska stufvareförbundet. Detta består af några firmor, som förut tillhört Norrlands stufvareförbund, men som ej velat ingå i Svenska arbetsgifvareföreningen, samt af kooperativa föreningar och fackföreningar, tillhörande Transportarbetareförbundet.

Såsom tydligt är, står alltså striden närmast mellan Norrlands stufvareförbund och Nordiska stufvareförbundet.»

Härefter följer med kursiv stil följande:

»På samma gång vi varna för det nybildade sprängförbundet, Nordiska stufvareförbundet och dess afdelningar och tillhörande firmor, tillåta vi oss att på det varmaste anbefalla det sedan länge kända Norrlands stufvareförbund och dess tillhörande firmor, hvarå förteckning biläggas, i förhoppning att förekommande lossning och lastning må i största möjliga utsträckning komma dessa senare till del.»

Cirkuläret slutar på följande sätt:

»Å platser, där ej stufverifirmor finnas å förteckningen angifna och där man likvisst önskar öfverlämna arbetet åt våra stufvare, torde man för sådant ändamål hänvända sig till Norrlands stufvareförbunds ordförande, herr C. J. Söderberg, postadress och telefon Sprängvikens, telegramadress Kramfors, hvilken därefter ordnar saken och i öfrigt tillhandagår med alla upplysningar. Stockholm den 24 april 1908.

Svenska Arbetsgifvareföreningen
Hjalmar von Sydow.»

Cirkuläret är alltså undertecknad af en i statens tjänst fortfarande kvarstående, högt uppsatt ämbetsman inom Stockholms stads polisväsende.

När man då uttrycker sin fasa öfver hvad arbetarne gjort och sedermera icke alls känner någon fasa öfver hvad motparten gör, kan man verkligen ändå anse, att det är ett bra långt gånget hyckleri att ställa sig upp och förmana sjöfolket att icke handla brottsligt.

Det är att märka, att det finnes bindande aftal, som bestämma, att alla dessa firmor, hvilka icke tillhöra ifrågavarande arbetsgifvareorganisation, alla dessa firmor, som hafva vägrat att gå med i Svenska arbetsgifvareföreningen, skola svältas ut. De skola förhindras att få något som helst arbete. Har man icke då använt hvad jag

skulle vilja kalla förgiftade vapen? Man har då ingen rättighet att fälla någon dom, man har då icke någon rättighet att i denna kammare agera hycklare.

Härmed var öfverläggningen slutad. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 5.

Å föredragningslistan fanns vidare uppfördt konstitutionsutskottets utlåtande n:o 21, i anledning af väckt motion om ändring af 3 § 11:o tryckfrihetsförordningen.

Om ändring af 3 § 11:o tryckfrihetsförordningen.

Till konstitutionsutskottets behandling hade hänvisats en inom Andra Kammaren af herr *K. E. H. Hildebrand* väckt motion, n:o 222, i hvilken hemställdes, att Riksdagen måtte såsom hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 3 mom. 11 tryckfrihetsförordningen:

11:o) Angripelser emot enskild man — — — skriften konfiskerad.

Lag samma vare, därest någon, i uppenbar afsikt att obehörigen ingripa i annans fria utöfning af yrke eller näring, genom offentligt meddelande eller på annat dylikt sätt utsätter honom för skada eller förlust.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, i anledning af herr *Hildebrands* förevarande motion, måtte antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande förslag till ändrad lydelse af § 3 mom. 11 tryckfrihetsförordningen:

11:o) Angripelser mot enskild man, hvilka å ära gå eller för dess borgerliga namn och rykte förklenliga äro; så ock offentligt meddelande, som innebär uppmaning till förföljelse mot enskild man i uppenbart syfte att förorsaka honom ekonomisk skada eller obehörigen tvinga honom att något göra eller underlåta; brottet straffes enligt allmän lag och varde dessutom skriften konfiskerad.

Reservationer hade emellertid afgifvits af:

herrar af *Callersholm*, *O. Berger*, *Beckman* i *Djursholm*, *Ericsson* i *Vallsta*, *Staaff*, friherre *Bonde* och *Kvarnzélius*, hvilka föreslagit, att herr *Hildebrands* förevarande motion ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

herr *Centerwall*, hvilken på särskildt anförda skäl gjort en liknande hemställan.

Efter föredragning af utskottets hemställan yttrade

Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

Herr Beckman i Djursholm: Herr talman! Såsom herrarna sett af betänkandet, ha flera af kammarens ledamöter i konstitutionsutskottet icke kunnat deltaga i det slut, hvartill utskottet kommit.

Ingen, hvilket parti han än må tillhöra, kan, därom är jag öfvertygad, bestrida att många af de exempel, som motionären anfört i sin motion, verka i hög grad upprörande. Detta är således den för alla gemensamma utgångspunkten vid frågans bedömande. Och alla önska förvisso, att den sociala striden verkligen, såsom här nyss yttrades, skall humaniseras.

Den granskning, som utskottsreservanterna tillåtit sig göra, utgår från denna synpunkt. Och de ha kommit till det resultat, att det *icke* vore lyckligt, om Riksdagen skulle såsom hvilande antaga det förslag, som af utskottet här är framlagdt.

Detta förslag går så att säga på två linjer. Det söker att nå missförhållanden dels mellan arbetare och arbetare, dels också mellan arbetare och arbetsgifvare. Dessa förhållanden äro emellertid sinsemellan ganska invecklade, så att det är svårt att utstaka den gräns, där den sociala striden mellan arbetare och arbetsgifvare börjar och slutar eller att uppdraga gränsen för den strid, som utkämpas endast mellan vissa klasser af arbetare.

Om man då först undersöker den formulering, som utskottet gifvit åt sitt förslag, finner man, att detta förslag å ena sidan är för trångt för att man verkligen skall vinna det mål, som därmed åsyftas, och att det å andra sidan är för vidt, så att det sträcker lagens arm vida längre och når helt andra områden, än utskottet egentligen har afsett.

Det är för trångt så till vida, som det bland annat icke kan nå en af de företeelser, som förefalla alldeles särskildt upprörande, nämligen den s. k. afbönen. Det är sant, att denna har en annan karaktär än vissa andra i förslaget åsyftade meddelanden, därför att den förföljde där på ett alldeles särskildt sätt själf framträder, och man således kan säga, att det måhända i en viss mening är hans egen vilja, som får göra sig gällande. Men det är dock ett synnerligen upprörande faktum, att man i arbetarpressen infört en sådan straffart som denna afbön.

Vidare är förslaget för trångt så till vida, som man, egendomligt nog, där talar endast om förföljelse mot enskild man, men icke upptagit hvad man naturligtvis, för att vara konsekvent, borde ha medtagit, nämligen förföljelse till ekonomisk skada äfven mot bolag och föreningar. Således, ett meddelande, som innebär förföljelse, exempelvis en uppmaning att icke använda alstren af någons arbete, är brottsligt, om det riktar sig mot enskild person, men, om tillverkningen skulle öfvergå till ett aktiebolag, då är det icke brottsligt!

Allt detta, som jag hittills talat om, är dock jämförelsevis af ringa betydelse. Af långt större betydelse — och hvad som gör det långt betänkligare att antaga förslaget — är att detta är alldeles för vidtgående. Detta redan i hvad det berör de direkta före-

teelser, för hvilka man närmast velat lagstifta, nämligen förhållandet mellan arbetare och arbetare eller arbetare och arbetsgifvare. Uppenbarligen skulle det kunna inträffa, att ett lagbud med den lydelse, som förslaget upptager, skulle kunna tillämpas till exempel på vissa ingalunda förgripliga meddelanden, som röra arbetsinställelse. Rätten till arbetsinställelse för den enskilde har ju varit i alla tider erkänd. Ingen förnekar den enskildes rätt att sluta arbeta, blott han icke därmed bryter ingånget aftal. Däremot fanns det en tid, då man sökte göra gällande, att denna rätt väl vore den enskildes oförgripliga rättighet, men att den öfverginge till att vara något annat, vara något fördömligt eller rent af brottsligt, när han utöfvade den tillsammans med flere andra. Men denna kamp om föreningsrätten har genomkämpats under förra århundradet. Numera tror jag verkligen, att det kan anses allmänt erkänt, att arbetarna ha rätt äfven till gemensam arbetsinställelse. Men om således denna arbetsinställelse är berättigad, kan det då vara oberättigadt att söka göra den effektiv? Och det finnes icke något annat sätt att göra detta — åtminstone har man här det närmast liggande sättet — än att, såsom arbetarna pläga göra, i pressen meddela maningar till andra att icke träda in i deras ställe, som inställt sitt arbete, och därigenom omintetgöra det ändamål, som åsyftas med arbetsinställelsen. Vidare kan man väl tänka sig, att det finnes tillfällen, då det till exempel kunde vara berättigadt att uppmana till, att den eller den varan icke må användas. Man kan ju tänka sig — för att taga ett exempel — att i ett samhälle, där det finnes en krog, gång på gång i pressen införes uppmaningen: »undfly krogen». Detta, ofta upprepat, tager ju form af förföljelse, och vore sålunda brottsligt.

Äfven vissa andra samhälleliga företeelser skulle emellertid genom detta lagbud bringas i det läge, att den fria pressen, såsom den har rätt och plikt att göra, icke kunde kritisera desamma. Tidningspressens befogade kritik af vissa osunda och skadliga företeelser på skilda områden skulle genom den föreslagna lagen kunna hindras. Det bör till exempel, säga reservanterna, anses vara en god gärning, att tidningspressen går till rätta med ockrare, försäljare af humbugsvoror, innehafvare af sämre teatrar eller vissa andra nöjeslokaler o. s. v. Om nu en tidning, såsom nyss sades, genom att gång på gång upprepa sin kritik, utsätter ifrågavarande rörelsens innehafvare för en förföljelse, som leder till ekonomisk skada för honom, så kan det icke undvikas, — helst då grundlagarna skola enligt sin ordalydelse tolkas — att detta blefve en brottslig gärning.

Utskottet, som har förutsett denna invändning, anser dock att det finnes ingen fara i detta fall. Den finnes så mycket mindre, säger utskottet, som det ju blir »juryns uppgift att i hvarje särskildt fall afgöra, huruvida tillkännagifvandet verkligen innebär en uppmaning till förföljelse eller icke».

Det är alldeles riktigt, såsom vi alla veta, att juryn skall döma mera efter meddelandets syfte än efter framställningens form. Men

*Om ändring
af § 3 § 11:0
tryckfrihets-
förrordningen.*
(Forts.)

Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

i ett fall som detta, då grundlagen lämnar en uttrycklig bestämmelse, torde det vara svårt för juryn att afvika från denna. Och för öfrigt — hvadan detta plötsligt påkomna förtroende för juryns förmåga och lämplighet? Endast ungefär en vecka tidigare har utskottet uttalat sig om vår tryckfrihetsjury på helt annat sätt. I betänkandet n:o 18, säger utskottet om juryn: »De af parterna valda jurymännen uppfatta ofta sin ställning såsom talemän för den part, som utsett dem, och icke såsom opartiske domare. Deras röstgivning torde ock i många fall vara förutbestämd. Vid sådant förhållande blifva de af domstolen utsedda ledamöternas röster de afgörande.» På grund af denna sin uppfattning ansåg sig också konstitutionsutskottet böra ingå till Riksdagen med hemställan om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förslag till juryns ombildning.

Det är således tydligt, att man, om man skall följa utskottets egen uppfattning, föga kan lita på att juryns omdöme i förevarande afseende skulle blifva fullt opartiskt eller verka i det syfte, som utskottet föreställt sig. Men jag frågar också kammaren: är det verkligen riktigt, lämpligt och tillrädligt, att man lagstiftar på det sätt, att i lagen intagas bestämmelser, om hvilka man redan på förhand vet, att de icke äro objektivt grundade, utan att det är juryns rent subjektiva uppfattning, som skall göra sig gällande, för att den skall fria, där man trots lagens lydelse enligt utskottets uppfattning bör fria och icke fälla.

I öfrigt har förslaget äfven andra brister. Formellt finnes det en brist, som jag här anför blott såsom en egendomlighet, såsom ett ytterligare bevis på hur svårt det är att affatta grundlagsbestämmelser så, att icke därigenom någon ny svårighet yppas, där man ej väntat den. Utskottet har endast stämplat *offentliga* meddelanden af visst slag såsom brottsliga. I alla andra moment af denna paragraf, liksom i början af det moment, där dessa af utskottet föreslagna ord inflickats, det s. k. ärekränkingsmomentet, förekommer intet rörande »*offentliga*» meddelanden.

Det är tillräckligt, att skriften är tryckt. Jag har svårt att förstå, hvad meningen kan vara med den nya bestämmelsen, som utskottet här inlagt i paragrafen, och i hvad mån den kan komma att inverka på uppfattningen af andra moment, där detta icke finnes intaget.

Slutligen ligger en brist äfven däruti, att utskottet i grundlagsparagrafen hänvisar till strafflagen, utan att man vet, huru de paragrafer i strafflagen tänkas komma att lyda, till hvilka man hänvisat. Det lämpligaste vore väl, förefaller det mig, om man kunde öfverskåda det hela på en gång, om det vore så, att den brottsliga handlingen bestämdes först, och sedermera dess afspegling i pressen förklarades brottslig. Nu är det så, att ett förhållande, som hittills icke alls betraktats såsom brottsligt, skulle införas i strafflagen. Då vore det angeläget att kunna både i fråga om straffbestämmelserna och i öfrigt få klart för sig, huru det hela skulle te sig, innan man

antager grundlagsparagrafen. Jag vet emellertid, att denna uppfattning långt ifrån delas af alla, och jag erkänner, att den ju icke heller är afgörande. Här förekommer sålunda senare på altonen ett betänkande från lagutskottet, där lagutskottet för sin del visat sig hylla den uppfattningen, att man snarare kunde gå den motsatta vägen och, såsom här föreslagits, först antaga en grundlagsbestämmelse med hänvisning till strafflagen och sedan lämna åt framtiden att införa motsvarande bestämmelse uti strafflagen. Därmed må vara huru som helst; sakförhållandet bidrager emellertid att i någon mån belysa en punkt, hvilken jag senare skall vidröra, nämligen huru ofullständig utredningen af frågan är.

Jag har hittills icke alls berört den i viss mening viktigaste sidan af denna sak, nämligen den sociala.

Det har af utskottet mycket bestämdt betonats, att hvad som här uti paragrafen föreskrifvits, gäller icke endast en klass, icke arbetarne endast, utan också arbetsgifvarne. Utskottet anser sig särskildt böra framhålla, »att den ifrågasatta bestämmelsen riktar sig icke blott mot meddelanden från arbetareorganisationer, utan äfven mot tillkännagifvanden från arbetsgifvares sida». Trots detta har, som man väl vet, i mycket vidsträckt lager af vårt folk den uppfattningen gjort sig gällande, att här egentligen åsyftades den ena af dessa parter. Huru kan detta då vara möjligt? Jo, det beror i väsentlig mån därpå, att i detta fall förhållandena på den ena sidan äro ganska olika mot hvad de äro på den andra. Själfva kampmedlen, som man använder — det ligger i organisationernas natur — måste bli lika å ömse sidor, i stort sedt åtminstone, ehuru formen kan växla. En olikhet ligger i det sätt, hvarpå besluten bringas till allmänhetens kännedom, under det att däremot själfva saken är densamma. De beslut, som fattas från arbetsgifvareorganisationernas sida, äro i mycket likvärdiga med de beslut, som vidtagas ifrån arbetareorganisationernas sida. Detta, som sagdt, beroende på den naturliga utveckling, som hela organisationen af denna sociala strid vunnit. Man nödgas, med andra ord, å ömse sidor tillgripa liknande vapen. Men, om man tänker sig, att dessa vapen måste på det vis användas, att vissa slag af upprop på ett eller annat sätt bringas till medlemmarnes kännedom, så är det ju naturligt, att för den ena parten, för arbetsgifvarne, som äro jämförelsevis få, finnes det andra möjligheter, långt närmare liggande, än de offentliga meddelanden, som här åsyftas. Det går lättare för dem att nå sina, jämförelsevis, fåtaliga medlemmar genom privata meddelanden än hvad fallet är i fråga om arbetarne. När det därför till exempel beslutats af en arbetsgifvareorganisation, att ett visst antal arbetare icke skola erhålla arbete å arbetsplatser, tillhörande denna organisation, går det mycket lätt att bringa detta beslut till medlemmarnes kännedom genom att kringsticka enskilda cirkulär. Hvad arbetarne åter beträffar är det ofta så, att de behöfva tala till många tusen, spridda i långt skilda delar af landet.

Om ändring af 3 § 11:o tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

De äro därför i långt högre grad hänvisade till pressen, således till hvad man här menar med »offentliga» meddelanden. Därför har det känts som om förslaget vore alldeles särskildt riktadt mot arbetarne, mot deras sätt att använda dessa medel i den sociala striden.

Om man nu tänker sig, att verkligen denna paragraf skulle antagas, och att den skulle medföra åsyftad verkan, så till vida, att alla de tillkännagifvanden rörande arbetsinställelser och dylikt som hittills plägat införas i arbetarpressen skulle därifrån försvinna, så snart de kunde tydas på sätt här nämnts, det vill säga såsom uppmaning till förföljelse, är därmed naturligtvis icke sagdt, att själfva saken skulle försvinna. Det kan mycket väl tänkas, att, om också med större omgång, en hemlig agitation tillgripes i samma riktning. Och den hemliga agitationen, den är långt farligare, långt mera olycksbringande än den öppna. När offentlighetens ljus får falla öfver missförhållandena, så väckes hos enhvar, som känner sundt och rättvist, en sådan reaktion mot dessa, att därigenom så småningom skapas en stämning, som skär bort hvad som med skäl kan anses icke tillhöra de nödvändiga stridsmedel, som äro tillåtliga. Och detta bidrager till den humanisering, hvilken, såsom vi hoppas, skall komma att inträda. Strid måste vara strid, så länge den varar — men den kan föras på olika sätt.

Jag tror således, att det, äfven ifrån denna synpunkt, vore en olycka, om man skulle förvisa alla dessa meddelanden helt och hållet ifrån offentlighetens till den hemliga agitationens område. Det området är svårare åtkomligt, det är svårare för den allmänna opinionen att reagera mot hvad som där försiggår, och angreppet är farligare, just därför att det smyger i mörkret.

Om man nu emellertid tänker sig, att ett förslag framlagts, genom hvilket verkligen det syfte kunde vinnas, som man säger sig ha haft för ögonen, då vore förhållandet efter min uppfattning ett annat än hvad det nu är. Då kunde man till och med tänka, att, äfven om lagstiftningen uppfattades såsom särskildt riktad mot en viss del af medborgare i samhället, man här ändå borde ha sagt: det kan icke hjälpas, saken är klar, man måste i alla fall trots allt införa densamma! Det kan hända, att en sådan oantastlig lag bör införas, trots att den vållar oro, trots att den uppfattas på det sätt jag nyss nämnde. Men då förhållandet icke är sådant, då lagen icke fyller måttet, utan tvärtom, efter min tanke, skulle medföra verkliga olägenheter, är det naturligt, att, om man har någon känsla för att icke onödigtvis skapa missnöje ibland medborgare, man häri skall finna ytterligare en anledning att tänka sig för två gånger, innan man antager ett sådant förslag.

Det är emellertid ytterligare ett skäl, som förefaller mig afgörande. Det är det, såsom redan torde hafva framgått af de kortfattade erinringar jag här gjort, att saken ännu är så litet utredd. Reservanterna ha påpekat detta. De ha erinrat om, att

ett förslag, som står i samband med dessa, mycket svårlösta frågor, hvilka beröra förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare lika såväl som arbetare sinsemellan, svårligen kan antagas, utan att man först undersökt fältet i dess helhet, eller åtminstone undersökt vissa med förslaget sammanhängande spörsmål. Det heter i reservationen: »innan en ingående pröfning af de allmänna grunderna för arbetsaftalet och hvad därmed sammanhänger, åvågabragts, synes det vara ett mycket vanskligt företag att utbryta en viss del af området för den sociala striden och därom lagstifta». Alldeles särskildt gäller detta, när det är fråga om tryckfrihetsförordningen, där man alls icke har något klart begrepp om, huru en förändring i förevarande syfte skall verka.

Om ändring af 3 § 11:o tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

Således: från hvilken synpunkt jag än ser detta förslag, kan jag icke finna det tillfredsställande. Tvärtom ser man det ifrån formuleringens synpunkt, är det otillfredsställande; ser man det ifrån de sannolika verkningarnas synpunkt är det också otillfredsställande. Tänker man så vidare på, att det icke hvilar på den fullständiga utredning, som man i en så viktig fråga bör anse såsom ett oeftergiftigt villkor, erinrar man sig därjämte, att det icke blifvit utaf vederbörande, vare sig regeringen, lagfarna män, eller högsta domstolen, underkastadt kritik, måste man, synes det mig, vidgå, att reservanterna haft goda grunder för de betänkligheter, hvilka gjort, att de icke kunnat biträda förslaget. Jag är, mina herrar, öfvertygad om, att det vore till fromma just för den sociala stridens framtida humanisering, om Riksdagen afsloge detta förslag. Jag befarar, att dess införande skall vålla nya svårigheter och skapa misstämningar, som man nu näppeligen kan öferskåda. Då är det väl icke underligt, herr talman, om jag för min del anser, att det vore lyckligt, om kammaren motsatte sig förslaget.

På grund af hvad jag här anfört, anhåller jag om afslag på utskottets hemställan och bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Byström, Berg* i Stockholm, *Höjer, Staaff, Nyström, Palme, Moll, Warburg, Kjellberg, Fürst, Juhlin, Pettersson* i Södertälje, *Johansson* i Öja, *Henricson, Zetterstrand, Forsling, Johansson* i Jönköping, friherre *Bonde, Rune, Söderbergh* i Karlshamn, *Broomé* i Bårslöf, *Bosson, Petrén, Karlsson* i Göteborg, *Neiglick, Wallentin, Berg* i Göteborg, *Larsson* i Klagstorp, *Larsson* i Lund, *Forsberg, Larsson* i Göteborg, *Wijk, Röing, Janson* i Bråten, *Lindgren* i Islingby, *Hammarström, Lindh* i Gäfle, *Ström, Starbäck, Nordin, Kvarnzelius, Karlsson* i Fjäl, *Sundström, Hörnstén, Bromé* i Billsta, *Sundin, Sehlin, Anderson* i Baggböle, *Lundström, Berglund, Kronlund, Matsson* och *Hagström*.

Herr Lindqvist: Herr talman, mina herrar! Jag har under de få år, jag haft äran vara ledamot af denna kammare, särskildt

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

fäst mig vid en tendens, som har tagit sig rätt starka uttryck och för hvarje år i ett visst afseende stegrats. Jag menar det sträfvande, som går ut på att så ofta som möjligt föra in frågan om förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare i debatten i Riksdagens kamrar, föra in denna fråga i det politiska lifvet och om möjligt göra den till föremål för lagstiftning. Jag känner mig öfvertygad om, att detta sträfvande i många fall är förestafvad af en önskan att om möjligt därigenom få bort en del af de svårigheter eller skarpa slitningar, som ha uppstått mellan kapital och arbete i den sociala kampen. Jag tvekar icke på att dessa sträfvanden ofta ha förestafvats af en sådan afsikt. Men jag är lika öfvertygad om att det ofta inträffat, att man gått samma väg endast och uteslutande för att på detta sätt och med lagstiftningens hjälp om möjligt förhindra arbetarna i de sträfvanden, som de ha gjort till sina i denna kamp. På samma gång tror jag mig här våga påstå, att parterna själfva, så väl arbetsgifvare som arbetare, de organiserade, ingalunda känna sig så särskildt tilltalade af den uppmärksamhet, som denna fråga ägnats från Riksdagens och de lagstiftande myndigheternas sida. Jag tror, att båda parterna hittills helst sett och ännu i dag gärna önska, att de få göra upp sina mellanbafvanden utan lagstiftningens inblandning och på de vägar och med de medel, som de tid efter annan kunna finna nödigt forma för sig. Det skulle sålunda, efter mitt sätt att se, vara lyckligast, om man öfverlämnade saken åt dessa parter själfva, låte förhållandena och utvecklingen få bestämma, huru det därmed skulle vara ordnad, och att man icke så ofta försökte genom införande af nya lagar kringskära rörelsefriheten för vederbörande parter. Om det finge gå den vägen, om lagstiftningen medgäfvade denna rörelsefrihet, är det min öfvertygelse, att utvecklingen skulle leda det dithän slutligen, att öfverenskommelse mellan dessa parter skulle kunna träffas, utan uppslitande strider eller åtminstone utan allt för ofta återkommande sådana.

Jag skall i det anförande, som jag här vill hålla, icke skärskåda den fråga, som nu är föremål för diskussion, ur tryckfrihetens synpunkt. Ty det, menar jag, bör öfverlätas åt dem, som kunna uppträda såsom speciella representanter på den sidan. Jag skulle däremot vilja vidröra själfva kärnan i den fråga, som framförts i herr Hildebrands motion, frågan om införande af en lagstiftning, som skulle beröfva åtminstone den ena af de parter, jag nu angifvit, möjligheten att begagna sig af de kampmedel, som hittills varit brukliga i de sociala striderna. Och jag vill göra detta så mycket hellre, som enligt min öfvertygelse en lag, genomförd i öfverensstämmelse med här föreliggande förslag, ingalunda blir annat än en undantagslag eller klasslag, en »Åkarpslag» n:o 2, som icke skulle träffa mer än den ena parten, icke båda, som utskottet säger sig vilja komma åt med denna lag. Det är därför jag här vill lämna några belysande uppgifter.

Såsom stöd för att jag vågar beteckna den föreslagna lagen såsom en Åkarpslag n:o 2, vill jag omnämna en liten episod, som jag låtit mig berättas från Andra Kammaren. Det har nämligen meddelats, att, sedan herr Hildebrand väckt sin motion, hade herr Pehrsson i Åkarp till herr Hildebrand framfört sitt hjärtliga tack för att han kommit med denna motion i dessa ord: »Tack skall du ha, ty nu äro vi två.» Jag säger, att detta vittnar om att åtminstone herr Pehrsson i Åkarp har den uppfattningen, att den nu föreslagna lagen är af absolut samma karaktär som den lag, som vi fingo såsom en produkt af en motion, som han på sin tid frambar här i Riksdagen.

Jag tror, att, hvilken politisk uppfattning man än har och med hvilka ögon vi än se på den sociala kampen och slitningarna mellan arbetare och arbetsgivare, kunna vi vara eniga därom, att den s. k. Åkarpslagen verkar ensidigt. Den träffar endast den ena parten, och det är ingen, som kan påvisa, att någon enda af våra arbetsgivare fällts till åtal enligt denna lag. För mig har det framstått många fall på detta område, som gjort, att jag för min del ställt den frågan till mig: hvarför skall icke den arbetsgivaren, som handlar på det här viset, åtalas enligt denna s. k. åkarpslag, då arbetarne åtalas enligt densamma? Men det har, som sagdt, icke kommit i fråga.

Jag skall be att med några exempel få belysa det påstående, jag gjorde, att lagen träffar ensidigt och särskildt drabbar endast den ena parten, nämligen arbetarna. Den föregående talaren belyste detta på ett mycket klart sätt, i det han sade, att arbetarna äro många tusen, spridda öfver landets olika delar, som icke kunna meddela sig med hvarandra på annat sätt än genom den offentliga pressen. Men huru ställer det sig på den andra sidan? Jo, arbetsgifvarna utgöra, såsom vi veta, mindretalet, som också förfogar öfver en hel del andra möjligheter att sätta sig i förbindelse med hvarandra, och de kunna utan tvifvel gifva sina meddelanden på sådant sätt, att icke lagens arm skall träffa dem eller om en sådan lag som denna eventuellt komme till stånd, densamma ej kommer att blifva tillämpad på de meddelanden, som arbetsgifvarna för att tjäna sina syften tid efter annan utsända. Men, säger man, arbetsgifvarna gå icke till väga på samma sätt som arbetarna, de angripa icke enskild mans rätt på samma vis, och det finnes sålunda icke någon anledning att lagstifta med afseende å arbetsgifvarnas tillvägagångssätt i detta fall. Jo, mina herrar, de använda sig af alldeles samma kampmedel som arbetarna, men, som sagdt, det sker i det tysta, det kommer icke i dagen, och därför är jag öfvertygad om att det finnes många representanter i denna kammare, som icke hafva sig bekant, huru det verkligen förhåller sig i denna sak. Jag skall därför be att få läsa upp en paragraf i Sveriges verkstadsförenings stadgar; den har följande lydelse: »Vid inträffande strejk eller beslutad lockout skola vederbörande föreningsmedlemmar oför-

Om ändring af 3 § 11:o tryckfrihetsförrordningen.
(Forts.)

*Om ändring
af 3 § 11:0
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

dröjligen uppräta och till kretsstyrelsen insända förteckning å strejkande eller utestängda arbetare.

Denna förteckning tillstalles af kretsstyrelsen samtliga föreningsmedlemmar, och vare det föreningsmedlemmarna förbjudet att i sitt arbete använda någon å sådan förteckning upptagen person, intill dess från krets- eller öfverstyrelsen tillstånd därtill gifves.

Brott häremot föranleder skadeståndsskyldighet.»

Rörande denna skadeståndsskyldighet skall jag i detta sammanhang blott läsa upp en del af en annan paragraf, som angifver, huru det är ställt, icke i fråga om skadeståndsskyldigheten i och för sig, men med den garanti, som föreningen tillförsäkrat sig för att utfå eventuelt ådömdt skadestånd. Det är i sistnämnda paragraf stadgadt, att »såsom säkerhet för gäldande af förfallna årsafgifter, bidrag samt fastställt skadestånd skali en hvar föreningsmedlem mot kvitto aflämna en revers på ett belopp, motsvarande 100 kronor för hvarje hos honom anställd arbetare.» — Så följer formulär, angifvande huru reversen bör affattas.

Denna verkstadsförenings medlemmar få sålunda lämna garanti för att utdömdt skadestånd skall komma att erläggas. Och är det så, att de icke allenast vid strejk utan äfven vid en af arbetsgifvarne förklarad lockout taga i arbete någon af de arbetare å hvilka de fått sig listor tillsända, angifvande, att de äro med i konflikten, utdömes skadeståndet, och föreningen har då alla utsikter, såsom herrarna förstå, att också få ut detta skadestånd.

När man vidare tittar på, huru Sveriges verkstadsförening har det ordnadt, så finner man, att den har det alldeles utmärkt väl förspändt, som man säger, då det gäller att hålla reda på arbetarna här i landet. Sveriges verkstadsförening bestod vid årsskiftet af 140 arbetsgifvare med en sammanlagd arbetsstyrka på cirka 24,000 arbetare. Föreningens öfverstyrelse har inrättat en statistisk byrå, dit hvarje arbetsgifvare är skyldig att lämna uppgift på alla sina arbetare. Där matrikelföras och föres uppgift öfver alla arbetare, med angifvande af deras namn, deras ålder och deras meriter i öfrigt, så att styrelsen ständigt har en bestämd uppgift på huru en arbetsgifvare värdesätter de hos honom anställda arbetarna. När en arbetare slutar sin kondition, är vederbörande arbetsgifvare skyldig att till öfverstyrelsen omedelbart insända uppgift därom, så att öfverstyrelsen kan följa honom, hvart han sedan tager vägen för att fortsätta att arbeta. Jag hörde härom dagen nämnas af föreningens ombudsman, att man på det sättet kunde följa en arbetare i många år. Han förklarade, att hufvudsyftet med denna arbetarestatistik är att skapa nyktra och dugliga arbetare af den grupp medborgare, som äro sysselsatta inom den mekaniska verkstadsindustrien. Han uppgaf vid samma tillfälle, att det var en arbetare, som blifvit afskedad från en plats för onyktert uppförande. Om någon tid blef denne arbetare anställd vid — tror jag — Atlas här i Stockholm. Och sedan hade öfverstyrelsen två år därefter

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

gjort förfrågan, hurudan mannen då var, och därvid fått den upplysningen, att han var absolutist och en af de bästa arbetare, som kunde fås, och att han därför kunde gifvas det högsta betyget. Det var den upplysning, som ombudsmannen gaf mig som representant för de organiserade arbetarna, nämligen att arbetarstatistiken verkar i den riktningen. Och det äro vi naturligtvis alla glada öfver, om den medför en sådan verkan. Men det är alldeles påtagligt, att det icke är ensamt därför, som Sveriges verkstadsförening nedlagt ett så vidlyftigt arbete för åstadkommande af det system, som föreningen satt i gång, utan där bakom ligger också, att man skall kunna ha hvarje arbetare, så att säga, i sin hand och vid alla gifna tillfällen kunna hålla reda på honom, hvar han än befinner sig. Det är tillsatt en särskild assistent för denna arbetarstatistik med 5,000 kronors lön. Och i en afskrift af en förvaltningsberättelse, som jag har i min hand, är det vidare angifvet om denna statistiska byrå, att dess expeditionstid är från kl. 7 f. m. till kl. 5 e. m., och tillika lämnas föreningens medlemmar den upplysningen, att det är lämpligast att träda i förbindelse med byrån tidigt på morgonen, d. v. s. telefonerna förmedla då bättre samtal mellan byrån och dem än senare på dagen. Vi finna ju här af, att en sådan plan är så systematiskt genomförd, att Sveriges verkstadsförening har absolut reda på hvarenda karl, som sysselsättes inom den mekaniska verkstadsindustrien här i landet. Den kan följa mannen huru långt som helst och skall alltid ha reda på, hur han skött sig och skickat sig, och därför behöfver naturligtvis aldrig någonsin Sveriges verkstadsförening träffas af en sådan lag, som det här är fråga om, ty den har sina andra sätt att i hemlighet meddela sina medlemmar, hvad den vill, och kan tillämpa stadgarnas bestämmelser, som jag här förut uppläst, på det mest effektiva sätt utan att någon enda af kammarens ledamöter eller hvilken som helst i öfrigt, som har att öfvervaka de lagar, som existera här i landet, skall kunna ha vetskap om det. Det är, kan man säga, ett fullständigt detektivsystem, som här blifvit satt i scen. Jag vill icke för mitt vidkommande klandra det, ty verkstadsföreningen har naturligtvis rätt att gå de vägarna, men jag har velat andraga det här för att visa, hur obehöfligt det är för densamma att anlita pressen för sina meddelanden.

För att belysa det, vill jag nämna ett annat exempel. Verkstadsföreningen har utsändt till sina medlemmar en cirkulärskrifvelse, daterad Stockholm den 1 maj 1908, hvilken jag har här i min hand, och däri det heter: »Med stöd af stadgarnes § 27 få vi härmed anmoda Eder att icke i Edert arbete antaga å närslutna lista upptagna vid Söderhamns verkstad strejkande plåtslagarehandlangare, förr än härifrån blifvit meddeladt, att berörda strejk upphört.» Till skrifvelsen är bifogad en lista, upptagande 22 namn på arbetare och däri för- och tillnamn äfvensom det nummer, hvarje arbetare har på verkstaden, äro angifna. Det står vidare under

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

listan: »Ofvannämnda plåtslagarehandtlangare hafva i dag kl. 1 e. m. inställt arbetet på grund af förvägrad ökning af timlönen till 32 öre för dem, som antagits tidigare än år 1908.»

Nu förstå vi, att medlemmarna af verkstadsföreningen ha att absolut böja sig för stadgarnas bestämmelser i detta fall. De ha icke rätt och befogenhet att taga in en enda af dessa karlar, förr än verkstadsföreningens öfverstyrelse genom ett nytt cirkulär meddelat dem, att de äga sådan befogenhet.

Jag vädjar till herrarne att afgöra, huruvida icke ett sådant tillvägagångssätt är lika strängt och lika mycket på den enskildes rätt gående som de meddelanden, hvilka den ärade motionären låtit sammanföra ur olika partitidningar i sin motion.

Men för att ytterligare visa, att arbetsgifvarne icke gå andra vägar än arbetarnes organisation, tar jag mig friheten uppläsa ett par meddelanden, som ge till känna, att verkstadsföreningen fattat beslut om gemensamt uppträdande i sådana saker med arbetsgifvareföreningarna äfven i grannländerna. I ena fallet rör det Danmark. Det heter nämligen i ett protokoll från ett sammanträde med verkstadsföreningens öfverstyrelse följande: »Från Sammanslutningen af Arbeidsgivere indenfor Jaernindustrien hade till verkstadsföreningen inkommit en skrifvelse med hemställan, att föreningens medlemmar icke skulle taga någon befattning med vissa arbeten i staden Esbjerg. I anledning häraf anmodades ombudsmannen aflåta en skrifvelse till de af verkstadsföreningens medlemmar, som syssla med dylika arbeten, samt uppmana dem att om möjligt icke taga någon befattning med ifrågakvarande arbete.»

Det är sålunda en sympatiåtgärd gent emot ett främmande lands arbetsgifvare verkstadsföreningen i detta fall beslutat. Jag har en annan skrifvelse, afhandlande samma sak och som rör Finland. Ur denna skrifvelse, hvilken är daterad den 13 maj 1908, skall jag med herr talmannens tillåtelse uppläsa följande: »Från finska metallindustriens arbetsgifvareförbund hafva vi mottagit meddelande, att gjutarne samt järn- och metallsvarfvarne anställda vid förbundet tillhörande verkstäder i Tammerfors hafva nedlagt arbetet och blockerat verkstäderna, därför att verkstäderna icke beviljat deras långt gående fordringar, närmast å öfverhöfvan höga minimilöner.

Nämnda arbetares strejk har åter haft till följd, att arbetarne å de öfriga afdelningarna inom dessa verkstäder på grund af arbetsbrist måst uppsägas. Förbundet hemställer nu till verkstadsföreningen om bistånd i förevarande konflikt, därigenom att de i konflikten deltagande arbetarne måtte förvägras arbete hos verkstadsföreningens medlemmar så länge konflikten pågår.

Förteckning å de af konflikten berörda arbetarne skola vi sända Eder, så snart vi erhållit tillräckligt antal exemplar från Finland.

På grund af det kollegiala samarbete, som genom praxis är rådande mellan finska metallindustriens arbetsgifvareförbund och

vår förening, få vi bedja Eder att tillmötesgå den finska organisationens hemställan.»

Af hvad jag nu anfört framgår ju tydligt, att arbetsgifvarne använda sig i mycket stor utsträckning af detta kampmedel och ingalunda nöja sig med att begränsa dessa sociala strider inom vårt eget lands gränser, utan de fatta bestämda beslut därom, att de skola gå längre, då man ju vid en konflikt, som uppstår i Danmark eller Finland, skall ha en lista öfver däri indragna arbetare för att veta, om sådana arbetare, som komma hit öfver och söka arbete, tillhöra den i strid varande kåren, i hvilket fall de icke här få någon sysselsättning.

Om nu detta arbetsförbud upphörde på samma gång som konflikten upphör, då menar jag, att man mot ett sådant beslut kanske ändå icke kan rikta så särdeles stora anmärkningar, men man kan ju under en pågående strid icke veta, hvilka växlingar som kunna inträffa med hänsyn till stridens omfattning, tillkomsten af andra personer och en hel del andra förhållanden, och då ha dessa centralstyrelser inom arbetsgifvareorganisationerna i sin hand att besluta, hur det skall förfaras med dessa arbetare, och ha att afgöra, när de vilja lämna möjlighet för sådana arbetare, som dragits in i en social kamp, att åter gå in i arbetet och försörja sig.

Jag har, såsom jag förut antydt, velat angifva det här, då jag tror, att det kan vara till fördel att få ut dessa upplysningar. Då jag hittills rört mig med uppgifter endast från Sveriges verkstadsförening, ber jag få nämna, att det är ungefär på samma sätt ordnadt äfven inom öfriga centralorganisationer på arbetsgifvarsidan. Till belysning häraf ber jag att få läsa upp en passus i stadgarne för svenska arbetsgifvareföreningen, som är den till omfånget största och kanske, jag vågar säga det, i fråga om kampenergien af första rang. Den har i sina stadgar fastställt följande: »Delägare är förbjudet att under pågående strejk eller lockout eller därefter, i strid mot styrelsens behörigen kungjorda beslut, i arbete använda strejkande eller utestängd arbetare från andra verk och företag, eller eljest understödja sådana; börande styrelsen vidtaga lämpliga åtgärder för möjliggörande af dessa bestämmelsers efterlevnad.

Uppsätlig öfverträdelse häraf föranleder skadeståndsskyldighet.»

Man märker, att det i dessa stagar är tydligt uttryckt hvad jag förut tillåtit mig något vidröra, nämligen att arbetsförbudet gäller icke endast under lockout och strejk, under pågående strid, utan det står tydligt angifvet, att äfven därefter ett sådant beslut skall gälla, tills centralstyrelsen kan finna det af behovet påkalladt att upphäva arbetsförbudet.

Man har haft särskild anledning att skärskåda de sociala kampmedlen under de senaste åren, då striderna varit många, hvilka strider — det märker man också af stämningen här i kammaren — rört upp sinnena ganska afsevärdt, ja, enligt mitt sätt att se saken, alldeles för mycket, gifvetvis, ty om herrarna låge denna sak när-

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

mare, skulle ni kunna se nyktrare och kallare på dessa förhållanden än som nu är fallet, då man, endast därför att en strejk eller lockout kommer till stånd, skall tillvita parterna oriktiga bevekelsegrunder eller säga, att de gå öfver sin befogenhet. Det har, som sagdt, förekommit en hel del saker under de senaste åren, som gjort, att man sett något närmare på hvilka kampmedel som af båda parterna användas, och det är gifvet, att vi på arbetarsidan med stort intresse följa arbetsgifvarnes åtgöranden härvidlag.

Jag vill i förbigående säga, att det går så till, när man i en förhandling icke kommer öfverens med hänsyn till en uppkommen tvist, att arbetarne i allmänhet bruka vara de första, som angripa eller gå till strejk, i det de nedlägga sitt arbete under försäkran till arbetsgifvaren i fråga, att arbetet upptages först sedan deras fordringar blifvit beviljade eller sådan öfverenskommelse blifvit träffad, som de efter vidare förhandlingar kunna ena sig om. Arbetsgifvarne svara då, förutsatt att sådana möjligheter föreligga, med lockout, en utvidgning af striden för att härigenom sätta en press på arbetarna. Dessa begagna arbetsinställelsen för att proklamera blockad och säga till sina kamrater, att dessa icke, så länge striden varar, skola taga något arbete vid den fabrik, där striden pågår, då det gäller icke blott de arbetares intresse, som här arbeta, utan deras gemensamma intresse. Arbetsgifvarna svara precis på samma sätt, men mycket mera effektivt än arbetarne skulle kunna göra. Till dessa stridsmedel komma en hel del andra, och därvid vill jag erinra om ett mycket ohyggligt sådant, som arbetsgifvarne ha till sitt förfogande och tid efter annan använda, nämligen vräkning ur de bostäder, som bolagen flerstädes i landet nödgas hålla åt sina arbetare. Så snart en social strid uppstår, tager bolagsstyrelsen till detta sista kampmedel och kastar ut arbetarne med deras familjer och bohag, och sådant kan äfven inträffa vintertid.

Under de två senaste månaderna ha förhandlingar pågått med svenska arbetsgifvareföreningen, hvarigenom jag hoppas, att man skall ha förekommit mycket upprifvande och omfattande strider inom järnbruks- och grufindustrien. Vi ha där haft tillfälle att rådgöra om detta kampmedel och ha hemställt till arbetsgifvarne på detta område att medverka till införandet af en annan sakernas ordning, nämligen att, då arbetarna skola erlægga hyra för sin bostad enligt hyreskontrakt och de därmed äro likställda med andra medborgare i samhället, det skulle i dessa kontrakt inflickas den bestämmelsen, att vid inträffad arbetsinställelse icke vräkning ur bostaden skulle få förekomma, allt under förutsättning, att arbetarne fortfarande erlade stadgad hyra. Vi ha icke kunnat ena oss på den punkten, men däremot ha arbetsgifvarne gått med på att helt och hållet frånfalla hvarje stadgande om kontrakt. De ha icke velat begagna sig af denna möjlighet att genomföra kontrakt med bestämmelser, som för arbetarne skulle kunna bli ofördelaktigt bindande och utnyttjas till arbetsgifvarnes fördel. Och samtidigt —

det ber jag att särskildt få betona — har från dessa representanter på detta stora och viktiga arbetsområde i vårt land med kraft framhållts, att det icke bör förekomma sådana åtgärder, som ligga i dessa vräkningar af arbetare som en följd af inträffade konflikter. Jag har icke kunnat underlåta att i detta sammanhang vidröra den saken, ty detta är ett af arbetsgifvarnes viktigaste kampmedel och af så ohygglig art, att de borde i kommande strider afstå från att använda det.

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förförordningen.
(Forts.)*

Däremot ha arbetsgifvarne andra kampmedel till sitt förfogande: de kunna på vissa områden bestämma icke endast öfver sin egen drift utan äfven fatta beslut rörande leverans af varor och arbete på sådana platser, som ha likartad verksamhet som den de drifva, och på detta sätt kunna de draga in i striden en hel mängd element, som eljest skulle vara oberörda af densamma. För ett par år sedan, när vi hade strid inom byggnadsfacket i Malmö, fick man bevittna huru långt de kunde gå, när det gällde att sätta tryck på närslaktade yrkesområden till formån för deras intressen. Jag kan icke underlåta, oaktadt jag vet, att jag tröttar kammaren, att läsa upp ett cirkulär, som i dagarna utgått till leverantörer af byggnadsmateriel i Stockholm med anledning af den pågående byggnadskonflikten såsom en illustration till det ämne, som vi nu äro inne på. Jag tror, att det skulle vara hälsosamt att äfven taga med detta. De skrifva:

»Då som bekant i Stockholm för närvarande på grund af fackföreningarnas alltjämt stigande anspråk på högre löner etc. strid inom byggnadsindustrien pågår, och då å en del platser, trots arbetsgifvarnes lockoutpåbud, en del osolidariska element ej hålla sig för goda att ändock låta arbetena, med fackföreningarnas nådiga bifall, fortsatta och sålunda tillfoga öfriga arbetsgifvare ofantlig skada genom att gifva arbete åt de af föreningen utestängda, får Stockholms byggmästareförening härmed till eder hemställa, att ni ville vara föreningen behjälplig genom att med eu effektiv afstängning af all tillförsel af materiel till pågående byggnadsföretag omöjliggöra deras fortsättande och sålunda bidra till konfliktens snara slut. Vid det sammanträde, som Stockholms byggmästareförening afhöll den 13 maj 1908, beslöt föreningen enhälligt, att icke för framtiden anlita de leverantörer och firmor, som efter den 16 innevarande maj månad leverera varor eller utföra arbeten till under konflikten pågående byggnadsföretag, och undertecknades äfven personligen af medlemmarna i anledning häraf följande förbindelse: »Enär det visat sig, att flere leverantörer och firmor, som under nu pågående konflikt utföra arbeten vid byggnadsföretag i Stockholm med omnejd, icke ställt sig till efterrättelse centrala arbetsgifvareförbundets uppmaning att därmed upphöra, hafva undertecknade, för att framtvunga en för den nu pågående konfliktens lyckliga utgång nödvändig åttlydnad af förenämnda uppmaning, härmed öfverenskommit, att för framtiden icke anlita de leverantörer och firmor,

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

som leverera varor eller utföra arbeten till under konflikten pågående byggnadsföretag och hvilkas namn af byggmästareföreningens styrelse till oss meddelas.»

Ifrågavarande cirkulär är undertecknad af 99 arbetsgifvare i Stockholm inom denna bransch. Herrarna torde kunna finna, att arbetsgifvarna sålunda använda sig, som jag sagt, af alla dessa kampmedel, och de kunna äfven i fortsättningen enligt min uppfattning göra det, om vi genomföra den lag, som det här är fråga om. Men på andra sidan kommer det nog att ställa sig annorlunda, och då synes mig vara billigt och rättvist, att man ställer den frågan till dem, som snart skola gå att fatta beslut: Kunna herrarna anse det rättvist och lyckligt, att vi här i landet skulle genomföra en lag, som skulle verka så ensidigt och orättvist, att den skulle skära bort möjligheten för den ena sidan att begagna sig af vissa åtgärder i de strider, som tid efter annan kanske måste utbryta, under det den ger andra sidan fullständig och obetingad rätt att använda alla dessa kampmedel? Jag skall icke trötta kammaren så länge med citat, som belysa förhållandet, men jag har här ett litet aktstycke, som är rätt karaktäristiskt, och som visar, huru arbetsgifvarna kunna gå till väga, äfven sedan man träffat öfverenskommelser och bestämmelser, som skola gälla rörande arbetsvillkoren. Det var 1907 en konflikt inom plåtslagareyrket i Göteborg, och då öfverenskommelse slutligen var träffad, blef man mycket förvånad öfver att träffa på följande meddelande till arbetsgifvarne inom yrket:

»Till medlemmarna af Sveriges bleck- och plåtslageriarbetsgifvareförbund! Den 4:de sistlidne juli sändes det äfven ett meddelande om, att konflikt utbrutit i Göteborg. Sedan statens förlikningsman medlat i tvisten, har konflikten bilagts, hvadan det i ofvannämnda meddelande påbjudna konditionsförbudet härmed upphäves. Det är dock 4 arbetare, som vägrat att ställa sig det träffade aftalet till efterrättelse, och bör därför ingen förbundets medlem taga någon af dessa arbetare i sin kondition under loppet af ett år från den 1 augusti 1907. Skulle någon utaf dessa arbetare redan vara tagen i kondition, bör han genast afskedas. Namnen på dessa arbetare äro: C. O. Dahlbom, Adolf Olsson, Hugo Mattsson och Carl Forsberg. Obs.! Förvara noga detta meddelande. Å Sveriges bleck- och plåtslageriarbetsgifvareförbunds vägnar. Styrelsen.»

Det är ju en ganska skarp förföljelse mot arbetare, äfven sedan uppgörelse blifvit träffad, som på detta sätt blifvit dekreterad från arbetsgifvarnes sida.

Jag har nu endast ett litet citat till, som jag skall meddela. Det rör en konflikt, som i början af detta år förefanns i Östersund på det elektriska området, och där det från arbetsgifvaresidan utfärdades ett meddelande, hvori bland annat talas om, huru arbetarna uppträd, och så såges det:

»Framhärda de i detta, kunna de framdeles ej få arbete hos

någon medlem af elektriska arbetsgifvareföreningen eller verkstadsföreningen, d. v. s. de bli så godt som alldeles utestängda från arbete inom sin hittillsvarande bransch i Sverige.»

Med stöd af dessa förhållanden, som jag här tillåtit mig att i korthet skildra — man skulle kunna fortsätta med det här huru länge som helst, om jag ville framdraga allt materialet — synes det mig ligga rättvisa och full säkerhet i det påstående, jag gjort, att om Riksdagen antager en sådan lag som den föreliggande, måste vi beteckna den som en klasslag, en undantagslag, en Åkarpslag n:o 2. Motionären har i sin motion sagt, att man bör begagna tillfället och anpassa lagen efter utvecklingen af de rådande förhållandena. Skall man då anse det lämpligt, nyttigt och nödvändigt att genomföra ifrågavarande lag, så skall man efter motionärens uppfattning också anse, att förhållandena på detta område vore konstanta. Men jag tillåter mig betvifa, att man är i tillfälle att fastslå något sådant. Utvecklingen fortskrider och växlar på alla områden, det veta vi, ganska raskt, och icke minst kan man skönja detta på det område, jag tillåtit mig tala om. Jag vill nämna, att när vi 1906 genomförde lagen rörande medling i arbetstvister, hade denna lag föregåtts af utredning, till hvilken utredning var inkallad som sakkunnig en representant från arbetsgifvaresidan, som i närvarande stund sitter i ledningen af en af arbetsgifvareorganisationernas centralstyrelser. Då ifrågavarande lag diskuterades, yrkade denne arbetsgifvare alldeles obetingadt, att i lagen skulle upptagas bestämmelse om införande af obligatorisk skiljedom: vi skulle gå så tillväga som man gjort i Australien. Vi läto honom förstå, att vi icke voro så långt komna här i landet, att vi kunde vara med därom, och jag sade också för min del, att jag icke kunde vara med om något sådant, då jag såg saken från arbetarsynpunkt. Det blef heller icke något sådant förslag. Nu är det af ett visst intresse och rätt egendomligt att se, att nämnda arbetsgifvare härom dagen undertecknade ett beslut, tillsammans med ombud från andra arbetsgifvareorganisationer, som går ut på det uttalandet, *att arbetsgifvarne under inga förhållanden komma att böja sig för skiljedom*, framförallt icke i intressetvister. Där se vi, huru uppfattningarna kunna växla. Som jag redan sagt, och som herrarna känna till, var det icke så länge sedan arbetsgifvarne i allmänhet förde fram den tanken, att man icke borde medgifva, att dessa mördande strider i form af arbetsinställelser skulle få äga rum, utan tvisterna borde slitas genom skiljedom, när man icke på öfvertygelsens och öfverläggningarnes väg kunde komma öfverens. Arbetarne ställde sig förut tveksamma till denna sak, emedan de ansågo, att de sällan skulle kunna få rätt, då den udda mannen i skiljenämnden sällan skulle komma att väljas från arbetarnas led utan från samhällsklasser, hvilkas intressen icke sammanfölla med arbetarnas. Nu äro förhållandena sådana, att arbetsgifvarne äro de, som säga absolut nej till detta förfarande vid konflikter; de vilja under inga för-

Om ändring af 3 § 11:o tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

hållanden vara med härom. Jag vill vidare erinra om ett annat förslag, som framställts. På arbetaresidan eller kanske på båda sidorna har man ansett det bäst, att under den tid aftal eller kollektiva öfverenskommelser vore gällande, skulle man icke tillåta att öppen strid utbröte. Vi ha också försökt att fasthålla denna princip, och vi ha därmed på arbetaresidan lyckats ganska väl. Vi ha sagt: hända hvad som hända vill, men under aftalstiden får icke någon konflikt utbryta, utan är det något som man vill ordna och reglera, så får det ske sedan aftalet är uppsagdt i laga ordning, och vi äro fria från aftalets bestämmelser! Nu ha arbetsgifvareorganisationerna med förfärande styrka kört fram med nya och från förutvarande förhållanden absolut sig skiljande ståndpunkter. De säga, att man å ömse sidor har obetingad rätt att under aftalstiden göra strejk eller lockout huru mycket som helst, blott det icke gäller ändringar uti gällande aftal. Nu ha vi från landsorganisationens sida böjt oss för denna nya synpunkt, som framförts från arbetsgifvarne. Här se herrarna, att arbetsgifvarne själfva drifvit fram ett förhållande, som gör, att det öppnas tillfälle till långt flera strider. Detta kraf har kommit från arbetsgifvarnes sida. Vi ha hållit igen, men till slut ha vi funnit oss böra gå med på den vägen.

Jag tror sålunda icke, att motionären har rätt, då han säger, att dessa förhållanden äro konstanta, att vi nu kunna anpassa en lag just med afseende å dem. Det är därför min bestämda öfvertygelse, att det vore lyckligt, om vi läte utvecklingen i detta afseende ha afgörande på dessa angelägenheter och läte förhållandet mellan arbetare och arbetsgifvare regleras af denna naturliga utveckling, oberörd af sådana lagar, som man här, mer eller mindre väl genomtänkta och mer eller mindre väl afvägda, söker kasta in i vår lagstiftning. I det stycket ber jag att till fullo få instämma med den föregående ärade talaren i hvad han sade, då han erinrade om att det föreliggande lagförslaget dock endast är en produkt af en enskild motionärs uppfattning. Det är icke ett förslag framkommet från regeringen, det är icke ett förslag granskadt i de högre instanser, där granskning ändock borde försiggå först, och det är sålunda, synes det mig, en verklig fara, om Riksdagen skulle låta förleda sig att göra det förslag, som på detta sätt framkommit, till lag.

Jag ber att få erinra om, att reservanterna tillåtit sig peka på att det ju försiggår en utredning angående dessa förhållanden mellan arbetare och arbetsgifvare på ett annat ställe, nämligen genom en af Kungl. Maj:t tillsatt kommitté. Reservanterna yttra ock, att denna kommitté utan tvifvel kommer att taga detta ärende under ompröfning. Då jag är ledamot af denna kommitté, ber jag att på det lifligaste få understryka hvad reservanterna i detta afseende uttalat. Jag är alldeles öfvertygad om att denna kommitté kommer att taga upp äfven denna förevarande fråga till behandling, ty kommitténs befogenhet är tillräckligt stor därtill. Redan den inom kommittén hittills förda debatten gifver allt för tydligt till känna,

att allt, som hör samman med dessa angelägenheter, där kommer att upptagas till noggrant ompröfvande, och det torde således, synes det mig, vara lämpligare, att vi på detta eller också på något annat sätt få en utredning till stånd, innan vi gå att stadfästa en lag, som skulle få sådana följder, som dem jag tillåtit mig här angifva.

Med stöd af hvad jag här andragit, ber jag, herr talman, att i likhet med föregående talare få yrka afslag å utskottets förslag och bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Lindley, Tengdahl, Branting, Blomberg, Lindberg, Kropp, Nilsson* i Malmö, *Persson* i Malmö, *Rydén, Christiernson, Thorsson, Larsson* i Västerås, *Eriksson* i Grängesberg, *Carlsson* i Malmberget och *Lindhagen*.

Herr Jansson i Djursåtra: Det förefaller mig, som om diskussionen i den föreliggande frågan hade kommit att något gå ut på bredden utöfver hvad som egentligen är sakens själva kärna och innehåll. Jag skall därför icke sysselsätta mig med hvad den siste ärade talaren yttrade i sitt långa anförande — jag hoppas, att andra talare här komma att ägna sin uppmärksamhet däråt — utan jag ber att i all korthet få påpeka några af de skäl och synpunkter, som för utskottet varit bestämmande, då utskottet för sin del föreslagit denna ändring i § 3 mom. 11 tryckfrihetsförordningen.

Innan jag går att närmare sysselsätta mig med dessa skäl, ber jag att få i herrarnas minne återkalla hvad som här för en stund sedan yttrades af herr statsrådet och chefen för civildepartementet samt af herr Branting. De kommo nämligen då öfverens om, att när det gäller en sådan strid som den i motionen omförmälda, är det önskvärdt, att striden föres med hyfsade medel. Såväl herr statsrådet som herr Branting voro, som sagdt, öfverens om, att det borde vara så. Nu har emellertid vid granskning af den motion, som närmast föranledt den föreslagna ändringen i tryckfrihetsförordningen, visat sig, att den strid, som förts i pressen, i synnerhet emellan organiserade arbetare och andra arbetare, varit sådan, att man icke kan säga, att den förts med hyfsade medel. Äfven reservanterna erkänna för sin del, att »motionären har genom framdragandet af en mängd från arbetarepressen hämtade exempel ådagalagt, att arbetarne i den sociala klasskampen ej sällan begagna sig af tryckta meddelanden, hvilka äro i hög grad upprörande.» Och den förste ärade talaren tycktes hysa samma mening och samma känsla, ty han sade, att de af motionären anförda exemplen verka i hög grad upprörande. För min del har jag i denna sak nästan uteslutande fäst mig vid de upprörande exempel på missbruk af tryckfriheten, som af de organiserade arbetsledarna ådagalagts i striden mot enskilda arbetare, vanligtvis endast därför, att dessa antingen för samvetets skull eller drifna af behovet att skaffa sig uppehälle icke

Om ändring af 3 § 11:0 tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

kunnat ställa sig de socialistiska ledarnas order till efterrättelse. Och då utskottet efter pröfning fann, att en ändring i syfte att i förevarande fall kunna hämma missbruk af tryckfriheten i hög grad var af behovet påkallad samt utskottet föreställde sig, att denna ändring lämpligast kunde åstadkommas genom ett tillägg till 11 mom. 3 § tryckfrihetsförordningen, har utskottet för sin del nu föreslagit den ändringen, att följande mellansats skulle inskjutas uti detta moment: »— — — så ock offentligt meddelande, som innebär uppmaning till förföljelse mot enskild man i uppenbart syfte att försaka honom ekonomisk skada, eller obehörigen tvinga honom att något göra eller underlåta; — — —» Det är nu endast denna ändring utskottet här föreslagit, och det är den, som varit utsatt för ett så intensivt klander, icke blott från tidningspressen, utan äfven från flera af de talare, som här i kväll uppträd i frågan.

Nu sade herr Beckman, att om vi blott kunde få en »oantastlig» lag i det syfte, som här afses, ville han för sin del vara med om att understödja densamma. Men, äfven om man icke lyckats få den föreslagna ändringen så bra, att den icke har några brister, kunna vi väl icke för den skull kasta alltsammans öfver bord, utan att åtminstone i någon mån sökt bota den uppenbara brist, som för tillfället förefinnes.

Nu kunna vi väl icke heller säga annat än, att det är en verklig brist i tryckfrihetsförordningen, när sådana upprörande fall kunna få äga rum i vårt för öfrigt fria land som dem, vi i motionen fått se särskildt uppräknade. Ej heller från något håll har kunnat förnekas, att hvad motionären anført är sant och riktigt. Men under sådana förhållanden kunna icke lagstiftarne lämna densamma obeaktade, utan det är enligt min mening vår plikt att söka råda någon bot mot detta onda, ty det gäller ingenting mindre än, om hederliga och redbara arbetare, som icke gått in i någon särskild socialistisk arbetareorganisation, skola i detta land få anses och behandlas som om de voro fågelfria. Med tidningspressens tillhjälp förföljas nu ej sällan sådana arbetare så intensivt, att de knappast få en fristad mellan Ystad och Haparanda. Jag upp-repar med känsla af harm fördenskull: Är det rimligt och resonligt att låta sådant fortfa i afvaktan på, att vi skola få en lag, som enligt herr Beckmans mening skall vara oantastlig? Skola vi under tiden lägga händerna i kors och ingenting göra! För min del tror jag icke, att sådant går an.

Nu ha reservanterna ansett, att den här af utskottet föreslagna lagändringen i vissa delar är behäftad med brister, och de ha därför för sin del kritiserat densamma. Sålunda påstå reservanterna bland annat, att detta förslag, »därest det blefve lag, skulle komma att i många fall verka hämmande på tidningspressens befogade kritik af vissa samhällsföreteelser, som ej äga samband med den sociala klasskampen.» Och vidare säga de: »Tidningspressen bekämpar ju

med rätta vissa osunda och skadliga företeelser på skilda områden inom samhällslifvet. Så t. ex. bör det anses vara en god gärning, att tidningspressen går till rätta med ockrare, försäljare af humbugsvoror, innehafvare af sämre teatrar eller vissa andra nöjeslokaler o. s. v.» Ja, för all del, visst kan sådant vara bra uppgifter för tidningarna. Men jag frågar er, mina herrar, huru ofta få ni se tidningarna sysselsätta sig med sådan kritik? Jag för min del har aldrig sett någon tidning, som sysselsatt sig med att upplysa allmänheten om att den eller den herrn bedrifver ocker. Men om det ibland går olyckligt för någon, som kommit i ockrarnas klor och i sammanhang med denna olycka varder uppenbart, att ockraren den och den varit anledningen till den andres obestånd, ja, då, men först då och vanligen i sammanhang med en rättegång, blir ockraren upptäckt. Men icke kan man säga, att det var tidningspressen, som tog såsom sin uppgift att säga: den där är en ockrare, som vi skola blotta o. s. v. Icke har jag heller för min del sett, att tidningarna synnerligen mycket sysselsätta sig med t. ex. försäljare af humbugsvoror. Jag tror för min del, att tidningarna från det håll, där dylika varor försäljas eller tillverkas, ha en mycket god mjölkko; de få ofantligt goda annonsinkomster från dessa affärer, och fördenskull akta de sig nog att genom kritik göra dessa näringsidkare någon skada.

Det har också påpekats, att, om detta lagförslag blefve antaget, skulle tidningarna blifva urståndsatta att kunna kritisera sämre teatrar eller vissa andra nöjeslokaler. Jag undrar dock, om det hittills ingått i tidningarnas hjärtebekymmer att sysselsätta sig med sådan kritik och sådan undersökning. Jag vet det icke, men om så har skett, måtte det likväl icke höra till regeln, utan till undantagen. I allmänhet brukar nog pressen för sin del vara synnerligen mån om att icke tala illa om dylika konstnärer, äfven om deras prestationer äro af betydligt lågt värde och ur moralisk och etisk synpunkt alldeles förkastliga. Ur dessa synpunkter, menar jag alltså, skulle icke denna lagändring medföra för land och folk någon afsevärd skada.

Vidare anse reservanterna, att utskottet icke kunnat på ett lyckligt sätt framställa denna lagändring, enär det enligt reservanternas mening icke finnas objektiva grunder, hvarefter den dömande myndigheten skulle ha att rätta sig. Jag vill emellertid påpeka, att när det gäller tryckfrihetsförordningen, är det i allmänhet mycket svårt att få fram några objektiva grunder. Men just därför att tryckfrihetsförordningen är af denna säregna beskaffenhet, har ju lagstiftningen infört en hjälp för tillämpningen af dessa lagar, en institution, som vi kalla jury. Vid tal härom kan ju icke skada, att vi påminna oss, huru instruktionen för denna jury lyder. Däröfver heter det i § 3 tryckfrihetsförordningen följande: »Under de förutsatta villkor, att vid pröfningen af en skrift eller ansvaret för densamma de, på hvilka en sådan pröfning ankomma kan, i fall, som tvetydiga synas,

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

*Om ändring
af 3 § 11:0
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

hellre fria än fälla, alltid mer må fästa sin uppmärksamhet på ämnets och tankens, än på uttryckets lagstridighet, på skriftens åsyftning, än på framställningssättet, och alltid utan rättighet att, i hvilket fall som helst, draga obestämda slutföljder af uttrycken, skola såsom missbruk af tryckfriheten anses», och så uppräknas i lagen vissa särskilda fall. De särskilda domarena skola sålunda efter bästa förstånd subjektivt uppfatta de spörsmål och frågor, som ställas till deras afgörande. Det är alltså icke på grund af någon objektiv föreskrift i lagen, utan på grund af det omdöme, som hvarje juryman kan bilda sig i saken, som juryns utslag faller. Jag vågar sålunda tro, att den lagändring, som här af utskottet föreslagits, lika gärna kan fylla sin plats i tryckfrihetsförordningen som hvarje annat moment i densamma.

Reservanterna ha äfven ansett, att denna fråga, såsom rörande striden emellan arbetsgifvare och arbetare och emellan olika arbetare inbördes, egentligen bort hänskjutas till den s. k. arbetsaftalskommittén för att af denna blifva undersökt och ordnad. Ja, det är ju godt och väl. Men reservanterna själfva äro icke säkra på, att denna kommitté skulle kunna komma att föreslå några verk samma medel för att öfvervinna de svårigheter, som här åsyftas. Reservanterna säga nämligen: »Därest kommitténs utredning gifver till resultat, att de i motionen framhållna missförhållanden lämpligen skulle kunna afhjälpas på lagstiftningens väg.» Ja, det veta icke reservanterna; de kunna visserligen önska det och anse det som sannolikt, men, som sagdt, de veta det icke, men under tiden för en sådan utredning skulle i alla fall denna vilda strid mellan olika arbetare ändå få rasa. Nu har utskottet, vid tanken på dessa förhållanden, icke kunnat lägga händerna i kors och endast säga som så: vi måste bida tiden, saken gäller ju icke oss; det är endast några spridda arbetare här och där det gäller, och med deras rätt och välfärd är det icke så noga. Vi ha icke uppfattat saken på det sättet, vi ha icke kunnat göra det, utan vi ha föreslagit den lagändring, som vi trott skulle kunna blifva till någon hjälp för de människor, som i flera år fått utstå en mycket svår förföljelse. Men vi ha tillstyrkt detta förslag äfven fördenskull, att gällande rätt, i synnerhet grundlagarne, bjuda, att icke endast konungen, utan äfven Riksdagen för sin del befitar sig om och stöder en lagstifning som går ut på att skydda enhvar laglydig medborgare i detta land, han må vara af hvilken samhällsställning som helst, han må vara rik eller fattig, arbetsgifvare eller arbetare. Mina herrar! I § 16 regeringsformen heter det bland annat: »Konungen bör rätt och sanning styrka och befordra, vrångvisa och orätt hindra och förbjuda, ingen fördärfva eller fördärfva låta till lif, ära, personlig frihet och välfärd, utan han lagligen förvunnen och dömd är, och ingen afhända eller afhända låta något gods, löst eller fast, utan rannsaking och dom, i den ordning, Sveriges lag och laga stadgar föreskrifva; ingens fred i dess hus störa eller störa låta;

ingen från ort till annan förvisa o. s. v. Ja, så är Konungens uppgift i dylika fall utstakad. Men med tryckfrihetsförordningens nuvarande bristfälliga bestämmelser har konungamakten icke haft kraft att skydda personer, som af arbetareorganisationerna förklarats vara strejkbrytare och, såsom sådana, fredlösa. Lagen har varit för svag för att kunna stäfa och straffa sådana öfvergrepp; organisationerna ha, såsom vi se af herr Hildebrands motion, fått skicka ut hurudana cirkulär och tillkännagifvanden som helst. Det har icke gått att straffa dem därför, utan allt detta ofog har fått pågå midt för Konungens och regeringens ögon.

Det är på grund af dessa synpunkter, som jag för min del varit med om att inom utskottet tillstyrka den föreslagna lagändringen, och jag ber, herr talman, att nu få yrka bifall till utskottets förslag.

Herrar *Sandén*, *Hallin* och *Magnusson* i Salstad instämde häruti.

Herr vice talmannen, som öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, lämnade härefter ordet till

Herr Eriksson i Älgered, som yttrade: Herr talman! Jag delar den siste talarens uppfattning angående förhållandet mellan organiserade arbetare å ena sidan och icke organiserade arbetare å den andra, ty det har verkligen visat sig, att så snart en icke organiserad arbetare i längden fortfar att vägra ingå i en organiserad fackförening, blir han på ett eller annat sätt trakasserad. Det är icke alltid själva organisationen i och för sig själf, som gör, att denna arbetare icke vill gå in i fackföreningen, utan det kan äfven bero därpå, att fackföreningens ställning gentemot religionen gör, att arbetaren, om han är en religiöst sinnad person, just på grund af samvetsbetänkligheter icke vill gå in i föreningen. Just för ett sådant fall synes det mig den af den siste talaren åberopade paragraf 16 regeringsformen vara af den beskaffenhet, att man bör se till, om man icke på något sätt kan skydda en sådan enskilds samvetsbetänkligheter och hans personliga frihet för öfrigt gentemot trakasserier. Det är också detta, som motionären, herr Hildebrand, sökt åstadkomma med sin motion, hvilken nu af konstitutionsutskottet fått en än vidare och bättre formulering.

Frågan är, om man verkligen kan med denna föreslagna ändring af § 3 mom. 11 tryckfrihetsförordningen åstadkomma det storartade resultat, hvarom man här talat. Om det skulle lyckas, om jag trodde, att resultatet skulle blifva hvad man åstundade, då skulle äfven jag för min del vara med om förslaget, men jag kan icke tro, att något sådant är möjligt. Därtill fordras ändring af helt andra sakförhållanden än blott denna paragraf, som uteslutande drabbar tryckta skrifter och det offentliga ordet. Därtill fordras

*Om ändring
af 3 § 11:0
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

nämligen, att man får en lag till stånd, som häfdar föreningsrätten. Då nu en arbetsaftalskommitté är tillsatt, hvilken af regeringen fått instruktion att fortsätta i nu antydd riktning, hoppas jag, att denna kommitté måtte komma att upptaga just frågan om föreningsrätten, så att denna häfdas genom särskild lag. Då skulle å ena sidan de organiserade fackföreningarna blifva tillförsäkrade sin fulla rätt, och likaså skulle å andra sidan den enskilde individen tillförsäkras samma rätt att vara oantastad, ehuru han icke är medlem af någon fackförening. På den vägen skall man möjligen kunna vinna det eftersträfvade resultatet, men icke med en sådan ändring af § 3 mom. 11 tryckfrihetsförordningen, som här föreslagits.

Hvad som däremot genom denna ändring kan åstadkommas är en betydlig skada på ett område, som icke synes mig böra ut-sättas för någon sådan skada. En mycket framstående ledamot af denna kammare, som än i dag tillhör kammaren, fastän han numera är medlem af Konungens råd, nämligen ecklesiastikministern herr Hammarskjöld, sade för några år sedan i denna kammare, att hvar och en utaf Sveriges producenter hade rätt att föra sitt arbete ut i marknaden och att icke göra det, om han så önskade, att alla hade rätt att återtaga sitt arbete och återtaga sina produkter; samma rätt borde tillkomma arbetarna, och rätten att strejka vore således en rätt, som aldrig kunde fråntagas en arbetare. Om dessa ord, uttalade af denne framstående man, äro befogade och riktiga, synes det mig, att den rätt, som tillkommer våra arbetare att strejka, är af den beskaffenhet, att den icke gärna kan antastas eller omintet-göras. Det gäller endast, att denna rätt hålles inom lagliga former och inom vissa gränser, så att den icke förgriper sig på den enskildes personliga frihet.

Samma rätt, som arbetarna ha att strejka, ha också arbets-gifvarne att göra lockout. Båda parterna äro enligt mitt förmenande fullt berättigade att på dessa båda sätt göra sina angrepp för att drifva sin vilja igenom. Men hvad som behöfves därför är organisa-tion. Arbetsgifvarne måste organisera sig för att kunna göra gemensam sak mot arbetarna, och samma rätt måste arbetarne ha, nämligen rätten att organisera sig gentemot arbetsgifvarne och på det sättet varda starka. Men till denna organisation hör onekligen att ha möjlighet att kunna begagna det offentliga ordet. Här har af den förste talaren anmärkts, att det offentliga ordet icke är lika nödvändigt för arbetsgifvarne, därför att dessa icke äro flere, än att de kunna organisera sig ändå, men däremot är detta för arbetarne hart när omöjligt, om de icke kunna begagna det offentliga ordet, detta på grund af den stora mängd, som de utgöra. Följaktligen synes det mig, att tidningspressen och det offentliga ordet måste vara till för att tjäna i detta afseende, men genom det lagförslag, som här föreligger, och den grundlagstext, som utskottet nu före-slagit, skulle det blifva en betydlig inskränkning på detta område. Hvad man söker att vinna kan icke vinnas på detta sätt, men väl

kan det skapas långt flera tillfällen af motstånd från arbetarnes sida genom detta lagförslag, därest det skulle blifva upphöjdt till lag, än hvad nu är fallet. Jag för min del anser, att förhållandena äro tillräckligt svåra ändå, för att man skulle bidraga till att klyftan än mera vidgades.

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

Då jag sålunda icke kan finna, att det föreliggande lagförslaget skulle vara till gagn, utan tvärtom anser, att det skulle vara till skada för den sak, som det är afsedt att främja, kan jag icke vara med om detsamma. På grund af dessa skäl och omständigheter jämte de af herr Beckman anförda ber jag, herr talman, att få förena mig med honom uti yrkandet om afslag å detta lagförslag och bifall till reservationen.

Sedan herr talmannen, som emellertid återkommit, ånyo öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, anförde

Herr Lindblad i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Vid den remissdebatt, som företogs här vid riksdagens början, anförde en talare, att det för Riksdagen gällde att ställa om sitt hus, innan de nya skarorna, som enligt det hvilande rösträttsförslaget skulle blifva röstberättigade, komme fram i kammaren. Det var klart sålunda redan från början af riksdagen, att man på sina håll umgicks med planer, som afsågo just hvad denna talare önskade få åstadkommet, och det har under riksdagens lopp också framkommit åtskilligt, som tyder på, att man har en viss benägenhet att nu, när det lider mot slutet af det gamla representationssättet, åstadkomma hvad som är möjligt att åstadkomma för att skydda sig mot hvad man förmodar skall komma, sedan den nya ordningen träder i kraft. Det var sålunda väntadt, att åtgärder skulle vidtagas i sådan riktning, men jag hade knappast ändå trott, att ett förslag om ändring och inskränkning af vår tryckfrihet skulle komma från publicistiskt håll. Jag trodde icke, att det skulle vara just från det hållet, som man skulle vara angelägen om en inskränkning, som icke blir bara en inskränkning rörande det, hvilket man här närmast diskuterar, utan som också kommer att få sina följder för pressen på andra håll.

Nu har förslaget framkommit, och det har ju visat sig, att utskottet icke har kunnat taga det i den form, hvori motionären framställt det. Den formen var omöjlig och ansågs omöjlig inom tidningsmannakretsar öfverallt utom inom det läger, där man icke har så stort behof af tryckfrihet som inom det andra läget, där man har ett större behof af densamma. Jag tror emellertid, att den förändring, som utskottet föreslagit, icke är utaf den beskaffenhet att kunna undanröja bekymren för hur pressen för framtiden skall kunna taga i tu med sin viktiga uppgift, hur den skall kunna för framtiden fylla sitt värf och rensa undan där det behöfs att rensas, huru den skall kunna kritisera hvarhelst något osundt förekommer.

Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

Tvärtom är bestämmelsen af den art, att pressen säkerligen kommer att hämmas ganska betydligt i sitt arbete.

Motionären har anfört som skäl för den förändring i tryckfrihetsförordningen, som föreslagits, att de socialdemokratiska tidningarna innehålla en hel mängd meddelanden, som han för sin del funnit upprörande och som också en talare för en stund sedan fann mycket upprörande, men det är märkvärdigt, att det icke blifvit anfördt ett enda fall af upprörande beskaffenhet från arbetsgifvarsidan. Det har icke anförts något af de många fall, som framförts af min partikamrat och som visa, att dessa fall ingalunda gifvit de fall efter, som varit offentliggjorda i de socialdemokratiska tidningarna. Och då motionären har funnit sig böra hämta något material äfven ur den tidning, hvilken jag står nära, så har jag å min sida också sett till, om det icke äfven i denna fanns något material emot detta i hans motion offentliggjorda, och jag har då funnit, att om det också där stått en hel del blockadmeddelanden, om det också där stått en och annan afbön, har det också stått en hel mängd utaf sådana meddelanden från arbetsgifvarehåll, som visst icke gifvit de andra efter det minsta. Jag vill blott erinra om ett fall, eftersom den näst föregående talaren fann det ofantligt upprörande, att de organiserade arbetarne icke ville stå på något som helst sätt solidariska med dem, hvilka sveko dem i deras kamp. Jag vill endast nämna ett enda fall, där jag tycker, att det upprörande i arbetsgifvarnes tillvägagångssätt vida öfvergår hvad som från arbetarehåll blifvit gjordt. Under föregående år försiggick en konflikt vid Råbelöf i Skåne. Det var en arbetare, som af ägaren till gården, herr Kennedy, fått en trohetsmedalj för sin långvariga tjänst hos honom, och som nu tillsammans med kamraterna önskade en förändring i sin ställning, hvilket medförde, att alla kastades på dörren, och i den strid, som där utvecklade sig, tog sannerligen icke arbetsgifvaren någon hänsyn till den enskildes frihet eller rätt på det sätt, att man kan säga, att han gaf de organiserade arbetarne något efter. Ifrågavarande arbetare kunde icke finna någon bostad strax efter det han blifvit körd på porten af ägaren till gården, men han fick bo i församlingens likbod under tiden, och när han bott där en tid och ville betala härför, nekades honom det. Men efter en tid ville man, att han skulle arbeta hos en bonde i trakten. När han vägrade detta, ansåg man sig kunna rent af utestänga honom från allt. Då utfärdades ett cirkulär af fattigvårdsstyrelsen, hvars ordförande herr Kennedy var, dari det *varnades* för bemalte arbetare. Det cirkulär, som utfärdades, hade följande lydelse: »Sedan arbetsföre löse arbetaren Per Roos å Fjelkestads fattigvårdsinrättning vägrat inställa sig till eller fullgöra honom af husbonden Ola Bondesson, Jagarhus, ålagdt arbete och visat således tredska, får fattigvårdsstyrelsen i Fjelkestad härmed varna bemalte Per Roos och föreställa honom att ställa sig till efterrättelse den af fattigvårdsstyrelsen utsedde husbondens tillsägelser.»

Jag undrar, om icke detta är en kränkning af friheten, en kränkning af den enskildes rätt, som går vida längre än den kränkning, som arbetarne göra sig skyldiga till och som de företaga i det vällofliga syftet att åstadkomma förbättringar i sina lefnadsvillkor.

Det utfärdas äfven af arbetsgifvarne en hel del ukaser, som äro afsedda att vara hemliga, men som icke kunna bli det alltid, och hvarigenom arbetarne förföljas från det ena stället till det andra. Skillnaden mellan deras och arbetarnes tillvägagångssätt är blott den, att medan arbetarne nödgas använda sig af pressen, medan de offentligen säga ifrån, att den och den arbetaren har förbrutit sig mot solidariteten, skicka arbetsgifvarne hemliga cirkulär sinsemellan, och på så sätt ha de klart för sig, hvilken ställning de skola intaga till den arbetare, som icke är tillräckligt foglig.

Som exempel på arbetsgifvarnes tillvägagångssätt kan jag nämna, att målaremästarna i Kristianstad i anledning af utbruten strejk vändt sig till allmänheten med »en vänlig anhållan», att ingen måtte betjäna sig af strejkande arbetare för verkställande af reparationer. Arbetsgifvarne vända sig sålunda här till allmänheten.

Vidare har centralstyrelsen för Sveriges skräddaremästareföreningar utsändt ett cirkulär i anledning af en strid nere i Kalmar, däri det säges, att då underhandlingarne icke ledt till resultat och »fara är, att arbetarne lämna orten, får centralstyrelsen härmed utfärda arbetsförbud för nedanskrifna arbetare. Öfverträdelse af detta förbud kommer att beifras på det sätt gemensamhetsakten påbjuder». — Denna gemensamhetsakt påbjuder böter.

För icke länge sedan utsändes ett liknande cirkulär från öfverstyrelsen för Sveriges målaremästareförening här i Stockholm, däri det säges, att »lokalföreningarne böra hvar för sig utse personer, som noga följa med och kontrollera, att detta arbetsförbud följes, ty endast genom skarpt iakttagande häraf är det möjligt att hålla de strejkande utestängda». Och dessutom har man infört den metoden, att man på arbetsbetyget anger, hvad man vill ha angifvet. Det står nämligen på vissa betyg: »Affyttar på egen begäran med anledning af vägrad löneförhöjning».

Och hvad säger man om, att arbetsgifvarnes organisationer inbördes söka tvinga utanför stående in i desamma? Det förefaller mig, som om det borde legat nära tillhands för herr Jansson i Djursåtra, när han talade om arbetarnes förtryck och uttalade som sin önskan, att denna lag måtte komma till stånd för att stäffa detta förtryck, att tänka på de stackars arbetsgifvarne, som stå utanför organisationerna och utsättas för påtryckning, ty det är vederligt för alla, att arbetsgifvarne ha sådana medel i sin hand och använda sig även af dessa på ett sätt, att en arbetsgifvare är oförmögen att stå fri utanför organisationen, utan måste han antingen underkasta sig och ingå i densamma eller också bli ruinerad. Jag erinrar blott om ett fall från Göteborg under striden där år 1902. En bagaremästare utgick ur organisationen och påbörjade arbetet.

Om ändring af 3 § 11:o tryckfrihetsförförordningen.
(Forts.)

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

Enligt de bestämmelser, som funnos, nödgades han utbetala 13,000 kronor till arbetsgifvarnes organisation. Och under den stora lock-outen i Stockholm år 1903 nödgades en firma betala tiotusentals kronor för att bli kvitt organisationen.

Sålunda få dessa arbetsgifvare, som stå utanför organisationen, äfvenledes göra sin afbön — icke på det sätt, som arbetarne göra det, i pressen, för att därigenom ge till känna, att de för framtiden öfverhufvud ställa sig solidariska med arbetareorganisationen, med kamraterna, utan de få göra sin afbön på — *växlar*, hvilket kan ruinera dem och äfven gör det. Jag förmodar, att arbetsgifvareorganisationerna hellre taga detta slags afböner, men det förefaller mig, som om man borde fästa litet uppmärksamhet vid, att dessa afböner icke äro mera milda än de, som förekomma i arbetarepressen.

Men det är icke blott själftva arbetsgifvareorganisationerna som sådana, såsom direkt intresserade i den sociala konflikten, hvilka förfara på det sätt, hvarom här blifvit upplyst, utan det finnes också politiska organisationer, som ej stå främmande för ett liknande tillvägagångssätt, utan att vara invecklade i sådana konflikter och utan att de öfver hufvud borde kunna anses ha rätt att lägga sig i de sociala striderna. Jag vill för att fästa uppmärksamheten äfven härpå anföra ett fall från den stad, som jag representerar. Där har nämligen en af de förnämsta förtroendemännen i den politiska högerorganisation, som heter Fosterländska förbundet, i slutet af föregående år utsändt en skrifvelse till arbetsgifvarne af följande lydelse: »Då vi nu troligen gå till mötes en lugnare period inom arbetsmarknaden och kanske till och med arbetsbrist inom åtskilliga yrken uppstår och i följd däraf tillgången på arbetare blifver rikligare, vågar jag vädja till Eder som arbetsgifvare och medlem af Fosterländska förbundet, att ni om möjligt och om ni kan göra det utan skada för eder affär eller rörelse, försöker gifva fria arbetare, d. v. s. sådana, som icke tillhöra den socialdemokratiska organisationen, företräde vid nyanställning och att ni behåller dem längst möjligt, om afskedande af arbetare måste ske.»

Detta är sålunda en direkt uppmaning från en representant för en politisk organisation, att arbetsgifvarne måtte använda sig af de dåliga konjunkturerna för att straffa arbetare för deras politiska åskådning. Jag undrar hvad ledarne inom högerns politiska organisationer skulle säga, om det socialdemokratiska partiet, såsom det politiska uttrycket för arbetareklassen, skulle under goda konjunkturer hemställa till arbetarne, att de måtte förklara i bojkott den eller den arbetsgifvaren, emedan han tillhör Fosterländska förbundet eller någon annan politisk högerorganisation. Jag är öfvertygad om, att det skulle väcka en ofantlig harm hos enhvar, och jag vill icke tala om, hur det skulle utmyntas af vissa högerns tidningsorgan.

Hvarje organisation medför naturligtvis inskränkning i friheten

för den enskilde, och det ligger i en organisations natur, att den försöker samla inom sina gränser alla, som öfver hufvud med den ha gemensamma intressen. Det är icke blott arbetarne, som göra detta, utan också arbetsgifvarne. Och det är klart, att de förra måste betrakta den arbetare, som står utanför organisationen, såsom utgörande i viss mån en back om foten i deras sträfvanden efter en bättre existens, likaväl som jag förstår, att arbetsgifvarne vilja i sin organisation ha in alla, som kunna anses med dem ha gemensamt intresse. Här stå sålunda de olika organisationerna på samma plan. Den enda skillnaden är, att de använda olika metoder. Arbetarne måste på grund af att de äro så många offentliggöra sina meddelanden i pressen, arbetsgifvarne kunna använda sig af telefon eller cirkulär, och detta kunna de också göra för framtiden, utan att den lag, som föreslagits, drabbar dem. Det är möjligt för dem att fortsätta precis såsom hittills. Med de många fall, som stå att läsa i tidningarna rörande öfvervåld å arbetare, förhåller det sig också i många fall så som med de ryska sågfilarne, innan härordningen genomfördes: de finnas i pressen, men när man vill ha tag i dem, finnas de icke, åtminstone ej i samma mängd.

Det har af motionären sagts, att det i »sambällets» intresse är rent af nödvändigt, att något göres för att stäfja detta ofog, som han anser förefinnas — när det gäller arbetarne, förstås. Men jag tror, att vi kunna rent ut säga, hvad det här gäller. Det är icke den personliga friheten, som står på spel, och det är heller icke »sambällets» intresse, som står på spel — ty till samhället höra väl äfven arbetarne, fastän de i en viss press betecknas som »sambällets fiender». Nej, hvad man vill är snarare att få *fullständig frihet för kapitalet till exploatering*. Det är det sanna, och därför riktar sig icke lagen mot arbetsgifvarne utan mot arbetarne.

Då jag sålunda icke kan finna, att denna lag kommer att göra något godt för landet, utan tvärtom skadar, just därför att den blott drabbar den ena parten, så tror jag, att jag härmed sagt nog, för att envar skall förstå, hvilken ställning jag intar i denna fråga.

Vid tillämpningen af den föreslagna lagen skulle det nog dessutom gå så till, att, om en tidning offentliggjort ett meddelande om en strejkbrytare, den blefve åtalad och, jag är öfvertygad därom, äfven fälld af juryn, emedan denna skulle i offentliggörandet se en uppmaning till förföljelse. Jurymännen äro heller inte mera än människor och kunna sålunda icke gå fria från vissa intryck, som de få ute i det lefvande lifvet och som de taga med sig, när det gäller att behandla en sådan sak som ett tryckfrihetsmål.

Dessutom har det ju i fråga om juryinstitutionen allmänt erkänts här i kammaren, att den nuvarande formen t. o. m. är olycklig med hänsyn till våra nuvarande tryckfrihetsförhållanden. Komma vi då in i nya, där tryckfrihetsbestämmelserna äro mera vaga, är det klart, att denna institution i sitt nuvarande skick blir ännu mera

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.*
(Forts.)

omöjlig och skulle föranleda till oändliga trakasserier för de tidningar, som särskildt utsätts för densamma.

Jag kan därför icke anoa än uttala som min uppfattning, att denna lag kommer att verka i en riktning, som icke blir lycklig, och att den ute i landet bland arbetarne skall kännas som en klasslag, som riktas mot dem enbart — en lag, afsedd att förhindra, att de med sina organisationer skola kunna skaffa sig de fördelar, som sammanslutningen möjliggör.

Då sålunda den föreslagna lagen enligt min mening skulle släppa lös godtycket på tryckfrihetens område, då den dessutom är en uppenbar klasslag, som icke är afsedd för och icke kommer att träffa andra än arbetaretidningarna, på samma gång som den träffar arbetareorganisationerna, och då den i stället för nationell samling, om hvilket det talas så mycket, säkerligen kommer att medföra ytterligare ökad nationell splittring och den sociala stridens förande in på okontrollerbara vägar, vågar jag, herr talman, nedlägga min bestämda protest mot denna lag och yrka afslag på densamma.

Herr Hildebrand: Herr talman! När man icke vill en sak, kan man nog få en mängd skäl för sitt afslagsyrkande. Och som skäl af detta slag måste jag uppfatta herr Beckmans uttalande, att denna lag skulle skada därigenom, att hvad nu sker i offentlighetens ljus skulle komma att försiggå i mörkret. Af detta skulle man ju kunna draga den slutsats, att den omständigheten, att förföljelserna hittills skett i tidningarna i offentlighetens ljus, skulle ha framkallat kontroll för dess beifrande, men så har alls icke varit fallet. Inemot 20 år har denna taktik fortsatts, och för hvarje år har den efter allt att döma blifvit kraftigare. Hvad har under dessa två decennier gjorts? Har herr Beckman gjort något, eller ha de öfriga reservanterna gjort någonting härför? Nej, allt har försiggått i offentlighetens ljus, och endast de förföljda ha vetat af det hela.

Därtill kommer, att redan nu mycket sker i skymundan. Här talas om strejkbrytarmeddelanden och trakasserier, det talas om kommittéuppvaktningar hos den och den personen och om påtryckningar af olika slag. Allt detta undandrar sig redan nu offentlighetens ljus. Hvari trakasserierna bestå, är svårt att säga, men det är alldeles klart, att dessa trakasserier äro mycket elakartade och mycket bekymmersamma för den det angår. Således ha vi redan nu en fortgående förföljelserörelse, så att säga bakom kulisserna, i skymundan. Den skulle icke komma till genom lagstiftningen, som rensar bort en hel del meddelanden ur pressen. Den finnes redan.

En jämförelse, som var mycket förvånande, drogs af den föregående talaren, då han talade om arbetsgifvarnes afböner och likställde de plikter, de vitesbelopp, som vissa arbetsgifvare, som skilt sig från organisationen, fått betala, med den förföljelse af icke organiserade arbetare i den socialistiska pressen, som man gjort anmärkning på. Om en arbetsgifvare utgår ur organisationen och blir

tvungen att för den skull betala ett större belopp, hvarför blir han tvungen? Jo, då han ingick i organisationen, förband han sig att, om han utginge, göra det. Han är sålunda bunden af sitt eget godkännande af en eventuell utbetalning. Men när han talar om dessa afböner af arbetare, icke finnes där någon föregående uppgörelse, något medgifvande från den förföljdes sida. Det är något helt annat, som därvid äger rum. Jämförelsen är icke riktig.

Om ändring af 3 § 11:e tryckfrihetsförfordningen. (Forts.)

Herr Lindqvist har här hållit ett ytterst intressant föredrag angående vissa former af den sociala striden, men det föreföll mig, som om bra mycket i det föredraget icke angick den fråga, som nu är före. Det tyckes mig både af detta anförande och af mötesdiskussionerna framgå, att man icke klargjort de grundprinciper, å hvilka man bygger sitt resonemang, och att man dragit jämförelser mellan företeelser, som icke äro jämförbara.

Det är alldeles naturligt, såsom den senaste talaren nämnde, att organisationer bildats och att hvarje organisation skaffar sig och äger en viss bestämd rätt och viss makt öfver sina egna medlemmar. Detta är en grundprincip för hvarje organisationsrörelse. Och det enda, som man då kan kräfvat, är, att medlemmarna skola vara frivilligt anslutna, d. v. s. att tvång icke användes för att få in medlemmar och att medlemmarna enligt former, som de själftva gillat, kunna få utgå ur organisationen.

Man måste nu skilja mellan en organisations åtgärder mot sina egna medlemmar och mot utomstående, och här är det närmast fråga om tvångsåtgärder mot utomstående. Man måste också i motsättningen mellan arbetsgifvare och arbetare skilja mellan åtgärder, som rikta sig mot yrkeskamrater, och åtgärder mot den andra parten. Det är därför de svarta listorna, som arbetsgifvarne hålla, icke äro jämförliga med strejkbrytarmeddelandena i de socialistiska tidningarna. De förra vända sig mot den andra parten, mot arbetarne i vissa fall, då däremot strejkbrytar- och inpiskningsmeddelandena i den socialistiska pressen vända sig från de organiserade arbetarne till icke organiserade, det vill säga till yrkeskamrater. Nu är det tämligen klart, att, om arbetsgifvareorganisationerna trakassera en eller annan eller flera medlemmar af den andra parten, dessa kunna erhålla hjälp af sina fackorganiserade kamrater, men då fackorganiserade trakassera icke organiserade kamrater, bli dessa orimligt mycket sämre ställda, därför att de förföljas af yrkeskamrater, och arbetsgifvareorganisationerna kanske icke alls känna till detta och ha i hvarje fall icke samma intresse af att taga befatning med dem, som finnes, när det gäller egna medlemmar, och borde finnas, när det gäller yrkeskamrater. I denna punkt har man sålunda en bestämd skillnad mellan de stridsmedel arbetarne och arbetsgifvarne begagna.

En föregående talare har sagt, att arbetsgifvarne söka draga in i striden äfven en tredje part, exempelvis då målarmästarna i Kristianstad utskickade meddelanden till allmänheten med uppmaning

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

att icke under pågående konflikt direkt använda strejkande arbetare. Ett sådant meddelande är ju fullkomligt likvärdigt med ett enkelt blockadmeddelande, men med den formulering utskottet gifvit grundlagstillägget skulle de enkla blockadmeddelandena icke beröras af denna grundlagsändring, och då har man här en jämförelse, som ställes utanför debatten, hvilken måste grunda sig på den nuvarande formuleringen.

På detta sätt skulle jag kunna fortsätta och visa upp, att de jämförelser, som dragits af de socialdemokratiska talarne, icke hålla streck. Det enda, som kan komma i fråga att jämföra med arbetarnes kampmedel, äro de någon gång förekommande bojkottmeddelandena från arbetsgifvarne, meddelanden som jag för min del icke gillar. Det är det enda af hvad hittills varit före i dag, som verkligen kan jämföras med de bojkottmeddelanden, som jag citerat.

Vidare måste man, när det är fråga om statsmakternas ingripande, noga skilja mellan de sätt, på hvilka meddelandena komma fram. Ett cirkulär, utsändt till en organisations egna medlemmar, undandrager sig statsmakternas ingripande eller, rättare sagdt, statsmakternas ingripande i detta fall sammanhänger med en reglering af arbetsaftalet och med striderna mellan arbetsgifvare och arbetstagare. Men när staten fastställt hvad som skall menas med missbruk af tryckfriheten och sålunda förklarar, att den tillåter hvad som icke strider mot sagda bestämmelser, och när det visar sig, att upprepade och upprörande förföljelser riktas mot vissa personer i en omfattning, som är häpnadsväckande stor, när staten som sagdt förut bestämt, att så och så icke får tryckas, icke spridas i tryck, förefaller det mig, som om fråga om ändring af tryckfrihetsförordningen blir en sak för sig, som kan behandlas helt skild från aftalsfrågan. Statsmakterna äga fullkomlig skyldighet att ingripa.

Man har äfven sagt, att, om arbetsgifvarföreningarna skulle förfölja en arbetare, detta är precis detsamma som om arbetarne skulle förfölja en arbetsgifvare. Men detta är heller icke sant, därför att de fackorganiserade arbetarne äro långt flera än antalet arbetare hos de sammanslutna arbetsgifvarne. Om sålunda arbetarne vilja använda sin makt, är denna större än arbetsgifvarnes.

Jag ber sålunda att få fastslå, att hvad det här är fråga om icke är att reda upp hela den sociala striden, utan endast att i första rummet förhindra de upprörande förföljelser, som ske från de organiserade arbetarnes sida emot icke organiserade eller annorledes organiserade. Det är ett frihetsförtryck af den art och beskaffenhet, att samhället enligt min och mångas uppfattning måste reagera och inskrida.

Under debatten utanför Riksdagen har mycket talats om den utländska lagstiftningen i hithörande frågor. När ingen af dem, som yrkat afslag på utskottets kläm, har berört denna sak, vill äfven jag skjuta detta åt sidan och endast påpeka, att det i Danmark är förbjudet att i tidningarna intaga strejkbrytarmeddelanden.

Vi ha sålunda i ett grannland ett lagstadgande, som vid domstolarna användes för att hindra detta upprörande användande af tryckfriheten.

För själfva frågans bedömande har man att skilja mellan en lämplig formulering af en eventuell lagtext och hufvudfrågan, om det anmärkta förhållandet är så upprörande, att ett ingripande af statsmakterna är berättigadt.

Vid formuleringen af ett tillägg till en lag bör naturligtvis hänsyn tagas till öfriga bestämmelsers allmänna form och uttrycksätt. Så är det naturligtvis äfven i fråga om tryckfrihetsförordningen. Gå vi till denna, finna vi en så allmänt hållen formulering af 3 §, där missbruk af tryckfriheten behandlas, att afsikten från början synes ha varit, att en sund praxis borde verka i någon mån preciserande. Detta framgår för öfrigt af ingressen till paragrafen, i hvilken anges en alldeles bestämd norm för tolkningen af följande paragrafer, som i mycket hög grad upphäfver vådan af en allmän formulering. Bland missbruk af tryckfriheten omnämnas förnekelse af en Gud och ett lif efter detta; smädliga uttryck om rikets ämbets- och tjänstemän i och för ämbetet; lögnaktiga uppgifter eller vrängda framställningar till allmänhetens förvillande etc. Skulle alla dessa bestämmelser tillämpas efter sin ordalydelse, skulle det oafbrutet bli åtal och beifrande, men just på grund af ingressen och därför att praxis kompletterat bestämmelserna, ha paragrafernas uttydning och användande blifvit helt andra än hvad den första formuleringen ger vid handen.

I detta sammanhang bör man se den form, som jag tillåtit mig gifva grundlagstexten i min motion. Vid de anmärkningar, som riktats mot densamma, synes man hafva förbisett, att det kan vara mera betryggande att hafva en vid formulering, som kompletteras af en sund praxis, än en stram formulering, som man mera blindt måste följa. Nu har utskottet i alla händelser gifvit en annan form åt lagtexten, och det är alldeles klart, att jag med uttalande af min tacksambet för den välvilliga behandling, som kommit min motion till del från utskottets sida, kommer att utan tvekan tillstyrka bifall till denna formulering. Men jag vill dock i förbigående anmärka, att det synes vara en principiell olägenhet, att uttrycket »enskild person» skjutits fram på det sätt, att förföljelse mot bolags tillverkning icke kan beifras. Jag anser dock, att denna formulering innebär en så oerhörd förbättring i det rättslösa tillstånd, som nu härskar, att jag, som sagdt, utan tvekan kommer att yrka bifall till densamma, och jag skulle anse, att man kommit ett godt stycke på väg och att mycket blifvit utträttadt, om detta tillägg till tryckfrihetsförordningen kunde blifva grundlag.

Hufvudfrågan blir då, om saken verkligen är af den natur, att statsmakternas ingripande genom grundlags supplerande verkligen är af nöden. Jag tänker, att de fiesta af kammarens medlemmar, som läst den exempelsamling jag lämnat i min motion, kunna erkänna,

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

att här är något upprörande, och jag tror, att kammarens ledamöter hafva svårt att i det föregående anförandet och de exempel, som där gifvits på arbetsgifvares tillvägagångssätt, kunna upptäcka något motsvarande. Jag tillåter mig nu i någon mån komplettera hvad jag lagt fram i motionen genom att anföra några exempel från några af de senaste åren, och eftersom det var herr Lindblad, som mest talade om att arbetsgifvarnes tillvägagångssätt vore minst lika upprörande som arbetarnes, så ber jag att få välja ett första exempel ur hans egen tidning.

Med anledning däraf att en tysk bagaregesäll, som fått benämningen strejkbrytare, förlofvat sig med en svensk flicka, stod härom året under rubriken »strejkbrytarekärlek» bland annat följande: »När bröllopet skall stända, lär emellertid bero på högre makter, men om och när det äkta förbundet slutas, så äro vi dock rädda för att alla präster i världen och alla böner äro otillräckliga för att göra afkomman äkta.» Hvad skall man säga om ett så rått utfall mot en person, därför att denne fått strejkbrytarenamnet? Lika råa uttalanden finner man till exempel i tidningen Arbetet för 1907, där sådana rubriker finnas som »De svenska lössen å Råbelöv», »Den gula ohyran i Göingetrakten» etc., där det talas om den »osnutna spolingen», som uppträdde och talade på ett möte, och där man i mängd finner liknande uttryck och utfall! En person i Skåne, som jag väl känner, har gjort en utredning om huru många meddelanden i den här vägen, som förekommit i tidningen Arbetet under år 1907, och huru många personer, firmor och gårdar, som blifvit direkt angripna i detta pressorgan. Innan jag nämner siffrorna, ber jag att få påpeka, att man detta år och i denna tidning, åtminstone mera än jag sett förut, farit fram med en benämning, som skulle vara detsamma som »hedersman» eller strejkbrytare; jag menar »Judasmän», det talas om »kamrater i Judasräkt», att den och den uppträder som Judas; oupphörligen likställes en arbetare, som icke vill inrangera sig i en socialistisk förening, med den af lärjungarne som förråde Kristus. — Här är ett litet exempel, som är rätt belysande, huru långt det verkligen kan gå. En insamling gjordes för vissa arbetare; i en notis i Arbetet säges, att kvinnoklubben vid Höganäs äfven satt i gång en sådan, och hade någon af dess medlemmar varit ute och besökt handlande och andra. »En skräddare och en hökare hade emellertid ingenting att ge sådana som Kennedys utkastade medaljörer. Förmodligen tyckte de det vara oförskämdt af de utkastade, att de vågat organisera sig. Men tänk om arbetarne i Höganäs, som till fullo äro solidariska med de utkastade, skulle ta sig för att icke göra sina köp hos dylika personer! Ja då kunde det hända, att de icke blefve så värst feta.» Det vill säga, att, om en handlande icke vill lämna penningar vid en socialistisk insamling, så hotas hans affär att bli bojkottad!

Jag vill icke stanna längre vid dessa exempel. De siffror, som jag här nämner, gälla nu som sagdt *en enda tidning, ett enda år.*

Blockad och bojkottmeddelanden gällde 250 personer, strejkmeddelanden gällde 150, inpiskningsmeddelanden gällde 249; 44 afböner voro införda och 431 personer offentliggjorda till namnet, därför att de ej ville erlägga afgifter. Det gör en summa af 1,124 personer (eller gårdar), som angifvits i rent förföljelsesyfte, i rent trakasserisyfte i en enda socialdemokratisk tidning under ett enda år! Jag undrar, om efter återgifvande af dessa siffror någon af de följande socialdemokratiska talarne kan påstå, att det hela icke är något så farligt, något som icke äger så stor utsträckning, och att arbetsgifvarne göra precis på samma sätt?

Om ändring af 3 § 11:o tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

Jag har här ett annat exempel, hämtadt från annat håll och rätt belysande för hur långt en sak kan drivas. Här var för några år sedan en typograf, som under konflikter arbetade i Östersund och Oskarshamn. Han förfördelades i en tidning, och jag tror, att han åtalade denna och fick rätt första gången. Säkert är, att han vid ett följande tillfälle väckte åtal, dock utan att det blef någon fällande dom. Men detta åtal åsamkade i alla händelser den socialistiska facktidningen vissa utgifter, och därefter blef personen i fråga förjagad från det ena tryckeriet efter det andra och tvangs till sist komma in med en afbön. Den är hållen ungefär som de öfriga. Det heter efter afbörens återgifvande: »Ofvanstående afbön har inkommit från herr Joh. Hedlund, med begäran om dess publicerande i Svensk Typograf-tidning. Naturligtvis vilja vi lika litet förmäna herr H. den tjänsten att genom förbundsorganet få till medlemmarna frambära sin anhållan om tillgift» etc. Så följer ett meddelande, att H. icke kan få inträde i förbundet, »såvida han icke dessförinnan, i första hand genom att betala de kostnader han åsamkat förbundet genom sitt tryckfrihetsåtal, tydligt ådagalagt, att han ångrar sitt forna uppträdande gentemot förbundet». Vid detta tillfälle lära kostnaderna hafva rört sig omkring ett par hundra kronor. På grund af senare förhandlingar har detta belopp nedsatts till 102 kronor. Denne man jagades således från tryckeri till tryckeri, han jagades till Finland och tillbaka igen, han kan således ej skaffa sig någon förtjänst inom sitt yrke, och det åligger honom dock att, innan han får arbeta, betala dessa 102 kronor. Huru skall han då förtjäna ihop dessa 102 kronor? Men icke nog med detta, här har varit ett åtal mot en tidning för något omdöme om mannen i fråga. Följden har blifvit vissa rättegångskostnader för tidningen. Det finnes icke någon dom, att mannen skall betala dessa rättegångskostnader. Här, liksom i så många andra fall, sätter sig fackförbundet och fackföreningen som landets högsta domstol och kräfva af denne man, för att han skall få arbeta i sitt yrke, att han skall betala de rättegångskostnader, som laga domstol ansett, att han icke behöfver betala.

Här är ett sista exempel jag har, som visar den utvecklingsväg, som är beträdd och på hvilken det är alldeles gifvet att man kommer att fortgå, och som jämväl visar, enligt min tanke, att det

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.).*

är hög tid, att samhället uttalar på ett verkligen kraftigt sätt sitt ogillande af all dylik trafik. Det är ett blockadmeddelande, enligt hvilket torplägenheter å Trolle-Ljungby i Skåne förklaras blockerade och enhvar, som öfvertager ett torp, hotas med trakasserier.

Detta torde vara första gången, som torplägenheter förklarats vara blockerade. Om man nu får fortsätta på den vägen, så är det alldeles klart, att nästa åtgärd blir att tidningarna namngifva de personer, som våga taga torp, som socialistiska fackföreningar förklarar vara blockerade. Här gäller, om Sveriges landbrukare skola tillerkänna de socialdemokratiska fackförbunden att bestämma, hvilka som skola äga att öfvertaga ett torp. Här gäller det att vidtaga en åtgärd, som i någon mån kan hejda förföljelsen af så kallade strejk- och blockadbrytare, innan det är för sent, innan det onda innastlat sig öfver allt på Sveriges landsbygd. Jag undrar, om Sveriges landbrukare icke kunna få något att tänka på med anledning af detta första blockadmeddelande.

Här har talats i dag mycket om att de sociala striderna föras mellan två parter, mellan arbetstagarne och arbetsgifvarne, och det är alldeles klart, att så är fallet. Men här finnes en tredje makt, som har ett stort, ett mycket stort intresse af, under hvilka former och på hvad sätt striden föres: jag menar samhället. Samhället måste tillse, att dessa former icke blifva af det slag, att rättskränkningar oafbrutet ske. Det gäller här, om staten verkligen skall vara och erkännas som en rättsstat. Det gäller här, om staten skall kunna skydda den enskilde i hans fria utöfning af yrke eller näring och värna honom gentemot kamraters förföljelse. Ja, sade herr Beckman, allt detta kan behövas, det kanske behöfs en lagstiftning, men vi skola vänta till dess vi få en oantastlig lag. Jag undrar, om kammarens medlemmar någonsin sett en oantastlig lag. Det finnes väl alltid några, som skulle anse lagen dåligt eller illa formulerad, i främsta rummet de, hvilkas handlingar skulle åtkommas genom den lagen. Denna lag — det har sagts här i kväll — skulle ute i landet verka jäsning och bli till mycken skada; den skulle så småningom medföra missämja, missnöje. Ja, men alla dessa förföljda, alla dessa personer, som årligen förföljas, skola vi icke ta hänsyn till dem? När det gäller rättskränkningar, hvilket bör man mest ta hänsyn till: misstämningen hos den, som förföljer, eller hos den, som förföljes? Vill staten göra rätt, då får den sannerligen ta mera hänsyn till den förföljdes misstämning, därför att den är af den art, att statens ingripande blir påkräfdt och berättigadt.

Här har också talats om pressens uppgifter, det har uttalats förvåning öfver att en pressman kunnat föreslå förändring i tryckfrihetsförordningen. Darpå vill jag helt kort svara, att dessa meddelanden förefalla mig vara en skamfläck för den svenska pressen, och att det ur den svenska pressens synpunkt är ytterligt önskvärdt, att de försvinna ur den socialdemokratiska pressen, där de frodas.

På dessa skäl, herr talman, och med hänsyn till att det är tusentals personer, som årligen utsätts för förföljelse i detta land, en förföljelse som blir effektiv och kraftig, därför att dessa meddelanden insätts i tidningar, och med hänsyn till att det måste ur pressens synpunkt, ur synpunkten af en verklig tryckfrihets värnande vara af vikt att få bort dessa meddelanden, tillåter jag mig här att yrka bifall till utskottets hemställan.

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

Med herr Hildebrand förenade sig herrar *Jeansson* i Kalmar och *Svensson* i Skyllberg.

Herr Leksell: Herr talman, mina herrar! Då herr Hildebrand i början af sin motion, såsom vi finna å sid. 2 i utskottsutlåtandet, talar om den sociala utvecklingen — hvilken han frambäller såsom en påskyndad sådan — säger han, att det är »ofantligt svårt att låta lagstiftningsarbetet följa den oafåtliga förskjutningen i tänkesätt och rättsuppfattning.» Ja, mina herrar, det har det alltid varit för den reaktionäre, hvars valspråk är: »Det är bra som det är»; men enligt mitt sätt att se saken, bör man låta utvecklingen vara sådan och se till, att frukterna af densamma må få taga fasta former och blifva till grund för samhällsbyggnaden. I samma stycke heter det: »Alltefter som de nya sociala motsättningarna taga fastare former, blir det emellertid både viktigare och lättare att skriva ny lag eller ändra gammal. Skulle man underlåta att i tid taga itu härmed, kan bristen på öfverensstämmelse mellan lag och rättsuppfattning verka mycket ondt genom att gifva lifskraft åt samhällsupplösande tendenser eller mot rättens väsen stridande åskådningar och handlingar.»

Af det redan sagda och af det i motionen följande framgår tydligt, hvad som åsyftas. Det är den socialistiska tendensen, som motionären kallar för »samhällsupplösande». Det vill omskrifvet säga: samhället tål ej några reformer framåt i socialistisk anda; sådant måste med hvilka som helst medel förhindras.

Jag tror också, att åtskilliga i det nuvarande samhällsskicket skulle få göra eftergifter, om all vår lag vore tidsenlig — för så vidt nämligen det är någon mening uti motionärens förordande af att skriva nya lagar, som äro tidsenliga, och omskrifva gamla, så att de motsvara tidsandan.

Att det är socialdemokraterna herr Hildebrand vill komma till lifs, det låter han förstå utan omsvep. Det är kanhända det enda klara i motionen. Lösen är: hindra utvecklingen i socialistisk anda. »Tag itu härmed», heter det. Ja, mina herrar, däm för en alltjämt frambrusande flod; hvad blir följen? Det säger oss vårt förnuft: fördämningar, som ej äga nog fast grund, måste gifva vika förr eller senare.

På tal om hvad motionären vill ha upphöjdt till lag, så tillåt mig, herr talman, att citera något ur en artikel i Svenska Dag-

Om ändring
af 3 § 11:0
tryckfrihets-
förförordningen.
(Forts.)

bladet, hvilken tidning dock ej kan anses vara en socialistisk tidning, uti dess nummer 59 för den 1 mars detta år. Där heter det: »Och tryckfrihetslagens ändamål är ytterst att vara ett värn om de medborgerliga rättigheterna. Med hvarje år som går vidgas ramen för dessa, och åtskilligt af det som för en mansålder sedan ansågs tillhöra privatlivets fridlysta område faller nu under offentlighetens domvärjo. Nya gebiet läggas genom samhällslivets utveckling under den lagstiftande maktens direkta omvårdnad, och det, som var en enskild angelägenhet i går, blir en allmän i morgon. Rundt om se vi, huru de enskilda krafterna sammansluta sig, och äfven om det ser ut som om det härvidlag gällde icke det helas väl, ha vi dock ej endast rätt utan äfven skyldighet till den optimistiska uppfattningen att detta därigenom blir främjadt. Statens yppersta uppgift är ju att bereda den största möjliga lycka och rätt åt det största möjliga antal, och de metoder, som anlitas efter receptet enighet ger styrka, böra icke kunna betraktas såsom för den saken hinderliga.»

Längre ner i samma artikel säger tidningen: »Vid denna riksdag har herr Hildebrand sålunda väckt en motion, som vill drabba en misshaglig yttring af klasskampen, men som, i den händelse den vinner statsmakternas bifall, endast skall undandraga densamma offentlighetens ljus och flytta den in i skymningen» o. s. v. Så långt tidningen; och den kritik, som härmed ges af lagen, finner jag högst beaktansvärd.

Motionären använder icke mindre än 24, säger tjugnfyra, sidor i sin motion till hvad som enligt mitt tycke endast föreställer en uppslagsbok öfver åtskilligt hvad fackföreningarna sysslat med på några år. Men är denna uppslagsbok ändå ej åtskilligt ensidig, därför att den klargör endast den *ena* partens åtgöranden i den sociala striden?

Längre fram yttrar motionären, på sid. 27 i utlåtandet: »Jag trotsar hvem som helst att kunna bestrida, att den socialdemokratiska makten inom vårt samhälle i ofantligt hög grad är grundad på våld eller hot, d. v. s. på ett tvång, som söker upphäfva och verkliga i många fall upphäfver individernas fria bestämmanderätt i viktiga stycken. I vissa meddelanden låter det mäktiga oskyldigt, detta tal om organisationens betydelse, men där bakom ligger det faktum, att enhvar, som ansluter sig till en af landsorganisationens fackföreningar, som genom majoritetsbeslut anslutit sig till en arbetarekommun, *i och med detsamma inträder i det politiska socialdemokratiska partiet.* Ett sådant tvång, som det här är fråga om, vore alldeles förkastligt, äfven om det blott gällde inträde i yrkesorganisationerna, men dubbelt fördömligt blir det, då personer tillika tvingas tillhöra ett visst politiskt parti. Detta blir ännu mer upprörande därigenom, att — trots alla bedyranden i motsatt riktning — den socialdemokratiska arbetarrörelsen i allmänhet uppträder religionsfientligt eller öppet tolererar den religiösa känslans och

trons förhånande, något som måste göra medlemskap ytterligt svårt för en religiös arbetare.»

Ett uttryck är riktigt: »den socialdemokratiska makten inom vårt samhälle.» Ja, det har blifvit en makt, därom må vi vara öfverens, en makt, som nog ej herr Hildebrand och hans liktänkande kunna hindra eller stäcka. Men när motionären säger, att den bygger på hot, våld och tvång, som han icke på villkor kan tolerera, så förbigår han med tystnad helt och hållet, att det har hotats, tvingats, utkastats, långt innan det fanns någon socialdemokrati, och att det ännu så göres, men från en annan makt, från kapitalet, ifall en arbetare ej underkastar sig dess påbud.

Hvad som synes motionären mest upprörande är, att den socialdemokratiska arbetarörelsen uppträder »religionsfientlig». Saken är ju den, att den socialdemokratiska arbetarörelsen ej är ett religiöst parti, men väl ett politiskt sådant, och att bland den massa människor, som tillhöra detta parti, de finnas, hvilka i mer eller mindre mån ställa sig skeptiska till religionen. Det tycker jag skulle mindre förvåna motionären, om han med öppen blick — och opartiskhet framför allt — bedömde de olika företeelserna inom mänskligheten.

Tillåt mig att fråga, herr Hildebrand: hvad är det för ett parti i denna kammare, hvars medlemmar äro, hvarje man, sanna religionsförsvarare, då det gäller att försvara och älska religionen för dess egen skull? Gör manne herr Hildebrand själf anspråk på att besjålas af religiösa känslor uti allt sitt görande och låtande både som politiker, tidningsman och människa? Jag kan ej hjälpa, att jag måste säga det; men mig förefaller det, som om hans tal om religion i detta sammanhang rätt illa dolde mycket världsliga partisyften. Och i det afseendet är herr Hildebrand ej ensam i denna värld, ej ens i denna kammare.

Nu är i alla fall socialdemokratiska partiet ett parti, som, utan att skylta med religiösa färger i skölden, arbetar för människorätt åt alla. Det är nog största skälet till att partiet från vissa håll blir ansedt för religionsfientligt. Härtill kan läggas en fråga: De icke-organiserade, som ju synas vara herr Hildebrands skyddslingar, är manne bland dem den verkliga religiositeten alltid så äkta? Och finns icke äfven bland dem, om man ser närmare efter, personer, som, för att tala med herr Hildebrand, »öppet tolerera den religiösa känslans och trons förhånande»? Mig förefaller det, att motionären nog rätt litet känner till, hur pass mycket af religion det finnes mera hos de icke-organiserade, icke-solidariska, än hos de organiserade.

Då jag nu begärt ordet i denna fråga, så är det ej för att på något sätt vilja framstå såsom de där hålla vackra tal, utan det är för att i denna kammare det må höjas en röst ur de djupa leden, en röst från den klass, som med förkärlek från ett visst håll kallas »underklassen», det är den kroppsarbetande klassen, till hvilken

Om ändring af 3 § 11:o tryckfrihetsförelöningen.
(Forts.)

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

jag hör, från hvilken jag har uppdraget att här hafva stämma och säte, och hvars talan jag för. Och då är det alldeles klart, att det ej ens kan komma i fråga, att mitt tal kan smyckas med någon akademisk klang.

Men, mina herrar, hafva vi arbetare ej fått så mycket i boklärdom, ej fått så mycket med af frukterna från kunskapens träd, att vi kunna orera så fint, så hafva vi dock hos oss, jag säger det från denna plats, vi hafva hos oss något, som säger oss, att vi äro *människor*, och följaktligen fordra vi mänskliga rättigheter. Men nu är det dessa rättigheter, som det, trots allt vackert tal om att man bara vill åt vissa utväxter, ändå tydligt är meningen att kringskära. Själva hafva vi så småningom höjt oss, genom vår solidaritet, så att vi blifvit något att räkna med — jag äsyftar den där makten herr Hildebrand talar om — men det är just detta, som blifvit en nagel i ögat på de herrar, som själva vilja sitta inne med all makt. Men den satsen är klar för mig, att andel i makten böra vi alla ha.

Tro herrarna, att det numera skall lyckas att inpränta i våra hjärnor, att vi uti alla stycken skola underordna oss dem, som sitta på samhällsskalans höjd, desse, som vilja söndra för att härska? Nej, det hör till den svunna medeltiden. Jag lärde i min barndom uti katekesen bland annat, »att vi skola älska våra herrar»; men det gifves tillfällen i lifvet, då det är svårt att respektera, än mindre att älska.

Hvad tro herrarna det är som gjort, att vi arbetare hafva sammanslutit oss? Är det rena okynnet, är det manne för att föra opposition i onödan? Hafva vi suttit, och sitta vi alltfort, vid fyllda köttgrytor? Hafva vi ej giltig orsak att själva föra vår talan till torgs? Det är ett fåtal i denna kammare, som veta hvad det vill säga att arbeta för en ringa dagspenning och sedan dela denna med en ofta stor familj till allt hvad den behöfver för att kunna lefva. Står det skrifvet någonstädes, att den ena människan har monopol på större rätt till jordens resurser än den andra? När jag blir öfverbevisad om den saken, då skall jag tro det, men inte förr.

Nu är syftet med denna lag i alla fall att försvaga möjligheterna för oss arbetare att hålla oss samlade i den ekonomiska kampen. Vi få icke utpeka en motståndare, en som sviker oss; det kallas för »förföljelse» och skall straffas.

Tro herrarna, att ett land, där lagstiftningen går i sådan riktning som denna, att det landet blir ett lyckligt land? Hvari består manne ett lands både lycka och styrka? Är det däruti, att det har lagar som drabba en särskild klass af medborgare, och detta just den svagare klassen, under det att de af medborgarne, som äro starkt ekonomiskt situerade, skola under alla omständigheter skyddas? Är det på det sättet det bevingade ordet »nationell samling» skall komma till sin rätt? Är det på den vägen fosterlandskärleken

stärkes hos massan af folket? Enligt min mening verkar det raka motsatsen, därom vittnar min egen själfkänedom.

Historien lär oss, att det funnits tider, då herreklassen förde godtycklighetens spira. Då gällde det blott att ha ett namn med anor eller också att med mer eller mindre tvetydiga medel förskaffa sig ställning och rang. Då var det för desse herrar att regera som de för godt funno, då var husagan helig och spöpålen laglig. Men, mina herrar, historien har flera sägner att förtälja. Den säger oss också, att detta land, hvars lagar vi nu äro i färd med att ändra, att detta land, som sett oss födas och hvars innebyggare vi alla äro, att detta land har haft strider att utkämpa mot förtryckare af olika slag.

Natur och omständigheter hafva danat den svenske medborgaren till flegmatiker; men den mest sansade och lugna människa kan bringas ur fattningen; och jag säger bestämdt ifrån, att jag ej uttalar det som ett hot, men väl som en varning: tryck inte till för hårdt, spänn ej bågen för högt, drag inte till knuten, så att bandet brister! Vi äro barn af samma folk, som, när trycket, utländskt eller inhemskt, blifvit för starkt, gjort slut på förtryckarregementet; och vi hafva väl icke alldeles vansläktats ifrån förfäderna.

Den gamla frihet, vi äga, är vår dyrbaraste egendom, eller kanhända rättast, vår enda egendom; och då må det ej förvåna herrarna, om vi vilja värna densamma, icke minst tryckfriheten, som här skulle få en farlig remna.

Jag får be, herr talman, att till det nu af mig sagda, få tillägga något ur en dikt af en af våra skalder, just med afseende å tryckfriheten:

»Men vårt land är icke marken bara,
 Eller språket, som vi lärt så flinkt;
 Det är tanken ock, den svenska, klara,
 Och vårt frihetsarf, vår själs instinkt,
 Och vår goda rätt att öfverväga
 Hvad oss höfves, öppet, oinskränkt,
 För att se'n vår trygga mening säga
 Åt all världen fritt och oförkränkt.

Därför ve den hand, som afskär tungan
 På det folk, som en gång haft en röst;
 Ve den, som med afsikt sårar lungan
 I offentlighetens breda bröst.
 Det är godt att lägga tyngd i slaget,
 Om man har en klinga i sin hand;
 Ännu mer att ha ett ord i laget
 En gång, när det gäller folk och land.

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

Skänk ej bort det, Sverige, som en penning,
Skär ej heller bort det som en böld.
Hvad ditt öde än tar för en vändning,
Blir det för din barm en ädel sköld.
Håll dess kopparrundel mot de djärfva,
Som mot friheten begå en stöld,
Håll den högt i luften, som Minerva
Höll sin fruktade Medusasköld.»

På grund af hvad jag sålunda anfört, herr talman, tillåter jag mig att yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr von Geijer: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning af yttranden, som fällt af en ärad talare på stockholmsbänken och en annan på göteborgsbänken. Jag finner icke någon af dessa herrar här närvarande, men då jag emellertid fått ordet, ber jag att få begagna det, men skall emellertid på denna grund fatta mig synnerligen kort, hvilket efter det långa anförande, vi nyss hört, torde vara synnerligen välkommet för de få närvarande kammarledamöterna.

Den ärade talaren på stockholmsbänken sade, att, därest ifrågavarande lagförslag blefve antaget, det ute i landet måste komma att te sig såsom en klasslag, och talaren på göteborgsbänken yttrade, att det endast var afsedt att drabba åt ena hållet, nämligen arbetarna. Gentemot den förste talarens yttrande skall jag försöka ett bemötande och gentemot den andres vill jag afgifva en bestämd protest. Hvad menas med en klasslag? Såvidt jag kan förstå, är det en lag, som med användande af statens rätt att straffa söker undertrycka vissa klassers berättigade intressen eller att obehörigen gynna andra klasser. Hvad ifrågavarande lagförslag beträffar, anser jag bestämdt, att det icke kan pressas in i denna kategori. Det skulle kunna vara en klasslag endast under förutsättning af att de stridsmetoder, mot hvilka det vänder sig, vore ett nödvändigt ondt, som icke kunde undvikas, eller, med andra ord, att de verkligen utgjorde ett organiskt led i arbetarörelsen. Vore så förhållandet, måste jag erkänna, att det vore en klasslag, men så är det icke. Jag finner dessa stridsmetoder så litet utgöra ett led i arbetarörelsen, att jag tvärtom anser dem som skadliga utväxter, hvilka det verkligen är vår skyldighet att söka skära bort. Vidare skulle förslaget för att vara en klasslag drabba endast ena sidan, men sådant är icke dess syfte. De talare, som här haft ordet, hafva nästan alla förbigått, att syftet är att ifrågavarande förslag till grundlag skall kompletteras med en ändring af den allmänna strafflagen, och denna skall rikta sig icke allenast mot den ena organisationen utan förnämligast mot den andra, som icke använder pressen i denna strid. Då detta är meningen, måste ovillkorligen talet om att lagen syftar endast åt ena hållet falla bort. Något förslag till

ändring af allmänna strafflagen föreligger icke, det är sant, men gifvet är, att ett acceptabelt sådant måste föreligga, innan ifrågasvarande förslag upphöjes till lag. Anser man att lagförslaget icke är lämpligt affattadt, må man då slå ihjäl både det, som nu föreligger, och det förslag, som däraf skulle föranledas. Men att säga, att det riktar sig endast åt ena hållet, är icke riktigt. Detta är icke syftet, jag upprepar det ännu en gång. Sålunda då förslaget faktiskt icke är en klasslag och då det, enligt min mening, riktar sig mot något verkligt ondt, anser jag mig också berättigad att yrka bifall till konstitutionsutskottets föreliggande förslag. Här har i kväll talats om hot, våld och hat, och detta är onda makter, som äro lätta att släppa lösa, men svåra att binda. Syftet är att dämpa dessa onda lidelser, syftet är, för att använda ett ord, som fälldes för en stund sedan, att hyfsa och humanisera den sociala striden.

Herr talman! På grund af hvad jag nu anfört ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Kropp: Herr talman, mina herrar! För den, som icke ser till sakens kärna, utan dömer efter de första intrycken, för den kan ju det Hildebrandska lagförslaget, när det först publicerades och med, som man finner, sina ur tidningarna ifrigt uppletade så kallade exempel på arbetarerörelsens stridsmetoder, verka i den riktning, att han sagt till sig själf någonting sådant som att det här är despotism och brutalitet, som genom lagstiftning måste stäffas. Jag får säga, att äfven om man söker förmildra herr Hildebrands allra värsta exempel — han har för visso nedlagt all sin kända energi för att måla ut arbetarrörelsen så fruktansvärd som möjligt, — skall man dock, synes det mig, döma mycket ytligt; bortse från arbetarerörelsens verkliga innebörd, från alla orsaker till arbetsklassens emancipationskamp. Ja, jag kan icke finna annat än att man äfven måste bortse från hela det nutida sociala läget, för att man skall kunna gifva sin röst för bifall till just den andemening, som talar ur detta lagförslag. Hvad är det nu, mina herrar, som tvingat arbetarne till denna sammanslutning öfver hela jorden, denna sammanslutning, som man synes så mycket frukta, och för hvars vidare utveckling man sökt att lägga otaliga hinder i vägen utan att kunna hindra den. Jag tror jag kommer sanningen närmast, om jag här på mitt enkla vis säger, att det är den nöd, som rådt och ännu i stor utsträckning råder bland massorna, det är den oerhörda olikheten i fördelar och rättigheter, som är till finnandes klasserna emellan. Det är arbetareklassens ekonomiska fågelfrihet och fullständiga beroende af kapitalet och dess besittare. Men det är också arbetareklassens behof af ekonomisk frihet, som tvingat den till denna sammanslutning, det är dess behof af ett tillräckligt bröd för dagen åt sig och de sina, af ett hem, som verkligen kan bära detta namn. Det är vidare dess kraf på

Om ändring af 3 § 11:o tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förrordningen.
(Forts.)*

människovärde, medborgarrätt och en smula lycka i lifvet. Det är detta, som skapat den nutida arbetarerörelsen. Arbetarerörelsen har utvecklat sig på samma sätt som kristendomen. Arbetarerörelsen var i början liten och oansenlig, dess ledare voro hånade och föraktade, dess förkunnare trampade och förföljda på allt upptänkligt sätt, men den blef segerrik i kraft af sin inneboende rättfärdighet, af sin stora omstöpande tanke i kraft af solidaritetens bud, det bud, mina herrar, utan hvilket ingen stam och ingen nation kan bestå, och utan hvilket ej heller en förtryckt samhällsklass kan kämpa sig upp till rättvisa och frihet. Detta solidaritetens bud är sålunda arbetarerörelsens yppersta lag. Då detta är ett faktum, som icke skall kunna låta sig bortförklaras, torde det också ligga i öppen och klar dag, att gentemot dem, som bryta häremot, kunna icke arbetarne ställa sig likgiltiga eller alltför öfverseende. Jag tror, att vi alla uti denna kammare äro ense om att fördöma dem, som förråda en stor sak, och historien visar oss, att den soldat, som i farans stund, i krigiska tider förrådt sitt land, också med all rätt för öfrigt fått bära förrädarens stämpel och lida en förrädares straff. Mina herrar! Den, som den dag, som i dag är, om så olyckligt vore, skulle förråda sitt land, skulle helt säkert af oss alla dömas.

Jag tillåter mig nu ställa den frågan till kammarens ledamöter: Är icke samma förhållande rådande i den kamp för hem och hård, för lycka och oberoende, som arbetareklassen i vår tid för gentemot öfvermäktiga intressen och ofta nog stenhårda, hjärtlösa motståndare? Jo, förvisso är så förhållandet. Kunnen I då finna det så underligt, att arbetarne icke kunna tolerera förrädare i sina egna leder? Ibland — det skall jag villigt medgifva — äro de okunniga, men i de flesta fall äro dessa, som uppträda osolidariskt, uppträda som förrädare mot sin egen klass, moraliskt mindervärdiga individer. Finnen I det då så underligt, att de fattiga och förtryckta se till, att de alla hålla samman, och att, om någon af dem felar, de då försöka med de enda medel, som stå dem till buds, återföra honom på bättre vägar? Jag tror, mina herrar, att den, som vill se djupare in i denna sak, han skall icke heller, om han nu verkligen vill döma rättvist, finna detta arbetarnes tillvägagångssätt vare sig underligt eller oberättigadt.

I den kamp för en tryggare social ställning, som arbetareklassen i vår tid för, har den emot sig en motståndare med de yppersta resurser, väldiga kapital i penningar, en hel mängd redan nu existerande lagar och förordningar till sin fördel, en talrik och mycket stark tidningspress och en sammanhållning, som är garanterad genom mycket höga bötesbelopp, böter, som helt enkelt skulle ruina många, som till äfventyrs skulle vilja bryta sig ut ur denna arbetsgifvarnes organisation och gå sin väg för sig själf. Sådan ter sig i breda drag den motståndare, som arbetarne ha att kämpa emot. Då det gäller för arbetareklassen att kunna hålla stånd mot denne, att icke bli mera förtryckt än den är, äro icke

då, frågar jag, bojkotten och blockaden under en pågående, mången gång påtvingad strid, legitima vapen? Jag skall icke trötta kammarens ledamöter med att här framdraga exempel på den förföljelse, som arbetarne varit utsatta för från arbetsgifvarnes sida. Det känna nog herrarne till. Men jag kan icke underlåta att i samband med hvad jag nu sagt framhålla, att genom den förföljelse, för hvilken arbetarne varit utsatta, hundratals emigranter skapats i vårt land.

Nu är jag emellertid af den bestämda öfvertygelsen, att man icke genom en lagstiftning, sådan som den nu tilltänkta, om den nu verkligen mot all rimlig och rättvis förmodan kommer till stånd, skall kunna nå det åsyftade målet. Vi veta, att arbetarerörelsen i alla länder är stadd i oafätlig tillväxt. Och den är starkast just i sådana länder, i hvilka man sökt genom lagbestämmelser resa de flesta hindren i dess väg. Man har också lärt sig inse detta, och i exempelvis ett sådant land som England har man i stället för att resa nya hinder börjat att rasera de gamla. Hvad betyder väl detta? Jo, man har börjat förstå, att det är bättre och lyckligare för ett land, om dess största klass, arbetareklassen, där känner sig som hemma än som en främling.

Jag vet alltför väl, att, då man från socialdemokratiskt håll här uttalar ett varningens ord, detta uttolkas såsom ett hotets, men jag kan icke underlåta att i en fråga, sådan som denna, konstatera, att klasslagar förr eller senare hämna sig och att de ibland kunna hämna sig fruktansvärdt. Ty intet förbittrar så sinnena som dylika lagar, och det finnes väl ingen här i kammaren, som i denna stund tror på den så kallade åkarpslagens välsignelse. Intet förmildrar å andra sidan en nödvändig klassernas strid, som en fullt förståelse af dess orsaker och ett oportunistiskt uppträdande från lagstiftningens sida! Det synes mig emellertid, som om utskottet i detta fall icke har haft klart för sig, hurusom man genom dylika lagar förbittrar sinnena, skärper striderna och försvårar de fredliga formerna af arbetarerörelsen. Jag har, mina herrar, under en mansålder varit tillsammans med kamrater, medborgare, mot hvilka denna lag förnämligast riktar sig, så att jag talar af erfarenhet och vet, hur dylika lagar verka, och det är därför jag velat uttala icke ett hotets, utan ett varningens ord.

Man talar så ofta just på det håll, hvarifrån detta lagförslag utgått, om att arbetareklassen förlorat sin fosterlandskänsla. Jag är emellertid af den bestämda öfvertygelsen, att den sanna fosterlandskänslan icke är den, som föres till torgs vid olika festliga tillfällen, nej, den sanna fosterlandskänslan bor djupast hos dem, som i sitt land kämpa för sanning, rättvisa och lycka för alla dess medborgare. Men, mina herrar, finnes det något, som skall komma fosterlandskänslan att värka bort hos folkets stora massa, så är det just lagar, sådana som den tilltänkta. Intet kan vara fördärfvigare ur såväl den högsta fosterländska synpunkt som

Om ändring af 3 § 11:o tryckfrihetsförförordningen.
(Forts.)

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

ur den högsta samhälleliga synpunkt. Ty där ett lands lagar gå ett rikt och mäktigt fåtals ärenden, där är också ofärd nära; och ingen har bättre än vår olycklige skald Gustaf Fröding tecknat det öde, som väntar ett sådant land, då han i sin djupt symboliska dikt »Atlantis» säger:

Guldet fick makt att förtrycka,
rikmännens kast, en förnäm myriad,
stal millionernas lycka,
åt och drack och var glad,
vann sin förfinings
segrar, och nöden
växte med segrarnas rad.

Så efter mäktiga öden
sjönk och förgick Atlantidernas makt,
folket, som själf t gaf sig döden,
ligger i grafvarna lagdt.
Härligt begåfvadt,
sjunket, förfallet,
sist till sin undergång bragt!

Till sist skall jag be att få citera hvad herr Hedin sade i denna kammare för snart tjugu år sedan under en liknande situation: »Huru bevarar man samhällsordningen? Icke genom stillastående eller genom att förkväva reformbehovens yttringar, utan genom oafåtligt arbete att förbättra hvad brist är, att afhjälpa missbruk och orättvisor. Med hvarje utsträckning af de medborgerliga rättigheterna, med hvarje åtgärd, som utplånar en orättvisa — — med hvarje gård af omsorg om de små i samhället stärkes det solidaritetens band, som binder alla samhällets medlemmar tillsammans, och växa de samhällsbevarande krafterna. Viljen I se deras led blifva allt talrikare, som försvara »samhällsordningen», så gören allt hvad I förmån för att mer och mer jämna den branta uppførsbacken, vid hvars fot nu så många digna sårade ned och förblöda. Jämnen den så att det blir möjligt en gång för hvarje god vilja att nå fram åtminstone till en smula af solens ljus och värme.»

Efter att ha erinrat om den dag, då någon i denna kammare föll på det orådet att varna det gamla landtmannapartiet för Sveriges arbetare, fortsätter Hedin: »Jag tycker mig höra ännu återljudet af de bifallsrop, som hälsade Sven Nilsson i Österslöf, då han svarade: »I skolen icke skrämma oss med arbetarne, ty de äro kött af vårt kött och ben af våra ben.»

Hedin, den gamle, redan då grånade kämpen för folkets frihet och rätt, slutade sitt anförande med att ställa en allvarlig maning

till Andra Kammarens män att afslå hvarje försök till undantagslagstiftning.

Herr talman! På grund af hvad jag nu anfört, har jag intet annat yrkande att göra än om afslag på konstitutionsutskottets förslag och bifall till reservationen.

Herr Kjellén: Herr talman, mina herrar! För ungefär hundra år sedan yttrade den berömde parlamentstalaren *Sheridan* i England: »Man kan gärna få taga från oss magna charta och habeas-corpus-akten och alla våra grundlagar, om man bara låter oss behålla tryckfriheten, ty få vi blott ha den kvar, skola vi med dess hjälp eröfra allt annat tillbaka.» Jag har velat erinra om detta uttalande just nu, därför att det ger ett klart intryck af hvad tryckfriheten både historiskt och till sitt väsen är, nämligen ett *värn för medborgerlig frihet* och ett *skydd mot förföljelse* från en öfvermakt. Det är ju därför den är oss alla dyrbar. Men när samma tryckfrihet begagnas till *hot mot medborgerlig frihet* och *medel till förföljelse* från en öfvermakt, då upphäver den sin egen grund. Jag tror icke, att någon här kan förneka, att de förhållanden, som gifvit upphof till motionen och hela denna diskussion, falla under sistnämnda karakteristik. Man har förvrängt tryckfriheten till en *frihet att utöfva tryck och förtryck*. Men därmed har man ställt den i skarpaste motsättning mot sin egen idé. Vid sådant förhållande måste den verkliga tryckfrihetens vänner förena sig för att genom en lagstiftning värna tryckfriheten, så att den förblir ett skydd för de svaga och icke blir ett redskap åt de starka. Denna reform, som här är i fråga, synes alltså med nödvändighet påkallad redan af tryckfrihetens egen idé.

Men reformen påkallas än mer af regeringsformens anda och principer. En högt ärad ledamot af konstitutionsutskottet har nyligen föredragit § 16 regeringsformen, men ur en synpunkt, som, om jag fattade rätt, är något annorlunda än den jag nu vill försöka framföra. Jag måste återupprepa några citat ur paragrafer: »Konungen bör — — ingen fördärfva eller fördärfva låta, till lif, ära, personlig frihet och välfärd, utan han lagligen förvunnen och dömd är; — — ingens fred i dess hus störa eller störa låta; ingen från ort till annan förvisa; ingens samvete tvinga eller tvinga låta.» Denna § brukar ju anses som vår magna charta. Och hvarför? Jo därför, att där *Konungens* makt slutar, där börjar *individens* fria område. Den medborgerliga friheten har således sitt palladium i denna §. Men den i system genomförda taktik, hvarpå motionären fäst uppmärksamheten, går faktiskt ut på allt detta: att personer fördärfva eller fördärfva låta, till lif, ära, personlig frihet och välfärd, utan att de lagligen förvunna och dömda äro; att deras fred i deras hus störa eller störa låta; att dem från ort till annan i praktiken förvisa; att deras samveten tvinga genom att tvinga dem in i organisationer, hvarmed följer ledamotskap af ett rent politiskt parti. Då

Om ändring af 3 § 11:o tryckfrihetsförförordningen.
(Forts.)

Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

så förhåller sig, blir den enkla frågan: är det med svensk rättsuppfattning förenligt, att *klassorganisationer* inom samhället skola äga höghetsrättigheter öfver enskilda medborgare, som *Konungen å statens vägnar* icke äger? Skola vi här få se en stat uppstå i staten, som gör anspråk på att förfölja och begränsa individen på det område, som staten, den legitima staten, lämnar åt honom öppet och fritt?

Man säger oupphörligt och med mycken styrka, att här är fråga om klasslagstiftning för arbetarne. Om så skulle vara, faller ju reformen icke under värre dom än den på dagens föredragningslista uppförda frågan om 8 timmars maximalarbetsdag, ty det är väl det mest typiska exempel på en klasslag för arbetarklassen. Men det tyckes mig, som om här föreläge en verklig synvilla. Man anser detta vara en affär mellan arbetsgifvarne och arbetarne. Rätteligen är det väl snarare en affär mellan vissa arbetare och andra arbetare. Men jag vill starkt framhålla detsamma som den högt förtjänte motionären nyss antydde, att det här finnes en tredje part, som står öfver både arbetsgifvare och arbetare, och det är *staten*. Från min synpunkt föreligger här en *konkurrens mellan ett statens intresse och ett enskildt klassintresse*. Här försiggår, mina herrar, i vårt samhälle för närvarande ett försök till ny rättsbildning, som är alldeles innesluten inom arbetarklassens intressesynpunkt, en rättsbildning, som utgår allenast från den kamratliga solidariteten inom arbetarklassen. Vi hörde nyss af den föregående talaren i hans vackra anförande ett starkt utslag af denna sorts rättskänsla. Denna solidaritet, ingen förnekar det, är något stort och godt och i sig själf berättigadt, dock icke längre än till den gräns, där den legitima staten börjar. Om man således i den nya rättsåskådningens namn vill som högförräderi stämpla rätten till fritt arbete och näringsfång, när den utöfvas mot arbetarnes intressen, då gör man intrång på den legitima statens område, ty denna rätt till fritt arbete och näringsfång *har staten garanterat*. Den hör till våra allmänna grundrättigheter. Skall då staten erkänna en klassrättsbildning såsom förmer än den allmänna medborgarrätt, som vi dyrt hafva köpt genom alla århundrandens historiska utveckling? Här är den verkliga konflikten, som man icke kommer ifrån, och som måste lösas.

Om vi hade en genomförd arbetarestat, vore naturligtvis detta försök till ny rättsbildning fullbordadt. Då vore denna klassynpunkt i och med detsamma upphöjd till nationell synpunkt. Då finge vi alla tillgodogöra oss denna solidaritet, som vi verkligen många gånger å nationens vägnar kunna vara frestade att afundas arbetarklassen. Men då vi icke hafva en sådan stat, då vi hafva en *nationalstat* med en mångfald af klasser, af hvilka arbetarklassen blott är en, måste vi vid konflikter hålla den stora gemensamma synpunkten i helgd gentemot en framträngande partikularism, den må synas i sig själf aldrig så berättigad.

Det är således, såvidt jag förstår, icke fråga om klasslagstiftning mot oskyldiga sträfvanden, som endast vilja försvara sig själfva, såsom den förre talaren så starkt framhöll. Det är staten, som är angripen, och staten måste försvara sig. Det får icke uppstå en *klassrättsåskådning* här i landet, som vill ha vitsord mot gällande rätt. Det får icke finnas två motsatta rättsåskådningar i samma kulturstat. Om det uppstår en stat i staten, som vill sätta sin lag öfver statens lag, sina straff öfver statens straff, och såsom brott bestraffa hvad statens lag icke erkänner såsom sådant, då måste den legitima staten säga såsom Gustaf Wasa sade till den siste katolske ärkebiskopen: »Din nåd och vår nåd trifvas ej under samma tak.»

Jag ber att få understryka, att hvad jag här talar om endast är *öfvergreppen* in på gällande rättstillstånd. Naturligtvis afser jag icke socialdemokratien såsom sådan, och ännu mindre arbetarrörelsen. Jag vet alltför väl, att arbetarrörelsen icke står eller faller med dessa öfvergrepp på rättstillståndet, och jag beklagar, att dess egna män, såsom den siste talaren, synas tro detta.

Då således den af motionären angripna trafiken strider mot tryckfrihetens idé, då den tillika är ägnad att rubba hela vår konstitutionella frihets i regeringsformen nedlagda grundvalar, och då det föreslagna botemedlet endast afser att aflägsna samhällsvådliga utväxter på arbetarrörelsen utan att i någon mån skada den på lagenliga och samhällsenliga vägar, så får jag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindh i Gäfle: Herr talman! En socialdemokratisk talare på stockholmsbanken, herr Lindqvist, sade, att han trodde, att det vore lyckligast, om de båda stridande parterna, arbetsgifvare och arbetare, finge utan att kringskäras genom lagar reda ut sina mellanhafvanden på bästa sätt. Jag kan i detta stycke icke dela hans uppfattning. Jag är alldeles af samma mening som herrar Hildebrand och Kjellén, att här finnes en intimt berörd tredje part, till hvilken lagstiftningen måste taga hänsyn. Denna oskylda tredje part är allmänheten, det allmänna bästa, som står öfver de båda direkt stridande parterna.

Jag kan således icke finna något underligt däri, att motionären, som ju haft tillfälle att nära följa dessa strider, kommit fram med en motion, med hvilken han säger sig vilja i någon mån råda bot på det onda, så mycket mindre som dessa strider med tiden hafva blifvit allt hänsynslösare och många gånger tagit så upprörande former, att det är otänkbart, att icke lagstiftaren, som får syssla med alla möjliga små angelägenheter, skulle känna det som sin plikt att taga upp afven denna stora fråga, denna sociala strid.

Det förvånar mig icke heller, att motionären nödgats inskränka sig, då han, såsom han själf säger, här blott inskridit i afseende å en del af denna strid. Det har helt naturligt syntts och känts honom alltför tungt och svårt att som enskild motionär komma fram

Om ändring af 3 § 11:o tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

med ett förslag med anspråk på att verkligen vara ett botemedel mot den sociala striden. Han har säkerligen själf funnit, att härför behöfdes både grundligare och allsidigare utredningar, än han varit mäktig åstadkomma.

Han har då, såsom han själf säger, vändt sig endast mot en del, mot dessa mycket omtalade offentliga meddelanden från arbetarhåll, och det förvånar mig icke heller, att han, ehuru pressman, försökt inskrida på tryckfrihetens område. Jag gifver honom fullkomligt rätt däruti, att vi pressmän ingalunda anse, att tryckfrihet är detsamma som frihet att trycka hvad som helst. Men hvad som förvånar mig, är dock, att han såsom pressman, när han kommer med ett förslag till ändring af tryckfrihetsförordningen, framlägger ett förslag af sådan beskaffenhet, att utskottet, som i öfrigt ställt sig så välvilligt till hans motion, måst utdöma detsamma såsom alldeles för hämmande för tryckfriheten på andra områden.

Jag är emellertid af den öfvertygelsen, att äfven den formulering, som nu står kvar, träffas af utskottets egen kritik öfver herr Hildebrands kläm. Fortfarande är affattningen sådan, att det tvifvelsutan är mångtaliga fall, i hvilka lagbudet skulle kunna och komme att verka hindrande på en fullt befogad och önskvärd kritik på andra ekonomiska områden.

Herr Jansson i Djursätra klandrade pressen genom att säga: »Det är icke värdt att tala om, att den hämmas i sin verksamhet, sitt uppträdande mot ockrare, humbug, dåliga nöjen och dylikt. Det är sällan den gör det. Man ser sällan dylika yttranden.» Pressen är sannerligen icke fullkomlig, men i alla fall tror jag, att man kan våga säga, att den allt mer och mer äfven på dessa områden sträfvat att göra, hvad plikten kräfver af den. Säkert är emellertid, herr Jansson, att tryckfrihetslagen redan nu utan det här ifrågasatta tillägget lägger många och svåra hinder i vägen för en tidningsmans utfölvande af en fullt befogad och behöflig kritik. Redan den bestämmeelse, som står närmast före det ifrågasatta tillägget, nämligen bestämmelsen om angrepp, som gå på enskild mans ära eller rykte, är i mångtaliga fall ett hinder för pressmannen att angripa saker, som borde angripas och beträffande hvilka han vet, att han har den fulla rätten på sin sida. Tryckfrihetsförordningen förbjuder honom emellertid att göra det, han får icke ens bevisa, att han har rätt. Men tillfoga detta tillägg, och det skall i ännu flera fall ställas hinder i vägen!

Detta är dock icke enligt min uppfattning det värsta med detta förslag. Jag sade, att jag hyser den mening, att, om de båda parterna, arbetsgifvarne och arbetarne, ställa det anspråket på staten, att de skola själfva få reda ut sina mellanhafvanden på det sätt, de finna lämpligt, de uppställa anspråk, som icke kunna tillmötesgå. De kunna icke med fog begära, att striden skall få fortgå utan inblandning på detta sätt. Men *det* kunna parterna fordra af lagstiftaren, att, om han ingriper, detta sker genom, om icke en oan-

tastlig lag, så dock framför allt en *oväldig* lag. Det hjälper icke, om herr Hildebrand säger, att arbetsgifvarnes svarta listor och arbetarnes meddelanden icke äro jämförliga, utan att herr Hildebrand vill komma åt arbetares förföljelser mot arbetare. Följden af denna lagparagraf, sådan den är formulerad, blir dock i realiteten, att den kommer att verka ofantligt hindrande på arbetarne utan att lägga något hinder i vägen för arbetsgifvarne vid användande af samma kampmedel. Eller kan herr Hildebrand säga, att denna lag endast drabbar arbetarne, då de förfölja andra arbetare?

Utskottet säger, att lagen gäller icke allenast arbetarnes offentliga meddelanden, utan äfven arbetsgifvarnes. I våra dagar är det icke många arbetare, som ej varit direkt eller indirekt inblandade i strid, och de veta alltför väl, hvad detta betyder. Det hjälper icke att på papperet säga, att lagen gäller lika för båda parterna, när den ena parten i realiteten så gynnas framför den andra. Tro herrarne verkligen, att, då man skall lagstifta för att humanisera en kamp, det blir en humanisering, när den ena parten känner, att han blir på detta sätt behandlad? Nej, det blir motsatsen mot en humanisering.

Då vi här förehade pryggelagen, sade herr Kjellén, att, om vi icke antgo densamma, ligapojkarna skulle uppfatta detta såsom ett förtroendevotum. Om någon nu säger, att vi skola antaga det här föreliggande lagförslaget, därför att det annars skall sägas oss: ni måtte gilla arbetarnes ifrågavarande beteende, så svarar jag: vi ogilla det i högsta grad, men vi kunna i alla fall icke vara med om något, som ej skipar lika rätt åt båda hållen.

Herr talman! Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Thylander, Hammarlund, Sandin* i Grums, *Otto, Camitz, Thavenius, Wallis* och *Lovén*.

Herr Branting: Jag skall genast be att få lugna kammaren med att tillkännagifva, att det icke är min afsikt att här hålla något utredande långt anförande. Efter mitt sätt att se, hafva redan under den gångna debatten ifrån vår synpunkt så tungt vägande skäl anförts, att det icke kan behövas att ytterligare upprada dem. Hvad som framkallat mig har endast varit några uttalanden under debattens fortgång, som synas mig kräfva ett bemötande.

Det yttrades af hr Hildebrand, att de »svarta listorna» ingalunda vore jämförliga med de meddelanden, hvarom här varit fråga och som han skjuter i förgrunden i sin motion, nämligen de, hvilka afse att drabba sådana arbetare, som uppträda osolidariskt mot sina kamrater. Så glider han förbi dessa svarta listor; de visade sig ett ögonblick i hans anförande, men försvunno sedermera för att efterföljas af uppmärksamhetens koncentrerande i så mycket större grad på dessa förföljelser, af hvilka han gifvit oss en sådan rad exempel. Jag tror dock, att den, som här vill se opartiskt, icke skall så lätt

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

släppa de omordade svarta listorna. Det ligger nog i dem och det ligger bakom dem en realitet, som är fullt lika fruktansvärd som någonsin den ställning — här oftast betydligt hemskare utmålade, än i verkligheten är förhållandet — hvori en osolidarisk arbetare kommer. Likställigheten, parallellismen, den ligger emellertid — det är redan framhållet — mellan de svarta listorna å ena sidan och blockadförklaringarna å den andra.

Nu vill denna lag, säger herr Hildebrand, icke alls beröra de nakna blockadförklaringarna. Samma förklaring afgifver också utskottet i förbigående i sin motivering. Men jag vädjar till hvar och en, som tagit del af den kläm, hvori utskottsbetänkandet utmynnar, om det icke dock skall kunna göras gällande, att ett offentligt meddelande, att den och den arbetsgifvarens verkstad är afstängd från arbetskraft, just utmärkes af sådana karakteristika, att det innebär en uppmaning till förföljelse mot enskild man i uppenbart syfte att förorsaka honom ekonomisk skada. På detta sätt måste en arbetsgifvare väl från sin synpunkt betrakta en upprepade gånger offentliggjord förklaring, där det säges: Denna plats är blockerad. Detta är en »uppmaning till förföljelse» mot honom, och syftet är naturligtvis att göra honom ekonomisk skada eller obehörigen tvinga honom att något göra eller underlåta. En organisation, som han icke tillhör, har ställt sig upp mot honom och med all den auktoritet, öfver hvilken den kan förfoga på detta område af samhället, gjort gällande, att med den blockerade arbetsgifvaren skall ingen hafva något att skaffa. Jag kan för min del icke finna annat, än att det är en synnerligen svag garanti, rättare sagdt icke någon garanti alls, att här säges, att lagbudet icke skulle afse det enkla blockadmeddelandet.

Den, som några gånger varit med i tryckfrihetsjury, den, som på detta sätt fått en personlig erfarenhet af huru resonemangerna där kunna gå, vill helt säkert icke heller tillmäta stor auktoritet åt den garanti, som af flera talare utlofvats genom åberopande af ingressen till tryckfrihetsförordningens 3 §, där man pekat på, att juryn i tvifelaktiga fall hellre skall fria än fälla. Ack nej, det hjälper icke! Och en af de föregående talarne har här sagt ett sant ord, då han betonade svårigheten äfven för jurymännen att bortse från hela det klassaskådningsätt, hela den miljö, i hvilken de eljest dväljas, i samma stund som de aflägga jurymannaeden, svårigheten att ändra om och rikta in sitt betraktelsesätt så, att man fattar och förstår, hvad arbetarne afse med ett sådant blockadmeddelande. Detta kan många gånger vara svårt för jurymän, som äro personligen hederliga och honnetta ut i fingerspetsarna, ty de se dock icke sakerna på sådant sätt, att de rätt förstå innebörden af arbetarnas sträfvanden och de kampmetoder, som dessa understundom nödgas använda.

Herr Hildebrand uttalade en bestämd förkastelsedom öfver det slag af kampmedel, använda å arbetsgifvarehåll, hvarpå vi i debat-

tens början hörde åtskilliga talande och slående exempel. Där anfördes till exempel, hurusom man ingalunda inskränkt sig till att blott beröra deras förhållanden, som tillhöra en organisation, utan riktat sina uppmaningar mot personer, hvilka stå utanför denna organisation, exempelvis förbudet för leverantörerna att på något sätt lämna understöd till byggnadsverksamhet, som man från en förenings sida icke önskade tolerera. Herr Hildebrand beklagade detta. Han förklarade, att han ogillade dessa stridsmetoder. Ja, tack så mycket, men hvad inverkar detta på realiteten? Det, som det här i själfva verket gäller, är väl, att detta ekonomiska tryck, detta hot om ruin kännes lika mycket och lika starkt trots herr Hildebrands beklagande af de inhumana stridsmetodernas användande, och vederbörande lära icke blifva hjälpta därmed, att man uttalar ett platoniskt beklagande af att sådana metoder få användas af arbetsgifvarna.

Om ändring af 3 § 11:o tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

Af herr Hildebrand anfördes också en del citat ur några af arbetarnas tidningar, hvilka, jag må uppriktigt bekänna det, jag med stigande förvåning åhörde. Det var rubriker på notiser, det var artikelstumpar, som passerade revy i en brokig, hvirflande ordning, alltsammans sådant, som syntes vara ämnadt att på något sätt ställa den press, där dylikt kunde förekomma, i en förhatlig dager, men som sannerligen icke hade det allra minsta att skaffa med den här föreliggande frågan och icke heller kunde på minsta sätt förebyggas genom det tillägg till tryckfrihetslagen, hvarom striden här står. Jag kan dock icke uraktlåta att, när man talar så om arbetarpressen, tillbakavisa detta med den erinran, att den press, som sitter i glashus, icke bör kasta sten. Om jag skulle draga fram åtskilliga uttalanden i, jag vågar säga det, det råaste språk, som kan förekomma i den andra sidans press, så skulle det kunna blifva en mycket ful litania. Men det hör icke det minsta hit, och jag förstår då icke, hvarför arbetarpressen, som angripes för de meddelanden, för hvilka lämnas rum från fackföreningarna, får schavottera för ett och annat kanske olämpligt, kanske rent klandervärdt uttryck, som förekommit. Detta måtte hafva särskilda anledningar, i hvilka jag icke skall fördjupa mig. Det cirkulerade här i förmiddags en tidning, som visst lämnats gratis till Riksdagen, ty jag är öfvertygad om att vederbörande icke prenumerera på densamma för kammarens räkning. Där gjordes i de alla klumpigaste och simplaste ordalag angrepp mot en särskild grupp af svenska medborgare, och jag må säga, att något sådant, som där lästes, har *aldrig* förekommit inom den socialdemokratiska pressen, liksom jag är viss om att dylika exempel ej heller någonsin där skola förekomma.

Herr Kjellén gjorde en elegant volt, såsom han så många gånger roat oss med, när han här tagit till orda från talarstolen och man fått lyssna till det sätt, hvarpå han behandlar de idéer, med hvilka han kastar boll. Han fick oss i en hastig vändning att få fram

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

den deduktionen, att tryckfriheten, om den tillämpas till att utöfva ett tryck, egentligen blir någonting, som motverkar sitt eget ändamål. Ånej, tryckfriheten i frihetens tjänst utöfvar minnsann ett tryck, och det motverkar *icke* tryckfrihetens ändamål. Och dessutom, här talades af herr Kjellén om att tryckfrihetens skydd behöfves just för de svaga. Ja, hvad är det i stort sedt vi kämpa för, vi, som här försöka att hindra införandet af ett nytt stycke bland de kategorier af brott, som uppräknas i tryckfrihetsförordningen? Är det icke ytterst detta vi afse, att den klass, hvilken, oaktadt den nu utmålats såsom en fruktansvärd makt, faktiskt har varit och ännu är underlägsen, ej skall beröfvas möjligheten att gifva effektivitet äfven åt de lojala och honnetta meddelanden, som måste ske från dess sida för att hålla marodörer och sådana element borta, dem, hvilka icke vilja följa solidaritetens bud? Nej, det är nog tryckfrihetens skydd just *för de svaga*, som vi afse.

Herr Kjellén höll sig icke heller, jag måste säga det, för god att på ett särskildt sätt argumentera mot hvad som sagts om klasslagstiftning. Klasslagstiftning är ju — sade han — t. ex. lagstiftning om åtta timmars arbetsdag. Hvarför råder då en sådan förbittring mot ordet klasslagstiftning? — Men är det icke då en ofantlig skillnad, såsom ju hvar och en och säkert herr Kjellén själf måste erkänna? Man skall ju mycket väl fatta, så snart man gör sig det ringaste reda för dessa saker, att *den* klasslagstiftning, som vi bekämpa, är den, som riktar sig från den härskande klassen mot en svagare klass. Den klasslagstiftning, som afser ett *skydd* för en viss klass eller på grund af beskaffenheten af sitt syfte blott kan afse att beröra en viss klass i samhället — icke har man i och för sig något emot en sådan lagstiftning, äfven om angående densamma kan begagnas ordet klasslagstiftning i *en helt annan bemärkelse* än i det förra af mig åberopade fallet.

Herr Kjellén satte mot arbetareklassens solidaritetskänsla och den nya rättsåskådning, som därpå bygges, den statens rättsåskådning, som han ville göra gällande, »nationalstaten», som det alltid heter, när det skall låta vackert. Ty, yttrade herr Kjellén, två rättsåskådningar kunna icke tolereras i samma stat. Jag vet icke det. Jag tror, att herr Kjellén icke behöfver gå längre än till den föreliggande motionen och dess resonemang i allmän riktning, som han själf här försvarade, för att finna framhållet, hurusom, alltefter det förhållandena ändras, en ny rättsuppfattning bildas, hvilken förr eller senare, för så vidt den står sig och folket är sundt, tager sig uttryck i ny skrifven rätt. Det ligger ju redan däri ett stort erkännande af, att det dock måste faktiskt finnas rättsåskådningar från olika delar af samhället, rättsåskådningar, som i viss mån existera bredvid hvarandra och strida med hvarandra, till dess att den ena har vunnit en sådan utveckling, att den kan sätta sin prägel på samhället. Jag vill erinra herr Kjellén om ett ord af Lasalle om, huru arbetareståndet har till sin uppgift att göra sin idé till den

härskande i samhället, och om man nu också kan fränse något af själfva formen i detta uttryck, ligger dock däri uttryckt den stora och bärande grundtanken, att den klass, som har utvecklingens makter med sig, sätter allt mer och mer sin stämpel äfven på rättsuppfattningen i det samhälle, där den allt mer och mer gör sig gällande. Så har det gått i gamla tider, när den feodala rätten fick vika för den borgerliga, så kommer det också att gå i en kommande tid, då arbetareklassens rättsåskådning skall göra sig mera gällande, än hvad nu är fallet i ett samhälle, där denna klass hittills varit en *underklass*, men en sådan, som nu håller på att höja sig.

Ser man saken på detta sätt, får man nog medgifva, att det icke är så enkelt och lätt att affärda vårt tal om den nya rättsåskådningen, som hvad herr Kjellén trodde. Man får i stället beakta, att den klass, arbetareklassen, hvars rättigheter det härvidlag i alla fall är fråga om att genom sväfvande lagbestämmelser göra mindre, än de hittills varit — nämligen dess rätt att göra sin rättsuppfattning gällande gentemot osolidariska element — den klassen och dess hela rättsåskådning kan ha en framtid för sig, mer än man vill erkänna ifrån deras håll, som tro, att allt är afgjort, blott man tager ordet »staten» i mun. Vi kunna vända om det spjutet och fråga herr Kjellén: hvad är staten! Är det icke, om vi se närmare på saken, de härskande klassernas stat, hvars talan han för, där en klassuppfattning står emot och mötes af en annan klassuppfattning? Men finnes det icke därför allt skäl att med försiktighet döma, innan man försöker sig på hämmande och hindrande åtgärder gentemot den klass, hvilken i alla fall, herrarne må säga hvad som helst — och helt visst erkänna många det i sina hjärtan, redan nu — framtiden tillhör arbetareklassen!

Det har af den senaste talaren blifvit på ett utmärkt sätt framhållet, att mycket skulle kunna vara att förlåta och tolerera i en sådan åtgärd från statsmaktens sida som ett antagande af det nu föreliggande förslaget, om det icke lede af det grundfelet, att det träffar ojämnt, riktar sig mot den *ena* sidan och *icke* emot den andra. Herr Hildebrand gjorde patetiskt den frågan: skola vi lefva i en rättsstat eller ej? Ja, jag vill också taga upp den frågan: skola vi lefva i en rättsstat eller ej? Detta och icke något mindre gäller det, ty den lag, som ensidigt — och att detta förslag är ensidigt, har icke kunnat motsägas — vänder sig emot den ena klassen i den stora sociala kampen, är icke af rätten, utan den har klassmärket på sig och maktens märke möjligen — det kanhända snart voteringen visar — men icke rättens.

Herr talman! Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Herr Hildebrand: Herr talman, mina herrar! Endast ett kort anförande för att till bemötande taga upp något af hvad herr Branting här kom med. Han sade, att hvad det nu gällde vore

Om ändring af 3 § 11:o tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

frågan, om vi skola lefva i en rättsstat eller ej. Men det föreföll mig, som om hans uppfattning af hvad som tillhör en rättsstat vore mycket egendomlig. Han förklarade sig gilla den klasslagstiftning, som gaf den uppväxande arbetareklassen fördelar, men han motsatte sig den klasslagsstiftning, som hindrade den klassen från att begå öfvergrepp. Detta är en krass uppfattning af hvad statens lagstiftningsmakt bör gå ut på.

Det är alldeles riktigt, att statsmakterna ha lagstiftat till värn och skydd för arbetareklassen, men när denna klass har tillvuxit i makt och går till anfall och börjar förtrycka de kamrater, som icke gillas af ledningen och af de organiserade arbetarne, då kan det också bli statsmakternas skyldighet att tillgodose dessas verkliga intresse och dessas rätt; eljest vore det icke en rättsstat.

Jag ber här att få påpeka en sak, som, såvidt jag hört, ännu icke varit före i debatten, en sak, som har en mycket stor betydelse för uppfattningen af denna fråga.

Här har ju påvisats, att åtgärder vidtagas för att intvinga arbetare, de oorganiserade eller annorledes organiserade än de andra, i de fackorganisationer, som tillhöra landsorganisationen. Detta är så mycket mera upprörande, som det i mycket stor utsträckning förhåller sig så, att dess medlemmar i och med detsamma blifva medlemmar af ett visst politiskt parti, det socialdemokratiska partiet. Det tillkommer fackföreningarna å hvarje ort att själfva besluta, om de vilja ansluta sig till arbetarekommunerna och i och med detsamma ingå i det socialdemokratiska partiet. Detta innebär en ändring, som gör, att det ser ut, som om fackföreningarna hade större frihet än förut, men i vissa fackförbunds stadgar står, att föreningarna böra ansluta sig till arbetarekommunerna.

Detta, att personer intvingas i arbetarekommunerna, intvingas i det socialdemokratiska partiet, är dock något upprörande. Dessa medlemmar ha kanske åsikter, som ej alls öfverensstämma med de socialdemokratiska åsikterna, och de ha kanske en religiös uppfattning, som känner sig sårad af den ton och de uttalanden, som oafbrutet förekomma i socialdemokratiska tidningar, vid möten och eljest i litteraturen på det socialdemokratiska hållet. I den officiella socialistiska sångboken af år 1903 finna vi till exempel följande passus, som i detta sammanhang kan förtjäna att andragas:

»Vi älska solens ström af ljus
och liten fågels sång.
Men hata orgeltoners brus
och mörkrets lögn i »herrans hus»,
där hycklad andakt, zionssång,
oss upprört mången gång.

Sök lura oss med himlens glans,
den gubben skall ej gå,
en himmel aldrig, aldrig fanns,

en Belzebub med horn och svans,
 en svafvelsjö med lågor blå,
 hur fänigt tro därpå.»

*Om ändring
 af 3 § 11:o
 tryckfrihets-
 förordningen.
 (Forts.)*

Denna sång är visserligen borttagen i 1905 års upplaga, men det finnes tillräckligt ändå. Här ha vi en socialisternas marsch:

»De rika, de gödas med arbetaresvett,
 och prästerna ge oss ett hem,
 då slutligt vi stupat — ett helvete hett —
 om icke vi offra åt dem.»

I arbetets söner heter det bland annat:

»Oket med påskriften »Bed och försaka»
 länge oss nedtryckt i mörker och nöd,
 människovärdet vi fordra tillbaka,
 kampen för rätten, frihet och bröd.»

Och i »Smederna» läsa vi:

»Grepn vi smida, hvarmed man skall kasta
 prästerna och deras gudar ut,
 ej skall den hvila, ej skall den rasta,
 förr'n den på lögnens välde gjort slut.» etc.

Denna inpiskning i föreningar och detta tvångskvarhållande af medlemmarne i föreningarna är dock något egendomligt, då de ju på samma gång tvingas in i ett visst politiskt parti, som de kanske ej alls gilla, ett parti, mot hvars uppträdande deras religiösa känsla möjligen på det bestämdaste uppreser sig. Det är detta, som gifver hela denna tvångsanslutningspolitik, denna inpiskningspolitik, en särskild färg, och det förefaller, som om det icke vore ledningens mening att ändra något härutinnan. Det är detta, som jag velat framhålla såsom ett mycket försvärande moment, som måste inverka på uppfattningen af det hela.

Herr Pettersson i Bjälbo: Herr talman, mina herrar! Jag vill endast yttra några ord med anledning däraf, att ett par talare framhållit, att denna fråga icke borde afgöras här i kväll, utan öfverlämnas till aftalskommittén för dess afgörande, och särskildt har herr Lindqvist framhållit detta såsom sitt önskemål. Jag får säga, att det förvånar mig något, därför att herr Lindqvist såväl som jag måste ha kommit till klarhet om, hvilket stort och omfattande arbete denna kommitté har fått sig förelagdt. Jag hade knappast tänkt mig, att han skulle vilja försöka utvidga kommitténs arbete till att omfatta sådana specialiteter, som det här är fråga

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

om. Jag kommer nu icke absolut ihåg ordalydelsen af den instruktion, som kommittén har att följa, men det är något i denna stil: att undersöka möjligheten och lämpligheten af en lagstiftning på nu ifrågavarande område och, för den händelse en sådan befinner sig möjlig och lämplig, inkomma med förslag i ämnet. Det vill säga, med andra ord, att vi skola inom denna kommitté försöka att i allmänhet få fram en lagstiftning, som reglerar förhållandet mellan arbetare och arbetsgifvare. Men den fråga, som här är före, afser ett mycket vidsträckt område; den afser icke endast förhållandet mellan arbetare och arbetsgifvare, utan den rör sig äfven om förhållandet mellan arbetare och arbetare, och den har äfven afseende å förhållandet mellan den stora allmänheten och pressen. Skola vi inom kommittén gifva oss in på att skriva om tryckfrihetsförordningen, då misstänker jag, att arbetet inom denna kommitté icke slutar på mycket lång tid — ja, jag är öfvertygad om, att det skulle bli följden.

Nu vill jag naturligtvis i detta fall endast säga min personliga åsikt af den anledning, att herr Lindqvist, hvilken i likhet med mig är ledamot af kommittén, också sagt sin personliga åsikt om saken. Jag vet icke, hvad öfriga kommittémedlemmar tänka om detta fall. Jag har, som sagdt, endast velat säga min åsikt uti frågan, och det var endast därför som jag begärde ordet.

Friherre Adelswård: Herr talman, mina herrar! Det torde förvåna mången här, att en arbetsgifvare uttalar sig emot det föreliggande lagförslaget, hvilket i hufvudsak afser åtgärder mot de organiserade arbetarnes åtgöranden. Då jag emellertid har den uppfattningen och sålunda ställer mig på deras sida, som icke vilja vara med om detta lagförslag, vill jag endast i korthet förklara den hufvudsakliga anledningen till denna min ståndpunkt.

Jag ber då att ifrån arbetsgifvarhåll få konstatera riktigheten af de uppgifter, som här utaf en ärad talare på stockholmsbänken blifvit lämnade, nämligen att de åtgöranden, som nu klandras ifrån arbetarnes sida, då de framträda i arbetarpressen, faktiskt komma till användning äfven ifrån arbetsgifvarnes sida, såsom han mycket utförligt och riktigt visade vara händelsen. Det må vara sant, att det är beklagligt, att sådana medel skola behöfva användas uti striden mellan arbetsgifvare och arbetare. Men faktiskt är, att det sker, och enligt mitt förmenande är det under närvarande förhållanden oundvikligt, att så sker. Jag har i min mån inom arbetsgifvarsammanslutningarna bidragit till de åtgärder, som vidtagits just för att åstadkomma en lämplig statistik öfver arbetare, och det är helt naturligt, att samma sätt måste användas ifrån arbetarnes sida. Man kan icke klandra detta senare i och för sig, så länge arbetsgifvarne anse nödvändigt att använda samma medel.

Skillnaden är den, att arbetsgifvarne ha ett annat sätt för att använda detta medel, än hvad arbetarne ha. Jag tror för min del

icke, att man kan komma ifrån nödvändigheten att använda dessa medel uti striden mellan arbetsgifvare och arbetare, förrän förhållandet mellan dessa blir ordnad på ett bättre sätt, än hvad nu är fallet, och förrän modärnare arbetsförhållanden allmänt kommit till användning, hvilket jag för min del tror kan ske endast på det sätt, att sammanslutningar uti väl organiserade föreningar å ömse sidor bli genomförda. Detta antager jag, att den kommittés arbete, hvilken här blifvit vid flera tillfällen äberopad, kommer att gå ut på.

Jag har icke kunnat undgå att få det intrycket, att det varit en viss grad af skenhelighet uti de uttalanden, som förekommit här från förslagens anhängare, då de framhållit, att de vilja skydda de arbetare, hvilka, på sätt som skett, genom annonser och meddelanden i tidningar blifvit förföljda af andra arbetare och på sådant sätt blifvit utestängda från arbete. Men vi få väl å andra sidan, om vi vilja vara ärliga inför oss själfva, erkänna, att de arbetare, som genom liknande åtgärder ifrån arbetsgifvarnes sida gått förlustiga arbetstillfällen, äro lika olyckliga. Sålunda äro vi i detta fall lika goda.

Jag tror icke, att hvad man här åsyftar kan vinnas genom att antaga den nu föreslagna ändringen uti tryckfrihetsförordningen. Jag har redan antydt, att det säkerligen erfordras helt andra åtgöranden och helt andra och djupgående förändringar för att kunna råda bot på de dåliga förhållanden, som förvisso nu ofta förekomma mellan arbetsgifvare och arbetare.

Huru mycket jag än ogillar förföljelse i allmänhet af enskilda personer och huru mycket jag än afskyr det råa språk, hvilket ofta, såsom här i kväll påpekats, förekommer i de klandrade tidningsuppsatserna, kan jag således, herr talman, likvisst icke annat än yrka afslag på det framställda lagförslaget.

Herr Staaff: Herr talman! Ehuru jag redan instämt med min ärade medreservant, den förste talaren, skall jag likväl tillåta mig att i största korthet upptaga några synpunkter, som framställts här under öfverläggningen.

En ärad talare yttrade, att då vi få den paragraf i strafflagen, som vi ännu icke sett något förslag till ifrån utskottet, då skall det bli mycket bättre, ty den skall icke bli ensidig, utan tvärtom återställa jämvikten. Ja, det kan ju vara möjligt, att det är hans mening, men vi ha, som sagdt var, icke sett hvad utskottets mening i det fallet är. Vi ha blott sett hvad motionärens mening är, och blefve paragrafen formulerad efter hans mening, skulle den otvifvelaktigt blifva ensidig. Afven strafflagsparagrafen skulle nämligen enligt hans utkast endast handla om offentliga meddelanden eller andra dylika metoder, och bestämmelsen skulle således naturligtvis icke komma att träffa de metoder ifrån arbetsgifvarhåll, som här blifvit så sakkunnigt framlagda.

Det har från mer än en talare påståtts, att det skulle vara en

Om ändring af 3 § 11:o tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

Om ämning
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

öfverdrifven farhåga ifrån reservanternas sida, då de mena, att man icke kan och bör lägga en så orimlig tolkningsmakt uti juryns hand, som här är fråga om. En ärad talare, herr Jansson i Djursåtra, sade, att juryn likaväl bör kunna bedöma denna sak som hvilket annat moment som helst i tryckfrihetsförordningen. Jag vågar dock på det bestämdaste bestrida detta. Här är en formulering gifven, inom hvars ram uppenbarligen falla fullkomligt icke blott oskyldiga, utan till och med i vissa fall berömvärda handlingar ifrån pressens sida, handlingar, hvilka utskottet påtagligen icke skulle vilja hafva belagda med straff.

Jag erinrar mig mycket väl, huru för många år sedan — jag tror 17 eller 18 år sedan — inträffade ett fall här i Stockholm, då en verklig förföljelse ägde rum. Det var på den grund, att ägaren till ett nöjesetablissemang här i staden hade begått en handling, som så upprörde hela den allmänna meningen, att man tyckte, att han borde erhålla en varnagel för hvad han gjort. Det, som han hade gjort, var, om jag minns rätt, att då en uppträdande — det var en luftseglare — råkat ut för en olycka, och medan man i anledning däraf letade efter honom, så, under det att hela etablissemanget var alldeles fullt af gäster, som voro ytterst oroliga öfver händelsen och med största spänning afväktade underrättelser, lät ägaren förstå, att ingen olycka skett. Följden blef stor förtäring och stor förtjänst den aftonen. Sedan fick man veta, att mannen var död, och att värden vetat om, att mannen var död — man hade hittat honom i vattnet, om jag icke missminner mig. Nåväl, nu uppstod en mycket stark indignation, och pressen slöt sig samman till en fullkomlig förföljelse mot värden, som led stor skada och ekonomisk förlust på denna sak. Nu frågar jag, mina herrar, skulle någon människa verkligen gillat, ifall denne man hade kunnat stämma t. ex. en tidning, som hade anmodat allmänheten att icke på något vis uppmuntra hans etablissemanget? Ja, hade han stämt, och hade en jury blifvit vald och juryn haft att tillämpa denna paragraf, då fattar jag icke, huru den juryn skulle kunnat undgå att fälla den åtalade tidningen annat än genom att tumma på sin aflagda jurymannaed. Men det är väl icke riktigt att i tryckfrihetsförordningen införa en sådan bestämmelse, om hvilken man menar, att juryn skall i hvarje särskildt fall sätta sig och komplettera den med sin åsikt, huruvida den i det fallet bör tillämpas eller icke, oaktadt den efter ordalagen är alldeles tydligt tillämplig. Det kan icke vara riktigt, att lagstiftaren utgår ifrån att jurymannen skall i vissa fall tumma på sin aflagda ed.

Herr Jansson i Djursåtra yttrade på ett sätt, som förvånade icke blott mig, utan äfven, som jag tror, åtskilliga medreservanter, att *han* och *utskottet* hade behjärtat dessa stackars förföljda arbetares sak. Han sade detta, för så vidt jag icke missförstod honom, med en tydlig anspelning på att reservanterna hade varit fullständigt känslolösa för den saken. Jag vågar bestämdt bestrida riktigt-

heten af en sådan hänsyftning, om den nu låg i den ärade talarens anförande, men jag kunde dock icke fatta det på annat sätt. Det går icke an, mina herrar, att beskylla hvar och en, som icke vill lagstifta gentemot ett ondt, som han ogillar och harmas öfver, för att icke hysa någon känsla utaf harm mot detta onda. Man måste lagstifta icke med hjärtat, utan med förståndet. Ty lagstiftning, det är en sak, som erfordrar att taga i betraktande många sidor och icke blott en enda sida, den, som uppväcker själfva känslan. Då emellertid herr Jansson i Djursåtra talat om dessa stackars arbetare, må jag erinra honom om, hvad jag hört af en riksdagskamrat, att under den tid, då detta lagförslag varit under allmän öfverläggning bland andra möten hållits ett, där en särdeles framstående representant för just den arbetargrupp, som framför allt varit utsatt för förföljelse, uppträdde och väl betygade därvid, huru svår förföljelsen vore, men dock slutade med, att han ansåge, att det föreliggande förslaget icke skulle göra någon nytta. Det är kanske någonting att tänka på.

Samme ärade talare förebrådde reservanterna, att de icke kunnat utlofva, att arbetsafvalskommittén skulle komma med ett förslag till lagstiftning. Hur i all världen skulle reservanterna ha kunnat ge sig in på något sådant? Det är ju alldeles otänkbart; ty reservanternas ståndpunkt är just, att denna sak erfordrar en omsorgsfull och allsidig utredning och ett öfvervägande, som tager hänsyn till alla synpunkter, som inverka på saken. Hur skulle vi då på förhand kunna säga, att den kommitté, som har sig uppdraget att skärskåda de förhållanden, till hvilka, såvidt jag förstår, jämväl denna sak rätt besedt hör, med säkerhet skall komma med ett förslag till lagstiftning? Jag tror, att vi uttryckt oss fullständigt riktigt i vår reservation.

Jag har redan antydt min uppfattning i fråga om de åtgärder ifrån arbetarpressens sida, som här äro i fråga. Jag vill tillägga, att jag har ytterst svårt att fatta, att icke en del af de åtgärder, som tyvärr måste betraktas såsom befogade från både arbetares och arbetsgifvares sida, skulle kunna träffas utaf denna lagstiftning, och det är ju ett af skälen, hvarför man bestämdt anser, att den icke bör införas. Men på samma gång jag det säger, vill jag också säga, att det är påtagligt, att i arbetarpressen oerhörda öfverdrifter och en omänsklig råhet mot arbetare ha förekommit. Detta är bevisadt, och det kan aldrig bestridas, och jag vill också be att få rikta till herrar socialdemokrater, dem, som äro här i Riksdagen och som ju ha synnerligt stort inflytande öfver hela den socialdemokratiska rörelsen i landet, den frågan, huruvida de verkligen tro, att det skulle vara möjligt att föra den i flera afseenden rättvisa kamp, som de och deras kamrater föra, på det sätt, att de därvid afsäga sig det moraliska stödet från många gruppers inom andra samhällsklasser sympatier. Jag tror knappast, att det socialdemokratiska arbetarpartiet kommer att i längden finna sin nytta

Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)

af detta, och jag vågar ställa en allvarlig vädjan till de härvarande socialdemokraterna att, medan tid är, sätta yxan till roten och söka att, hvad på dem ankommer, göra allt för att bortarbета dessa öfverdrifter och dessa råheter. Men detta hindrar icke, att jag måste yrka afslag på ett lagförslag, som enligt min tanke lider af så stora brister, att det ingalunda bör införas i vår tryckfrihetsförordning och hvars nytta vore mer än tvifvelaktig. Jag yrkar således afslag på utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Martin, Ericsson* i Alberga, *Olsson* i See och *Ericsson* i Wallsta.

Herr Lindblad i Närlunda: Herr talman! Det har från mer än ett håll fällt ord af ogillande mot de förhållanden, som innefattas i det af herr Hildebrand nu inför Riksdagen dragna spörsmål, huruvida annonser och meddelanden i pressen, som syfta på förföljelser mot andra arbetare än de organiserade, kunna vara berättigade, och om jag fäster mig vid den underström, som äfven gaf sig till känna i de slutord, hvarmed den siste talaren var färdig att avsluta sitt anförande, så finner jag äfven här skarpt ogillande. Jag hörde detsamma från talaren på gäffebänken, som sade, att han icke kunde gilla dessa många öfvergrepp och att han instämde i en mängd af herr Kjelléns och herr Hildebrands uttalanden, så att jag trodde, att han skulle instämma i det slutresultat, hvartill dessa talare kommit. Han yttrade äfven, att han för sin del icke kunde ha samma uppfattning, som herr Lindqvist gjorde sig till tolk för, att striderna mellan arbetare och arbetsgifvare skulle bäst regleras af dem själfva. Men herr Lindh var icke benägen att företaga någon som helst ändring i tryckfrihetslagen. Ja, det är ofta man inser, att det icke är bra som det är, och man ändock icke söker sträfva till något bättre. Många säga, att anledningen till att man icke bör lagstifta i detta fall är, att arbetsgifvarne icke äro ett dugg bättre än arbetarne. Huru skall man då bära sig åt för att komma åt dem? Om det vore konstateradt, att arbetsgifvarne begagnade sig af meddelanden i pressen för att angripa andra arbetsgifvare eller arbetare, då är det gifvet, att äfven för deras räkning dessa bestämmelser i lagen äro verksamma till att hämma sådant oskick. Faktiskt föreligger nu förslag att förebygga allt dylikt oskick, och ändå vill man icke göra det. Det dröjer dock minst 3 år ännu, innan tryckfrihetslagen kan bli ändrad, om icke ändringen nu tages och fastställes nästa år. Skulle man därjämte behöfva ändra den allmänna lagen på sådant sätt, att den kunde påverka arbetsgifvarne i deras manipulationer, så kunde sådan lag redan vid nästa riksdag genomföras. Och märk väl, när vi begära den ändring i tryckfrihetslagen, som enligt min mening borde beslutas vid denna riksdag, så sker detta i tanke, att vid nästa riksdag, då detta skulle blifva lag, man införde vissa kompletterande ändringar i strafflagen;

både motionären och utskottet ha uttalat sig för en komplettering i strafflagen, men därtill är man ändock icke villig.

Här har af en talare på stockholmsbänken, herr Lindqvist, framhållits, att i åtskilliga stadgar för arbetsgifvareföreningar förekommer den bestämmelsen, att vid utestängning af arbetare, när det är strejk eller lockout, arbetsgifvarne äro skyldiga att för arbetsgifvareföreningen inrapportera och angifva namnen på de strejkande. Han tillade, att om detta förbud upphörde samtidigt med konflikten, då vore ej så mycket att säga om detta, men att vi icke veta, huru det kan bli i framtiden med afseende på detta. Han läste upp två stadgar från arbetsgifvarehåll. Jag skall be att få komplettera hvad han meddelat genom att läsa upp hvad som finnes stadgad för centrala arbetsgifvareförbundet.

Af dessa stadganden framgår det nämligen såsom alldeles tydligt och klart, att *när strejken upphör, upphör också utestängningen af arbetare*. Men så är ingalunda förhållandet med de tillkännagifvanden, som komma från arbetarehåll, utan här klagas af andra arbetare, de icke organiserade, de, som icke tillhöra den socialdemokratiska organisationen, att de kunna utsättas för förföljelser under årtal, sedan konflikten upphört, och däri torde ligga en väsentlig skillnad, som herr Lindqvist dock icke ville erkänna.

Jag vill göra en jämförelse; herr Staaff har särskildt gjort sig till tolk för motarbetande af ett ondt, som heter lotterier, och vi veta alla, att tryckfrihetslagen innehåller förbud mot lotteriannonser, men att vi dock icke lyckats åstadkomma förbud mot enskilda meddelanden, hvarigenom lotterisedlar utbjudas här och hvar.

Att äfven hindra detta har blifvit ett önskemål, och måhända kan det stipuleras en lag, som tillgodoser detta, men den är ännu icke funnen. Jag tror, att, om man nu genomför detta tillägg till tryckfrihetslagen, man mycket väl kan säga, att man gjort hvad som varit möjligt för att minska det obehöriga tryck, som utövas af arbetare mot andra i offentlig skrift, äfven om man icke fullständigt kan hindra, att sådant dock på enskild väg öfvas. Men det sker då icke i samma omfattning, icke på samma sätt, det blir aldrig så fördärbringande för den enskilde arbetaren som genom att hans namn brännmärkes i en tidning och därmed blir tillspillogifvet till spott, hån och förföljelse.

Af denna anledning ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag i den föredragna punkten.

Herr Jansson i Djursåtra: Herr talman! Det var med anledning af herr Staaffs yttrande jag begärde ordet. Han ansåg, att den här bestämmelsen skulle vara svår att tillämpa för juryn på grund af det tillägg utskottet gjort, hvilket tillägg skulle sakna objektiva grunder. För min del anser jag, att denna bestämmelse icke är svårare att tillämpa för en jury än många andra bestämmelser i tryckfrihetsförordningen. Denna mening har jag icke på något

Om ändring af 3 § 11:o tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

*Om ändring
af 3 § 11:o
tryckfrihets-
förordningen.
(Forts.)*

sätt fått anledning att ändra genom den åskådning, som herr Staaff framförde. Jag vädjar för öfrigt till herr Staaff, hvilken, som vi alla veta, är en skarpsinnig jurist och lagtolkare, om han kan anse, att exempelvis bestämmelsen i 3 § 12 mom. tryckfrihetsförordningen om »lögnaktiga uppgifter och vrängda framställningar till allmänhetens förvillande och förledande» hvilat på mera objektiva grunder och är lättare för juryn att förstå än den bestämmelse vi här föreslagit beträffande 3 § 11 mom. och hvilken afser »offentligt meddelande, som innebär uppmaning till förföljelse mot enskild man i uppenbart syfte att förorsaka honom ekonomisk skada, eller obehörigen tvinga honom att något göra eller underlåta». Jag för min del är öfvertygad om, att det tillägg, utskottet föreslagit, hvilat på lika objektiva grunder och skall vara lika lätt för en jury att fatta som bestämmelsen i § 3 mom. 12.

Slutligen ber jag att få vända mig mot herr Staaffs påstående, att jag i mitt första anförande skulle sagt, att utskottet för sin del ansåg sig vara skyldigt att göra någonting för att hämma den förföljelse mot enskilda arbetare, om hvilken dels voro lämnade uppgifter i motionen och dels utskottet för öfrigt hade sig tillräckligt bekant, och att jag i sammanhang därmed skulle hafva sagt, att reservanterna för sin del ställde sig alldeles hjärtlösa i detta afseende. Jag hemställer till herr Staaff att i det stenografiska protokollet, när det i sinom tid kommer ut, se efter, om jag sagt så. Jag kan dock icke erinra mig det, och jag är öfvertygad om, att jag icke yttrat något sådant.

Herr Kjellén: Herr talman! Tre anmärkningar af någon betydelse har socialismens främste man gjort mot mitt anförande. Tre korta svar skall jag ge.

Han vände sig först mot mitt uttalande, att tryckfriheten af arbetarne missbrukas till förföljelse mot de svaga. Han säger, att detta är falskt, ty arbetarne äro de svaga gentemot arbetsgifvarne. Jag svarar, att det är sant, ty de oorganiserade arbetarne äro de svaga gentemot de organiserade — och det är den frågeställningen, som här föreligger.

Herr Branting säger vidare, att en klasslagstiftning är en lagstiftning icke *för*, utan *af* en klass. Han ser alltså fortfarande ingenting annat i denna reform än ett klassintresse. I sina eljest så klara ögon bär han en flisa af den förtrollade spegeln, som gör, att till och med det stygga i arbetarrörelsen synes honom vackert och till och med det vackra i nationalstatens politik synes honom fult. Han vill icke ens erkänna denna stat, han ser blott klasser, arbetare och arbetsgifvare, han glömmet alltså här till och med hvad han i den praktiska politiken *icke* glömmet, nämligen att det bredvid de stridande parterna på den sociala valplatsen finnes en »allmänhet», om hvars sympatier man ju i alla praktiska konflikter

talar mycket och är mycket angelägen. Men öfver denna allmänhet och öfver arbetare och arbetsgifvare står *staten*.

Hvad är då *staten*, frågar herr Branting? Jo, herr Branting, *staten är tidsåldrarnas samlade erfarenhet i organisatoriskt och rättsbildningsafseende inom Sveriges rike för Sveriges folk*. Nu har här under en tidrymd af ett par decennier — en tid, som föga öfvergår en enskild mans myndighetsålder — uppstått ur utländska rötter en rörelse, som öppnat ren konkurrens med denna tusenåra nationalstats rättsåskådning, och jag är herr Branting tacksam för att han nu öppet erkänt, att han vill med denna nya rättsåskådning komma den historiska statens rättsåskådning till lifs. Men då så förhåller sig, kan ingen klarare rätt finnas än vår till motstånd, ty hvad vi åberopa är endast den historiska statens *rätt till själf försvar*. Som ett led i detta själf försvar är denna reform att betrakta, därför att den vill slöa ett skarpt vapen i de nya maktkräfvares händer. Och då min plats icke är bland dessa nya maktkräfvare — änskönt jag har mera sympatier för dem, än herr Branting nu tror — så vidhåller jag, herr talman, mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Om ändring af 3 § 11:o tryckfrihetsförordningen.
(Forts.)

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gaf nu propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag därá, och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 21, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit såväl utskottets berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utvisade 103 ja men 107 nej, och hade kammaren alltså afslagit utskottets hemställan.

§ 6.

Anmaldes och godkändes följande förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från sammansatta stats- och lagutskottet:

n:o 136, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 35 och 80 §§ i gällande väglag samt en med föranledande af propositionen väckt motion;

från statsutskottet:

n:o 141, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af den Alnarps kungsgård underlydande lägenheten Fiskarlyckan,

n:o 142, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa områden från kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Kvis-tofta n:o 5 i Malmöhus län,

n:o 143, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af tre lägenheter från förra häradshöfdingbostället Åsum n:is 3 och 22 i Kristianstads län,

n:o 144, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra länsmansbostället Norrö n:o 1 Östergård i Östergötlands län hörande lägenhet,

n:o 145, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa till indragna militiebostället Smältryd med underlydande i Älfsborgs län hörande lägenheter och områden,

n:o 146, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra fänriksbostället 1 mantal Målhammar n:o 1 i Södermanlands län,

n:o 147, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett till förra militiebostället $\frac{1}{2}$ mantal Torestorp n:o 1 i Jönköpings län hörande jordområde jämte rätt till vatten,

n:o 148, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två torp från förra kronofogdebostället Södra Vee n:o 1 i Värmlands län,

n:o 149, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af det förra häradshöfdingbostället Husby n:is 3 och 4 i Uppsala län tillhörande torpet Falsboda n:o 1,

n:o 150, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett till förra hospitalshemmanet Bolsbyn n:is 1—3 i Uppsala län hörande soldattorp,

n:o 151, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af mark från förra militiebostället Viken n:o 2 i Jämtlands län,

n:o 152, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående afsättande af medel till pensionering af statens järnvägars personal,

n:o 153, angående anvisande af anslag till en biologisk undersökning af sjön Tåkern,

n:o 154, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa delar af förra militiebostället Stora Görslöf n:is 12 och 13 med underlydande i Malmöhus län,

n:o 155, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa till förra mönsterskrifvarbostället Glabo n:o 1 med Lilla Saltvik n:is 3 och 5 i Kalmar län hörande områden,

n:o 156, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af tre till kungsladugården Skälby i Kalmar län hörande områden,

n:o 157, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till förra militiebostället Sjögården n:o 1 jämte Sjögården n:o 2 i Älfsborgs län hörande lägenhet, och

n:o 158, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af åtta lägenheter från förra skvadronschefsbostället Sallerup n:is 1, 6 och 7 i Malmöhus län, samt

från lagutskottet:

n:o 161, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande tillägg till 162 § i lagen den 24 juli 1903 om försäkringsrörelse,

n:o 162, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af § 27 mom. 1 värnpliktslagen,

n:o 163, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af § 18 mom. 1 och § 52 mom. 2 värnpliktslagen,

n:o 164, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt tillämpning af hvad i lagen den 25 april 1907 om inskränkning i rätten att erhålla laga skifte är stadgad, och

n:o 165, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande ändring i 7 § af lagen angående straffarbetes och fängelsestraffs verkställande i enrum den 22 juni 1906.

§ 7.

Till bordläggning anmälde:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

n:o 24, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag dels till ändrad lydelse af § 53 regeringsformen samt §§ 37, 38, 50, 75 och 78 riksdagsordningen, dels ock till stadga om val till utskott äfvensom en i ämnet väckt motion;

n:o 25, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 37, 53, 69, 87 och 114 regeringsformen, §§ 37, 38, 39, 41 till och med 45 och 55 riksdagsordningen samt 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen jämte två inom Riksdagen i ämnet väkta motioner; och

n:o 26, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning af frågan om folkomröstning såsom medel att vinna afgörande vid meningsskiljaktighet mellan kamrarna i lag- och grundlagsfrågor;

statsutskottets utlåtanden:

n:o 12, angående Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra, tredje, fjärde, femte, sjätte, sjunde, åttonde och nionde hufvudtitlarna gjorda framställningar om anslag för beredande af extra lönetillägg för år 1908 åt en del tjänstemän och betjänte m. m.;

n:o 173, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående reglering af löneförhållandena m. m. vid kammarkollegium jämte i ämnet väkta motioner:

n:o 175, i anledning af dels Kungl. Maj:ts under punkt 31 af fjärde hufvudtiteln i statsverkspropositionen gjorda framställning om anvisande af medel till nya byggnader för armén, dels ock tre särskilda rörande samma ämne till Riksdagen afåtna kungl. propositioner;

n:o 176, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation af marinförvaltningen m. m.;

n:o 177, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förändrad organisation af förste landtmätartjänsterna m. m.;

n:o 178, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte hufvudtiteln gjorda framställning om anslag till en statsmedicinsk anstalt m. m.; och

n:o 179, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande af en veterinärbakteriologisk anstalt:

bankoutskottets memorial n:o 6, angående instruktion för nästa Riksdags bankoutskott; samt

lagutskottets memorial n:o 77, med föranledande af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande lagutskottets utlåtande n:o 68 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarna jämte i ämnet väkta motioner.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *J. Ekman* i Göteborg under 2 dagar fr. o. m. den 25 maj,
» *J. R. Kjellén* » 2 » » » 25 »
friherre *A. T. Adelswärd* under den 25 maj,
herr *H. Wijk* under 2 dagar fr. o. m. den 25 maj,
» *J. M. Juhlin* under den 25 maj, och
» *K. G. Karlsson* i Göteborg under den 25 maj.

Efter föredragning af en utaf herr *C. R. Johansson* i Jönköping gjord framställning om ledighet från riksdagsgöromålen under 7 dagar från och med den 25 maj blef berörda framställning af kammaren afslagen.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,37 på natten.

In fidem
Ernst Kræpelien.